T.C.
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

İNSAN HAKLARI BAĞLAMINDA AVRUPA PARLAMENTOSU'NDAKİ SİYASİ GRUPLARIN SIĞINMA VE GÖÇ POLİTİKASI

Fehmi KARAMAN

Tez Danışmanı:
Dr. Öğretim Üyesi Halil Emre DENİŞ

HAKKARİ

2022

T.C.
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
HAKKARİ

(Anabilim Dalı Adı) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi (öğrencinin Adı Soyadı) tarafından hazırlanan (Tezin Başlığı) başlıklı tez, (savunma tarihi) tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan :	.....	.....	
Üye :	.....	.....	
Üye :	.....	.....	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu (tezin türü) tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun ……Sayılı kararıyla ……. tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Can YILMAZ

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

05/08/2022

Fehmi KARAMAN

ÖZET

İNSAN HAKLARI BAĞLAMINDA AVRUPA PARLAMENTOSU'NDAKİ SİYASİ GRUPLARIN SIĞINMA VE GÖÇ POLİTİKASI

Fehmi KARAMAN
Yüksek Lisans Tezi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Halil Emre DENİŞ
2022, 136 s.

İnsanlık tarihinin var olmasıyla beraber göç olgusunun da var olduğu söylenilebilmektedir. Göçmenlerin göç ettikleri ülkelerde birçok değişikliğe yol açtığı bilinmektedir. Göç hareketlerinin başlaması ile birlikte ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel ve diğer alanlarda değişimler yaşanmaktadır. Avrupa Birliği'nin yaşam standartlarının iyi olması, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına duyarlı olması nedeniyle göç hareketlerinin hedef noktası haline gelmiştir. Avrupa Birliği'ne doğru yol alan göçmenlerin çoğu, sığınma başvurusunda bulunmaktadır. Avrupa Birliği son dönemlerde yaşanan kitlesel göç hareketleri nedeniyle büyük zorluklar yaşamaktadır. Avrupa Birliğine yapılan toplu göç akınları, Birliğin değerlerinin sınanmasına yol açmıştır. Avrupa Birliği toplu göçler ile baş edebilmek için güvenlik eksenli politikalar yürütmeye başlamıştır. Göç ve sığınma konusunda yürüttüğü politikalar, insan hakları sorunlarının oluşmasına yol açmıştır.

Bu çalışmada insan haklarının tanımı yapıldıktan sonra tarihsel süreçte geçirdiği aşamalar incelenmiştir. Sonrasında Avrupa Birliği, Avrupa Parlamentosu ve bünyesindeki siyasi gruplar detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Göçmen, sığınmacı, mülteci kavramları arasındaki farklılıklar ortaya konulduktan sonra uluslararası sözleşmeler bağlamında sığınma ve göç durumunda insan haklarının neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Avrupa Parlamentosu bünyesindeki 7 siyasi grubun sığınma ve göç politikası incelenmiştir. Böylece 7 siyasi grubun sığınma ve göç politikasının insan hakları bağlamındaki duyarlılığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnsan Hakları, Sığınma, Göç, Avrupa Birliği, Avrupa Parlamentosu, Siyasi Gruplar

ABSTRACT

ASYLUM AND MIGRATION POLICY OF POLITICAL GROUPS IN THE EUROPEAN PARLIAMENT IN THE CONTEXT OF HUMAN RIGHTS

Fehmi KARAMAN
Master Thesis, Department of Political Science and International Relations
Thesis Advisor: Asist. Prof. Dr. Halil Emre DENİŞ
2022, 136 p.

It can be said that along with the existence of human history, there is also the phenomenon of migration. It is known that immigrants cause many changes in the countries they migrate to. With the beginning of migration, there are changes in economic, political, social, cultural and other fields. The European Union has become the target point of migration movements due to its good living standards, democracy, rule of law and sensitivity to human rights. Most of the migrants on their way to the European Union apply for asylum. The European Union has been experiencing great difficulties due to the mass migration movements in recent times. Mass migration flows to the European Union has put the values of the Union to the test. The European Union has started to implement security-oriented policies in order to cope with mass migrations. Its policies on immigration and asylum have led to the emergence of human rights problems.

In this study, after the definition of human rights, the stages it went through in the historical process have been examined. Afterwards, the European Union, the European Parliament and its political groups are discussed in detail. After revealing the differences between the concepts of immigrant, asylum seeker and refugee, it has been tried to determine what human rights are in the case of asylum and migration in the context of international conventions. The asylum and immigration policies of 7 political groups within the European Parliament have been examined. Thus, the sensitivity of the asylum and immigration policies of 7 political groups in the context of human rights has been evaluated.

Keywords: Human Rights, Asylum, Migration, European Union, European Parliament, Political Groups

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Avrupa Parlamentosu'ndaki siyasi grupların sığınma ve göç politikası insan hakları bağlamında değerlendirilmiştir. Siyasi grupların sığınma ve göç politikası incelenirken günümüzdeki politikaları incelenmiştir. Siyasi grupların geçmiş dönemlerde yer alan politikaları için siyasi grupların elektronik adreslerine mail gönderilmiştir. Renew grubu dışında gönderilen maillere geri dönüş sağlanmamıştır. Renew grubu tarafından da, elimizde bulunan sığınma ve göç politikasına dair durum belgesi gönderilmiştir. Bu nedenden ötürü siyasi grupların sığınma ve göç politikasında tarihsel süreçlerdeki değişimler ele alınamamıştır. Bu husus çalışmayı kısıtlayan bir etken halini almıştır. Siyasi grupların sığınma ve göç politikası incelenirken her siyasi grubun resmi sayfasındaki belgeler, raporlar, sözleşmeler, haberler ve diğer kaynaklar kullanılmıştır. Ayrıca bilimsel makale ve diğer kaynaklardan da faydalanılmıştır. Böylece siyasi grupların sığınma ve göç politikasının insan haklarına uygunluğu değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında engin bilgi ve birikimiyle katkıda bulunan ve her konuda bana destek olup, beni yönlendiren danışman hocam sayın Dr. Öğretim Üyesi Halil Emre DENİŞ'e teşekkürlerimi borç bilirim. Ayrıca bu süreçte bana destek olan annem Hanım KARAMAN'a, abim Rahmi KARAMAN ve eşi Fatma KARAMAN ile diğer tüm aile bireylerime, Hakkâri Barosu avukatlarından değerli meslektaşlarım sayın Av. Emrah SARİHAN'a, sayın Av. Mesut ATIŞ'a, sayın Av. Yunus DEMİRKAN'a, sayın Av. Evin TAN DEMİRKAN'a ayrı ayrı teşekkür ederim.

Fehmi KARAMAN

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI ii
ÖZET iii
ABSTRACT iv
ÖNSÖZ v
İÇİNDEKİLER vi
KISALTMALAR DİZİNİ viii
1. GİRİŞ 1
2. LİTERATÜR TARAMASI 6
2.1. İnsan Hakları: Kavramsal, Kurumsal ve Tarihsel Çerçevesi 6
2.1.1. İnsan Hakları: Kavramsal Çerçeve 6
2.1.1.1. Hak, hukuk, ödev ve özgürlük kavramları 7
2.1.1.2. İnsan hakları kavramı 12
2.1.1.3. İnsan hakları niteliği 16
2.1.2. İnsan Hakları: Kuramsal ve Tarihsel Çerçeve 27
2.1.2.1. İnsan haklarının sınıflandırılması 28
2.1.2.2. İnsan haklarının tarihsel çerçevesi 43
3. METODOLOJİ 49
3.1. Avrupa Birliği, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Parlamentosu'ndaki Siyasi Gruplar 49
3.1.1. Avrupa Birliği'nin Kuruluşunun Tarihsel Süreci 49
3.1.2. Avrupa Parlamentosu ve Bünyesindeki Siyasi Gruplar 56
3.1.2.1. Avrupa Parlamentosu 56
3.1.2.2. Avrupa Parlamentosu bünyesindeki siyasi gruplar 62
4. BULGULAR 80
4.1. Sığınma ile Mültecilik Durumunda İnsan Hakları ve Avrupa Parlamentosu'ndaki Siyasi Grupların Sığınma ve Göç Politikaları 80
4.1.1. Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı Kavramları 80
4.1.2. Sığınma ile Mültecilik Durumlarında İnsan Hakları 83
4.1.3. Avrupa Parlamentosu'ndaki Siyasi Grupların Sığınma ve Göç Politikaları 87

4.1.3.1. Avrupa Halk Partisi Grubu'nun (Group of the European People's Party: EPP) sığınma ve göç politikası 87

4.1.3.2. Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalistlerin ve Demokratların İlerici İttifakı Grubu'nun (Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament: S&D) sığınma ve göç politikası..... 94

4.1.3.3. Avrupa'yı Yenile Grubu'nu (Renew Europe: Renew) sığınma ve göç politikası..... 99

4.1.3.4. Yeşiller/Avrupa Özgür İttifakı Grubu'nun (The Greens/European Free Alliance: Greens/EFA) sığınma ve göç politikası 103

4.1.3.5. Kimlik ve Demokrasi Grubu'nun (Identity and Democracy: ID) sığınma ve göç politikası 108

4.1.3.6. Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu'nun (European Conservatives and Reformists: ECR) sığınma ve göç politikası 111

4.1.3.7. Avrupa Birleşik Solu/İskandinav Yeşil Solu Konfederasyon Grubu'nun (Confederal Group of the European United Left/Nordic Green Left: GUE/NGL) sığınma ve göç politikası..... 114

5. TARTIŞMA VE SONUÇ 119

KAYNAKLAR 125

İNTERNET KAYNAKLARI..... 132

ÖZGEÇMİŞ 137

KISALTMALAR DİZİNİ

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AAET:	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
AET:	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AİHS:	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK:	Avrupa Konseyi
AKÇT:	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
ALDE:	Avrupa Liberalleri ve Demokratları İttifakı
AMIF:	Sığınma, Göç ve Entegrasyon Fonu
AP:	Avrupa Parlamentosu
APÜ:	Avrupa Parlamentosu Üyeleri
ASP:	Avrupa Sosyalistleri Partisi
BM:	Birleşmiş Milletler
CEAS:	Avrupa Ortak İltica Sistemi
EBCGA:	Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı
ECR:	Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu (European Conservatives and Reformists)
EFTA:	Avrupa Serbest Ticaret Birliği
ENF:	Uluslar ve Özgürlükler Partisi
EPP:	Avrupa Halk Partisi Grubu (Group of the European People's Party)
ERDF:	Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu
ESF:	Avrupa Sosyal Fonu
ESKHS:	Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
EUAA:	Avrupa Birliği Sığınma Ajansı
Greens/EFA:	Yeşiller/Avrupa Özgür İttifakı Grubu (The Greens/European Free Alliance)
GUE/NGL:	(Group of the European United Left/Nordic Green Left)
ID:	Kimlik ve Demokrasi Grubu (Identity and Democracy)
IOM:	Uluslararası Göç Örgütü
İHEB:	İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

KSHS:	Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi
NATO:	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
Renew:	Avrupa'yı Yenile Grubu (Renew Europe)
S&D:	Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalistlerin ve Demokratların İlerici İttifakı Grubu (Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament)

1. GİRİŞ

Göç, insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahiptir. İnsanın var olmasıyla beraber göç olgusunun da başladığı söylenilebilir. Tarihsel süreçte baskı ve zulümden kaçan insanlar, daha iyi yaşam olanaklarına sahip olmak için hep göç etmişlerdir. Bu yönüyle göç olgusunun nedenleri, sonuçları ve etkileri bakımından çok boyutlu olarak ele alınması gereken geniş bir kavramdır.

Tarihin her döneminde yaşanan göçler ile birçok değişim oluşmuştur. 21. yüzyılda meydana gelen göçler ise beraberinde önemli değişimler meydana getirmiştir. ABD'nin Irak ve Afganistan'ı işgali sonrası, var olan insan hareketliliği daha da hız kazanmıştır. Yine 2010 yılından sonra Suriye'deki iç savaş nedeniyle oluşan göçler, Dünya genelinde oldukça büyük bir etki yaratmıştır.

Küreselleşme ile göç, farklı bir boyut kazanmakta, hem nicelik hem de nitelik olarak artış göstermiştir. Belli bir refah seviyesine ulaşmış ülkeler, yaşanan bu göçlerin etkisi altında kalmaktadır. Göçün etkilerini oldukça geniş olması nedeniyle çok yönlü incelenmesi gerekmektedir. Bu yönüyle hem göç veren hem de göç alan yerler açısından ekonomik, sosyal, kültürel olmak üzere birçok alanda değişime yol açtığı söylenilebilmektedir.

Göç, göçmen, sığınma ve mülteci kavramları birlikte kullanılan kavramlar olduğundan, bunların tanımlanması, farklılıklarının belirtilmesi gerekmektedir. Göç kavramının nedenleri, sonuçları ve etkileri düşünüldüğünde tanımlanmasının zor olduğu görülmektedir. Literatürde de göç kavramı üzerinde uzlaşılmış tek bir tanım söz konusu değildir. Uluslararası Göç Örgütü'ne (IOM) göre göç, bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi, süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir (IOM, s. 35-36). Uluslararası Göç Örgütü'ne göre göçmen, kelime anlamı olarak göç eden kişidir. Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde mülteci: "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku

nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen" kişidir. Uluslararası Göç Örgütü'ne göre sığınmacı: "Zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi"dir(IOM, s. 36-37). Bu kapsamda göçmen kavramının, mülteci ve sığınmacı kavramlarını da kapsadığı söylenilebilir.

Tarih boyunca göç hareketleri belli bir refah seviyesine ulaşmış ülkelere doğu olmuştur. Günümüze gelindiğinde göçün, büyük oranda Avrupa kıtasına yöneldiği söylenilebilmektedir. Yaşam standartları, demokraside gelinen nokta, göç hareketlerinin Avrupa kıtasına doğru olmasının nedenleri arasında gösterilebilir. Geçmiş yıllarda Avrupa kıtasında korunmayı hak eden mülteci, sığınmacı ve göçmenlere yönelik açık kapı politikası yürütülmekteydi. Son dönemlerde özellikle de Suriye'deki iç savaş dolayısıyla göçmen sayısında meydana gelen artış nedeniyle açık kapı politikasının askıya alındığı görülmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı Avrupa Parlamentosu'ndaki siyasi grupların sığınma ve göç politikasında, insan haklarının etkili olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Bu kapsamda öncelikle insan haklarının teorik olarak neler içerdiği, gelişim süreçleri ve gelinen durumu irdelenecektir. Ardından Avrupa Birliği ve bu birliğin organı olan Avrupa Parlamentosu ile Avrupa Parlamentosu'ndaki siyasi gruplar ele alınacaktır. Daha sonrasında ise göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları arasındaki farklar belirlenip, sığınma ve mültecilik durumlarında insan haklarının neler olduğu ortaya konulacaktır. Son olarak Avrupa Parlamentosu'ndaki siyasi grupların sığınma ve göç politikası araştırılacaktır. Böylece Avrupa Parlamentosu'ndaki siyasi grupların sığınma ve göç politikalarının insan hakları bağlamında ne ölçüde örtüştüğü incelenecektir.

Bu çalışmanın amacı dikkate alınarak ikinci bölümde insan hakları kuramsal, kavramsal ve tarihsel olarak ele alınmıştır. İnsan haklarının açıklanması için benzer veya yakın kavramlar olan hak, hukuk, ödev ve özgürlük kavramları incelenmiştir. Benzer kavramlar ele alınarak insan hakları kavramının ayırt edici

özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. İnsan hakları kavramının hak, hukuk, ödev ve özgürlük ile yakından ilişkili olduğu göz önüne alınarak karşılaştırma yapılmıştır. Benzer kavramlar açıklandıktan sonra insan hakları kavramı detaylı olarak incelenmiştir. İnsan hakları kavramı için bir tanım yapmanın zor olduğu, her insan hakları teorisyeninin, insan haklarının farklı bir boyutunu ele aldığı görülmüştür. İnsan haklarının, insanın sırf insan olması dolayısıyla bu haklara sahip olup olmadığı, bu hakların dokunulmaz ve devredilmez olup olmadığı, insan haklarının varlığının, devlet tarafından kabul edilmesine bağlı bulunup bulunmadığı tartışılmıştır. Bu kapsamda insan haklarının demokratik meşruiyet için zorunluluğu irdelenmiştir. Sonrasında insan haklarının nitelikleri incelenerek, sınıflandırmaları ele alınmıştır. Nihayetinde insan haklarına tarihsel bir çerçeve oluşturularak, insan hakları kavramının daha iyi anlaşılmasına zemin oluşturulmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Avrupa Birliği'nin kuruluşu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Parlamentosu bünyesindeki siyasi gruplar incelenmiştir. Avrupa Birliği'nin kuruluşunun tarihsel sürecine değinilerek birliğin hangi amaçlar ile bir araya geldiği araştırılmıştır. Böylece Avrupa Birliği'nin kurulmasında ve gelişmesinde etkili olan temel nedenler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sonrasında Avrupa Birliği'nin yasama organı olan Avrupa Parlamentosu'nun tarihsel gelişimi ile görev ve yetkileri irdelenmiştir. Tarihsel süreçte Avrupa Parlamentosu bünyesinde birçok farklı siyasi grup kurulmuştur. Bazı siyasi gruplar bir araya gelerek yeni bir grup oluştururken, bazı siyasi gruplar da isim ve politika değişikliğine giderek yeniden oluşmuştur. Günümüze gelindiğinde Avrupa Parlamentosu bünyesindeki siyasi grupların şunlar olduğu görülmektedir: "Avrupa Halk Partisi Grubu (Group of the European People's Party: EPP), Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalistlerin ve Demokratların İlerici İttifakı Grubu (Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament: S&D), Avrupa'yı Yenile Grubu (Renew Europe: Renew), Yeşiller/Avrupa Özgür İttifakı Grubu (The Greens/European Free Alliance: Greens/EFA), Kimlik ve Demokrasi Grubu (Identity and Democracy: ID), Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu (European Conservatives and Reformists: ECR), Avrupa Birleşik Solu/İskandinav Yeşil Solu Konfederasyon

Grubu (Group of the European United Left/Nordic Green Left: GUE/NGL).” Çalışmanın bu bölümünde, günümüzde Avrupa Parlamentosu bünyesinde yer alan 7 siyasi grup ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu 7 siyasi grubun oluşma süreçleri, politikaları, öncelikleri, amaçları, hedefleri irdelenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ilk olarak göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları incelenmiştir. Çoğu defa birbirinin yerine kullanılan göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları için bir tanım yapılmaya çalışılarak, bu kavramlar arasındaki farklılıklar irdelenmiştir. Bu kapsamda göçmen kavramının, mülteci ve sığınmacı kavramlarını da içerdiği, ancak eş anlamlı olmadığı belirtilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ikinci olarak sığınma ve mültecilik durumlarında insan haklarının neler olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sığınmacı ve mültecilerin insan haklarının neler olduğu belirlenirken, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi temel kaynak olarak ele alınmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ikinci olarak Avrupa Parlamentosu bünyesindeki siyasi grupların sığınma ve göç politikası ele alınmıştır. Parlamento bünyesindeki 7 siyasi grubun sığınma ve göç politikası incelenirken, resmi internet sayfasında yer alan bilgi, belge, sözleşme, rapor ve diğer evraklar irdelenmiştir. Bazı siyasi gruplar bir araya gelerek yeni bir grup oluşturduğu, bazı siyasi grupların ise yeni isimle yeniden meydana geldiği dikkate alınarak ve tarihsel bağlam göz önünde bulundurularak, sığınma ve göç politikaları incelenmeye çalışılmıştır. Ancak siyasi grupların sığınma ve göç politikalarına ilişkin yeterli kaynağın bulunmayışı dikkate alınarak, tüm siyasi grupların elektronik posta vasıtasıyla talepte bulunulmuş ve daha önceki partiler dâhil tarihsel süreçteki sığınma ve göç politikalarına ilişkin bilgi ve belgeler istenilmiştir. Elektronik posta adresimize yalnızca Renew Europe siyasi grubu geri bildirimde bulunmuştur. Renew Europe grubu da yalnızca internet sayfasında yer alan ve kaynak olarak ulaştığımız sığınma ve göç durum belgesini göndermiştir. Bu nedenler dolayısıyla bu çalışmada Avrupa Parlamentosu bünyesinde bulunan 7 siyasi grubun internet sayfasında yer alan bilgi, belge, sözleşme, rapor ve diğer evraklar kullanılarak değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca söz konusu gruplar ile ilgili yazılmış olan akademik makaleler de kullanılmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın sonuç ve değerlendirme kısmında Avrupa Parlamentosu bünyesindeki 7 siyasi grubun sığınma ve göç politikasının insan haklarına uygunluğu irdelenmiştir. Siyasi grupların öncelikleri, grup sözleşmeleri, sığınma ve göç durum belgeleri, başkan ve üyelerinin açıklamaları dikkate alınarak bunların insan hakları kavramı ile ne derece örtüştüğü tartışılmıştır. Böylece 7 siyasi grubun sığınma ve göç politikaları insan hakları bağlamında değerlendirilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. İnsan Hakları: Kavramsal, Kurumsal ve Tarihsel Çerçevesi

İnsan hakları kavramı irdelenirken öncelikle bir kavram olarak ele alınmalıdır. İnsan hakları kavramı incelenirken benzer kavramlar ile arasındaki ortak ve farklı yönlere dikkat çekilerek ve niteliklerine bakılarak kavramsal bir çerçeve oluşturulacaktır. Bu açıdan insan hakları teorisinin nereden doğduğu, hangi düşünceler ile desteklendiği, insanların doğuştan bu haklara sahip olup olmadığı, devlet mekanizmasından önce mi sonra mı oluştuğu irdelenmeye çalışılacaktır. İnsan hakları kavramının, üzerinde uzlaşılmış bir tanımı bulunmamaktadır. En basit haliyle insan hakları, insanın insan olması dolayısıyla sahip olduğu haklar olarak açıklanabilmektedir. Kuramsal açıdan ise insan hakları sınıflandırmaları incelenecektir. Ardından insan haklarının tarihsel süreçte geçirdiği aşamalar irdelenecektir. Bu kapsamda insan hakları fikrinin ilk ortaya çıktığı dönemler incelenecek ve insan haklarının kat ettiği aşamalar göz önünde bulundurulacaktır. Çalışmamızın bu bölümünde hak, hukuk, ödev özgürlük kavramları incelenerek insan hakları kavramı irdelenecektir. Böylece insan hakları kavramı daha belirgin bir şekilde değerlendirilecektir.

2.1.1. İnsan Hakları: Kavramsal Çerçeve

İnsan hakları kavramını tanımlayabilmek için benzer kavramlar olan hak, hukuk, ödev ve özgürlük kavramları ile bağlantılarının, ortak ve farklı yönlerinin belirlenmesi gerekmektedir. İnsan haklarının ayırt edici unsurları belirlendikten sonra insan haklarının bir tanımı yapılmaya çalışılacaktır. Herkesin üzerinde uzlaştığı bir insan hakları tanımı mevcut değildir. Her insan hakları tanımının, insan hakları düşüncesinin farklı bir boyutunu ele aldığı göz önünde bulundurulmalıdır. İnsan hakları kavramının tanımı yapıldıktan sonra insan haklarının nitelikleri tek tek incelenerek özellikleri ortaya çıkarılacaktır. İnsan hakları tanımında olduğu gibi niteliklerinde de ortak bir uzlaşı bulunmamaktadır. Bu hususlar dikkate alınarak insan haklarının kavramsal çerçevesi irdelenecektir.

2.1.1.1. Hak, hukuk, ödev ve özgürlük kavramları

Hak, hukuk, ödev ve özgürlük kavramları insan hakları ile yakından ilişkili olan kavramlardır. Dolayısıyla bu kavramların anlaşılması insan hakları kavramının daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

2.1.1.1.1. Hak kavramı

Hak kavramı, felsefi ve gündelik alanda sık kullanılmaktadır. Halk dilinde hak kavramından, hak sahibi olan kişinin bir şeye yetkili olması ve o şeyi meşru olarak talep etmesi anlaşılmaktadır. Hukuk alanında ise haktan, bahse konu yetki veya meşru talebin hukuki olarak ortaya konulması anlatılmak istenmektedir (Turhan, 2013, s. 361). Hak bir açıdan da kendi bünyesinde talep etmeyi ve kullanmayı da barındırmaktadır. Kısacası hakka sahip olan bu hakkı talep etme ve kullanma yetkisine de sahip olmaktadır.

İnsanların toplum olarak var olmasıyla birlikte hak kavramı da ortaya çıkmıştır. Devlet, insanların doğuştan gelen hak ve özgürlüklerini koruma amacı gütmüştür. İnsanlar da toplumsal yaşamın gereği olarak bazı sınırlamaları, hak ve özgürlüklerin güvence altında olması kaydıyla kabul etmişlerdir. Hak, temel anlamıyla bir kişinin istemesi, ileri sürmesi ve kullanması eylemlerini ifade etmektedir. Hak, devlet ve toplum tarafından hukuk ile güvence altına alınan bir durum olarak belirtilmektedir. Her ülkenin kendine has koşulları dolayısıyla haklar da farklı biçimlerde düzenlenebilmektedir. Haklar, hukuk düzeni aracılığıyla farklı şekillerde ele alınabilmektedir. Hukuk, hak ve yetkilerin karşılıklı etkileşimini sağlamaktadır. Toplumsal yaşamların birbirinden farklı olması, farklı hukuk sistemlerinin doğmasına yol açmaktadır. Farklı hukuk sistemlerin doğmasıyla birlikte hak konusu da değişkenlik göstermektedir (Çeçen, 1995, s. 23-24). Bu anlamda üzerinde uzlaşılmış bir hak listesi bulunmamaktadır. Neyin hak olup olmadığı ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişiklik gösterebilmektedir.

Hukuk sistematiğinde haktan bahsedilirken, hak verilen kişi açısından imkân ve izin durumu ifade edilmektedir. Buradan yola çıkarak zorunluluk olması durumunda, hakkın söz konusu olamayacağı söylenilebilir. Zorunluluk durumlarında haktan ziyade ödevden bahsedilebilir. Hak kişiye seçme şansı

tanımakta ve gerekli hukuki güvenceyi sağlamaktadır. Kişi hak sahibi olması durumunda bunu kullanma iktidarına sahip değilse bu durumda haktan değil yükümlülükten bahsedilmektedir. Hakkın ayırt edici özelliği, kişiye bu hakkı fiili olarak talep etme yetkisi vermesidir. Bu yetki olumlu da olumsuz da olabilmektedir. Her halükarda haktan bahsedebilmek için talep etme yetkisinin bulunması gerekmektedir (Erdoğan, 2018, s. 11). Hak insan varlığı ile bütünleşmiştir. Kişiler iradeleri ile gerçekleştirmek istedikleri davranışları hukukun tanıdığı yetkiyi kullanarak yaparlar. Bu hakkın, kişiye sağladığı pozitif etkidir (Ceylan, 2017, s. 220).

Hak kavramı tarihsel süreçte hem soyut bir kavram hem de somut bir unsur olarak ortaya çıkmıştır (Gürkaynak ve İren, 2016, s. 332). Hak kavramı bireyler, özel hukuk için var olduğu kadar kamu hukuku, toplumlar ve uluslar için de vardır. Hak insanların doğuştan ayrılmaz bir parçası olup manevi özü olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle insanların hakka sahip çıkıp onu kullanması, yalnızca tanınmış bir imkân değil aynı zamanda kutsal bir ödevdir (Emini, 2004, s. 204).

2.1.1.1.2. Hukuk kavramı

Hak ve hukuk kavramları birçok açıdan bağlantılı kavramlardır. Hukuk kelime anlamı olarak haklar anlamına gelmektedir. Hakların toplamı, hukuk olarak ifade edilmektedir. Bu açılardan hak ve hukuk kavramları birlikte düşünülmesi gereken kavramlar olup ayrı olarak ele alınmaları mümkün değildir. Hukuk düzeni hakları korumak amacıyla kurulmuştur. Hak da hukukun ana unsurlarındandır. Hakların olmadığı yerde hukuktan da bahsedilemez (Çeçen, 1995, s. 25). Hukuk kavramının Arapça dilinde hak kavramının çoğulu olduğunu dikkate alırsak, hakkın hukuki bir unsur olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir (Yücel, 2010, s. 335).

İnsan hakları kavramı tanımlanırken doğal hukuk ve olan hukuk tanımları dikkate alınmaktadır. İnsan haklarının doğal hukuk sonucunda ortaya çıktığı kabul edilmektedir. İnsan hakları tanımlanırken "insanın insan olmaktan kaynaklanan hakları" ifadesi kullanılmaktadır. Bu tanım aynı zamanda doğal hukuk yaklaşımı olarak da bilinmektedir. Olan hukuk ise belli bir yerde ve belli bir zamanda geçerli olan, genelde yazılı olan hukuktur. Olan hukuk aynı zamanda pozitif

hukuk olarak da adlandırılmaktadır (Akıllıoğlu, 1995, s. 1-2). Hukuk kuralları olanla değil olması gerekenle ilgilenmektedir. İnsanlar hukuktan ancak karşılığını alabilecekleri şeyleri isteyebilirler. Bu bağlamda hukuktan beklenen, etkili müeyyideye sahip olması ve yasakların ne olduğunu net bir biçimde ortaya koymasıdır (Rivero, 1998, s. 22).

Antikçağdan bu yana pozitif hukuk belli ölçütlere göre eleştirel bir değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Bu bağlamda en çok kullanılan yöntem tabii hukuk[1] olmuştur. Tabii hukuk devletin üstünde olduğu iddiasında bulunmaktadır. Bu açıdan tabii hukukun hukuk olabilmesi, devlet tarafından tanınmasına bağlı değildir. Devlet tarafından tanınmamış ve güvence altına alınmamış olsa da tabii hukuk, hukuk olmaktan çıkmaz. Tabii hukuk kaynağını ve geçerliliğini devletten almaz. Tabii hukuk, devleti aşan bir güce dayanmaktadır. Bu gücün ise tanrı, doğa veya akıl olduğu kabul edilmiştir. Devlet tarafından konulan ve güvence altına alınan kurallar bütününe ise pozitif hukuk denilmektedir (Kuçuradi ve Peker, 2004, s. 305). Doğal hukukun devlet mekanizması kurulmadan önce de var olduğu kabul edilirken, pozitif hukukunsa devletlerin oluşum süreçleri ile beraber ortaya çıktığı kabul edilmektedir.

Hukuk geniş bir kavram olup yalnızca kanunlardan ibaret değildir. Toplum yaşamının dinamik olduğu ve sürekli değişime uğradığı dikkate alındığında, kanunların ve anayasanın öngöremediği yeni durumlar ortaya çıkabilmektedir. Hukukun bu durumlar için çözüm üretmesi gerekmektedir. Bu durumlar için hukuk düzeni, genel ilkeler ve sistematiği aracılığıyla çözüm üretmeye çalışmaktadır. Bu yeni durumların ortaya çıkması durumunda, çözüm üretme kapasitesine sahip olmayan hukuk sistemlerinin, hakları güvence altına aldığı iddia edilemez. Haklar hukukun temelini oluşturmaktadır. Bu durum dikkate alındığında her hukuk sisteminin öncelikli görevi, hakların gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Hukukun insanlar için var olduğu göz önüne alındığında tüm haklar, insan haklarıdır. Devlet ve toplum düzeninin amacı ise insanların mutluluğunu sağlamaktır (Çeçen, 1995, s. 25-26).

[1] Literatürde tabii hukuk ile doğal hukuk aynı anlamda kullanılmaktadır. Mithat Sancar tarafından yazılan Hukukun Oluşturulmasında İnsan Haklarının Rolü ya da İnsan Hakları ile Pozitif Hukuk Arasındaki İlişki makalesinde tabii hukuk ifadesi doğal hukuk ifadesinin yerine kullanılmaktadır.

2.1.1.1.3. Ödev kavramı

Ödevler, yükümlülükler ile haklar arasında paralellik olduğu söylenilmektedir. Her hak aynı zamanda bir ödev olarak kabul edilebilir. Bir kişinin hak sahibi olduğu durumlarda karşı tarafta ödevli ya da ödevliler bulunmaktadır. Bu ödevler olumlu ya da olumsuz bir yapıda olabilmektedir (Erdoğan, 2018, s. 21-22).

Hukuki ilişkilerin her iki tarafında bulunan özneler de genel hukuk teorisinde hak/ödev sahibi olarak sayılmaktadır. Bu anlamda her hak sahibinin aynı zamanda karşı tarafa ödevli olduğu kabul edilmektedir. Bu açıklamalar ışığında ödev kavramı, temel bir hakkın sınırlandırılması sonucunda oluşan hukuki durum olarak tanımlanabilmektedir. İnsan haklarının söz konusu olabilmesi için ödevlinin devlet olması gerektiği fikri kısmen doğru olup yeterli bir açıklama değildir. İnsan haklarında ödevli yalnızca devlet olmayıp devlet dışı diğer özneler de olabilmektedir. Her hukuki ilişki taraflara haklar sağladığı gibi ödevler de yüklemektedir. İnsan hakları kendi içinde ödevleri de barındırmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde de (İHEB) insan haklarının, bireyin yaşadığı topluma karşı ödevlerini de içerdiği belirtilmektedir. Sonuç olarak insan haklarının, sahiplerine ödev ve sorumluluklar yüklediği kabul edilmektedir (Akıllıoğlu, 1995, s. 13-15).

İnsan haklarının kendi bünyesinde ödevleri de barındırdığı görüşünün yanlış olduğunu (Erdoğan, 2018, s. 22-23) savunanlar da bulunmaktadır. Bu görüşe göre insanların yasal ödevleri dolayısıyla meşru hukuka itaat etmelerinin insan hakları ile doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır. İnsan hakları kişilere ödev yüklemezler. Aksi durumda insan haklarının bulunmasının bir önemi olmazdı. Özetle insan hakları devlete karşı ileri sürülebilen tek taraflı taleplerdir. Ödevlinin eyleminden faydalananın, her zaman hak sahibi olması gerekmemektedir. Bir ödevin yapılmasından faydalanmak hakka sahip olmanın şartı değildir. Örneğin sözleşmeden doğan ödevin yerine getirilmesinden üçüncü kişi faydalanmasına rağmen ödevli olan taraf sözleşmeyi imzalayan taraftır (Erdoğan, 2018, s. 22-23).

Ödevler hakların karşılığı olup hak sahibine aittir. Hak sahibi bu ödevler üzerinde serbestçe tasarruf etmektedir. Hak sahibinin hakkını talep edip harekete geçmesi ile onu kullanmaktadır. Bu durum da ödevlinin, bu hakka uymak

yükümlüğünü doğurmaktadır. Şayet ödevli de bu hakka uyarsa, hak sahibi haktan faydalanmış olur. Bu sürecin amacı hak sahibinin haktan faydalanmasıdır (Donnelly, 1995, s. 19-20). Böylece hak sahibinin hakkını kullanması, ödevlinin de bu hakkın gereğini yerine getirmesi ile hak kullanılmış olmaktadır.

2.1.1.1.4. Özgürlük kavramı

İnsan hakları kavramı özgürlükten doğmuştur. Tercih etme özgürlüğünün olmadığı yerde insan hakkından bahsedilemez. Kişiler ahlaki doğasını gerçekleştirmek üzere tercihler yapması ile özgürlük ortaya çıkmaktadır. Seçme özgürlüğüne sahip olması insanı insan yapan özelliklerden biri olarak kabul edilmektedir. İnsan hakları açısından özgürlük, kişilerin yaşamlarını kendi seçimlerine göre kurarken başkaları tarafından keyfi olarak engellenmemesi olarak ifade edilebilmektedir. Bu tanımıyla özgürlük olumsuz bir durumu ifade etmektedir. Özgürlük şahısların eylem ve imkânlarının engellenmemesi, kısıtlanmaması anlamına gelmektedir. Kısacası özgürlük kişilerin kendi eylemlerini kendi seçimlerine göre oluşturmasıdır (Erdoğan, 2018, s. 33-34). Kişinin bir eylemi yapabilme gücü ile yapabilme özgürlüğü birbirinden farklıdır. Özgürlük yapılacak olan bir eylemin yapılabilmesinin önünde herhangi bir kısıtlamanın olmaması anlamına gelmektedir (Turhan, 2013, s. 363).

1789 yılında Fransa'da ilan edilen İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nin 4. maddesine göre özgürlük, başkasına zarar vermeden her şeyi yapabilmektir. Bildirgenin 5. maddesinde ise kanun tarafından yasaklanmayan hiçbir şeye engel olunamayacağı, hiç kimsenin kanunun emretmediği bir şeyi yapmaya zorlanamayacağı belirtilmektedir.[2] Bir kişinin özgürlüğü başka kişi veya kişilerin özgürlüğü ile çatışması durumunda sınırlandırılabilmektedir. Bu açıdan özgürlük kişilerin kendi hak ve yetkileri içerisinde istediğini yapabilmesi olarak ifade edilebilmektedir.

İnsan başlı başına bir amaç ve değerdir. Bu açıdan insanın somut olmayan sosyal gruplara ve hedeflere feda edilmesi düşünülemez. İnsan doğası gereği özgürdür. Özgürlük ise insanların üzerinde herhangi bir baskının, kısıtlamanın ve dış müdahalenin olmaması anlamına gelmektedir. Bu durum diğer bireylerin

[2] https://avalon.law.yale.edu/18th_century/rightsof.asp (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

özgürlük alanına müdahale edilmediği sürece geçerli olmaktadır (Dağı ve Polat, 2004, s. 37).

2.1.1.2. İnsan hakları kavramı

İnsan hakları kavramının tanımını yapmak oldukça zordur. İnsan hakları kavramı, hem çağdaş hem de siyasi bir kavramdır. İnsan hakları kavramının ortaya çıkmasında modern çağda yaşanan siyasi baskılar etkili olmuştur. İnsan hakları tanımlanırken birçok kişi kendi bakış açısıyla olmasını istedikleri durumları bu kavram içine koymakta ya da iyi olarak gördüğü her şeyi bu kavram ile tanımlamaya çalışmaktadır. Hoşlandığımız, olmasını istediğimiz, menfaatimizle ilgili olan her şeyi insan hakları kavramına dâhil etmek, bu hakların üstün ve bağlayıcı olması niteliğine gölge düşürmekte ve insan haklarının sıradan bir talep olmasına neden olmaktadır (Erdoğan, 2018, s. 24-25).

İnsan hakları, insanların bazı ihtiyaçları ile ilgilidir. Bu ihtiyaçların, insan değerinin tanınması ve koruma sistemlerinin oluşturması olduğu söylenilebilmektedir. Kısaca bu ihtiyaçlar, insanların sadece insan olması nedeniyle ortaya çıkan koruma talepleridir. Kişilerin kendi imkânlarını geliştirmesi, insan olan herkesin ödevi kabul edilmektedir. Bu aynı zamanda her insanın hakkı olmaktadır. İnsana özgü imkânların korunması talepleri, insan haklarını meydana getirmektedir. Bu imkânların her insana ait olmasını ve korunmasını istemek kendi değerimizin korunması ile eşdeğerdir. Sonuç olarak yalnızca insan olması sebebiyle her kişi için bu korunmanın talep edilmesi gereklidir. Bir hakkın insan hakkı olabilmesi için o hakkın hiçbir insan nezdinde ihlal edilmemesi ya da tüm insanlar için sağlanması gerekmektedir (Kuçuradi, 2011, s. 1-2). İnsan ihtiyaçlarına saldırılması durumunda insan hakları ihlal edilmiş olmaktadır. Bu durumda yeni insan hakları da söz konusu olabilmektedir (Galtung, 1996, s. 69).

İnsan hakları, hakların özel bir türü sayılmaktadır. Bu haklar, kişilerin sadece insan olması dolayısıyla sahip olduğu haklardır. İnsan hakları, diğer haklara göre üstün ahlaki haklar olarak kabul edilmektedir. İnsan hakkı iddiası, en son çare olarak başvurulan haklardır. İnsan hakları, haklar alanında başvurulabilecek en iyi imkân tanıyan haklardır. Her türlü yolun denenip başvurulacak başka bir yol bulunmaması durumunda, en son çare olarak insan

hakları devreye girmektedir. Somut olarak insan haklarının korunduğu yerde, insan haklarına sahip olunmaktadır. İnsan haklarına sahip olduğumuz yerde de bu hakları kullanmaya gereksinim duyulmamaktadır. İnsan haklarının temel amacı, var olan kurum, uygulama ve kurallara karşı durmak ya da onları değiştirmektir. Bu açıdan temel olarak insan hakları iddialarının hukuk dışında olduğu kabul edilmektedir. İnsan hakları konusunda verilen mücadeledeki temel amaç, bu hakların hukuki olarak tanınmasıdır. Kişiler, insan hakları hukuki olarak kabul edilmeden önce de bu haklara sahip oldukları gibi bu hakların hukuki olarak tanınması ile de sahip olmaya devam etmektedirler. İnsan haklarının hukuken talep edilebilir olması ile beraber, kişiler artık insan hakları olarak değil hukuki hak olarak bunları ileri sürebilecektir (Donnelly, 1995, s. 22-25). Bu açıdan insan hakları, hukuki olarak tanınmadan önce de mevcut olup siyasi iktidara karşı her zaman ileri sürülebilen haklar olarak bilinmektedir. İnsan haklarının söz konusu olabilmesi için hukuken tanınmasına gerek bulunmamaktadır. İnsan haklarının hukuken tanınması, insan hakları mücadelesinin yalnızca bir amacı konumunda olmaktadır.

İnsan hakları, özünde hakkın bir türü olarak kabul edilmektedir. Fakat insan hakları, hukuki haklar ile aynı anlama gelmemektedir. İnsan haklarının hukuki haklara dönüşmesi mümkündür; fakat insan hakları esas olarak ahlaki iddia ve taleplerdir. Ahlaki haklar, hukuken tanınmadan önce var olan ve hukuken ileri sürülebilir olmasından bağımsız olan haklardır. İnsan haklarının uygulamada başarılı olabilmesi, büyük oranda onların hukuki olarak ileri sürülebilir olmasına bağlıdır. İnsan hakları, devlete karşı da ileri sürülebilen haklar olduğundan aynı zamanda siyasi niteliktedir. İnsan hakları siyasi bir talep olarak ortaya çıkmakla beraber içerik olarak ahlakidir. İnsan hakları fikrinde korunan temel değer insandır. Kurumlar, kurallar ve hukuk metinleri insan haklarına uygun olup olmadıkları açısından değerlendirilmektedir. Bu açıdan insan hakları, siyasal sistemin ve hukukun değişmesinde belirleyici bir etkiye sahip olmaktadır. İnsan hakları hukuki olarak tanınmasa dahi her zaman siyasi iktidara karşı ileri sürülebilmektedir. İnsan haklarının temel özelliği, ahlaki açıdan hiyerarşik olarak en üstün haklar konumunda olmalarıdır (Erdoğan, 2018, s. 25-28).

İnsan hakları özünde birer kişi haklarıdır; fakat tüm kişi hakları insan hakkı olarak kabul edilmemektedir. İnsan hakları, kişilerin güvenliği ile ilgili taleplerini ve temel özgürlükler ile insana ait imkânların korunması istemlerini kapsamaktadır. Bu taleplerden ilki açıkça insan olanaklarının sağlanmasına ilişkindir. Kişilerin insani etkinlikler yaparken kendilerine dokunulmaması talebinden oluşmaktadır. İnsan haklarının korunması, bu hakların ihlal edilmesi teşebbüsü olduğu zaman ortaya çıkmaktadır. Devletten beklenen tüm bu insan haklarını korunması, yasal güvence altına alınması, çiğnenmesini engelleyecek tedbirleri alması, ihlal edilmesi durumunda da kurduğu mekanizmayla müdahale etmesini sağlamaktadır. İnsan hakları, faydalanma açısından tüm insanların eşit olarak kabul edildiği haklardandır. İnsan haklarına saygı gösterildiği yerlerde özgürlükler mevcuttur. İnsan haklarına saygı olmayan yerde ise güvensizlik ve anarşi hakimdir. Bu hakların devlet organları aracılığıyla ihlal edildiği yerlerde ise baskı olduğu kabul edilmektedir (Kuçuradi, 2011, s. 4-6). Dolayısıyla insan hakları, meşruluğun ölçütü olarak kabul edilmektedir. Bir yerde demokrasi ve hukuk olduğundan bahsediliyorsa orada insan haklarının ihlal edilmemesi gerekmektedir. Devletler meşru olduğunu iddia ediyorsa insan haklarına dayanması zorunluluk arz etmektedir.

İnsan hakları sözleşmeleri, devletin saygı duymak zorunda olduğu bireylerin haklarını düzenlemektedir. Devletler insan hakkı sözleşmeleri imzalarken sadece diğer devletlerin vatandaşları ve kurumları için sorumluluk altına girmemekte; asıl olarak kendi vatandaşlarına karşı yükümlülük altına girmektedir (Hathaway, 2007, s. 591). Çağımızda insan hakları kavramı demokrasi kavramıyla birlikte kullanılmaktadır. Günümüzde insan haklarının korunması ve güvence altına alınması hususunda tam bir uzlaşı söz konusudur. Bu anlamda gerçek bir demokrasiden bahsedebilmek için insan hakları güvencelerinin ortadan kaldırılamaması gerekmektedir (Yavuz, 2009, s. 298).

Din, dil, ırk, kültür, yurttaşlık, milliyet, siyasi ve ideolojik mensubiyet gibi farklılıklar insan haklarına sahip olma açısından bir değişiklik yaratmamaktadır. Kişiler, insan olması dolayısıyla bu farklılıklar dikkate alınmaksızın insan haklarına sahip olabilmektedir. Bu açıdan insan haklarının genel oldukları kabul edilmektedir. İnsan hakları tüm insanlar için olduğundan, pozitif hukuka bağlılığı

bulunmamaktadır. İnsan hakları üstün ahlaki haklar olduğundan, hukuki haklardan bağımsız olarak varlığını sürdürebilmektedir. İnsan haklarının temel görevi, insanların özgürlüklerinin siyasi baskıdan korunacak şekilde güvence altına almaktır. İnsanların yaşam şartlarının iyileştirilmesinde, insan hakları tek başına etkili olmamaktadır. İnsan hakları, yaşam koşullarının iyileştirilmesi için gerekli olan toplumsal ve siyasi örgütlenmeyi sağlamaktadır (Erdoğan, 2018, s. 31-33). İnsan hakları, kişilerin diğer insanlarla ve iktidarlarla olan ilişkilerinde sahip olduğu ve kurallarla yönetilen imtiyazlar olarak tanımlanabilmektedir (Mourgeon, 1991, s. 12).

İnsan hakları kavramı, evrensel bir kavramdır. İnsan hakları evrensel olmasının yanı sıra aynı zamanda devredilmez haklar olduğundan her yerde uygulanmaktadır. İnsan hakları kişilerin rızasına da bağlı değildir. Bu açıdan insanlar isteseler dahi bu haklar elinden alınamamaktadır. İnsan hakları, doğuştan sahip olunan haklardır. İnsan hakları, hangi ülkenin vatandaşlığı olduğuna bakılmaksızın tüm herkese tanınan haklardır. İnsan hakları ulusal, bölgesel veya evrensel olarak toplumsal dönüşümler için de araç olarak kullanılabilmektedir (Benedek, 2014, s. 41-43). İnsan hakları fikrinin temelinde birey yatmaktadır. İnsan haklarının amacı, bireylere insana yakışır bir şekilde yaşayabilmeleri için gerekli şartları sağlamaktır. İnsan haklarının temelinde insan olduğundan, bu haklar genelde evrensel olarak görülmekte ve uluslararası hukuka konu olmaktadır (Beetham, 2006, s. 134).

İnsan hakları kavramı, insanların diğer canlılardan ayrı olduğu, onlardan farklı bir varlık olduğu düşüncesine dayanmaktadır. İnsan hakları kavramında, insanın kendine özgü bir değere veya onura sahip olduğu varsayımdan yola çıkılmaktadır. İnsanın değerli bir varlık olduğu, ayrı bir değerinin bulunduğundan hareket edilmektedir. İnsan hakları, iki türlü talepten oluşturmaktadır. Bu taleplerden ilki, kişilerin insana özgü etkinlikleri gerçekleştirirken kendisine dokunulmamasına ilişkin taleplerdir. Yaşama hakkı ve diğer tüm dokunulmazlıklar bu tür talepler içinde yer almaktadır. İkinci talepler ise her şahsa, insan olarak sahip olduğu imkânları sağlayabilmesi için lazım olanların sunulmasıyla ilgili taleplerdir. Eğitim, sağlık ve barınmak gibi haklar, bu ikinci taleplere örnek oluşturmaktadır. Bu iki talepler bir araya gelerek insan haklarını

oluşturmaktadır (Tepe, 2006, s. 19-21). İnsan haklarının, insanların sırf insan olması dolayısıyla sahip olduğu; dil, din, ırk, cinsiyet gibi ayrımlar gözetilmeden bütün herkesin insan onurunun gereği olarak sahip olduğu haklar olduğu söylenilebilmektedir (Gökpınar, 2015, s. 27).

En genel açıklamasıyla insan hakları, kişilerin insan olması dolayısıyla sahip olduğu inkâr edilemez, vazgeçilmez doğal kazanımlardır. İnsan hakkı kavramının temel çıkış noktası yine insanın kendi doğasıdır. Bu insan doğasının da en temeli yaşam hakkıdır (Dağı ve Polat, 2004, s. 37). İnsan haklarının amacı, insan değerinin korunması ile insanın maddi ve manevi varlığının geliştirilmesidir. Bu anlamda insan hakları üstün kurallar bütünüdür (Akıllıoğlu, 1995, s. 19).

Görüldüğü üzere insan hakları kavramı için bir tanım yapmak oldukça zordur. Her insan hakları teorisyeni insan haklarının farklı bir boyutunu dikkate almaktadır. Genel olarak insan haklarının, insanın insan olması dolayısıyla sahip olduğu, dokunulmaz ve devredilmez haklar olduğu kabul edilmektedir. İnsan haklarının var olabilmesi, bunların hukuken tanınmasına bağlı değildir. İnsan hakları devlete karşı da ileri sürülebildiğinden, insan haklarının devlet tarafından kabul edilmesi de gerekmemektedir. İnsan haklarının, geldiği aşama itibariyle insan onuru için zorunlu olduğu, demokrasiler için olmazsa olmazlardan olduğu söylenilebilmektedir. Bu açıdan insan hakları kavramının demokratik meşruiyet için önemli ve zorunlu olduğu anlaşılmaktadır.

2.1.1.3. İnsan hakları niteliği

Bir hakkın insan hakkı olabilmesi için belli niteliklere sahip olması gerekmektedir. Bu niteliklerin şunlar olduğu söylenilebilir: "*Temel hak olma, evrensellik, bireysellik, mutlak ve dokunulmaz oluşu, doğuştanlık, devlete karşı ileri sürülebilme, devredilmez ve vazgeçilmez oluşu.*" İnsan haklarının niteliklerinin her biri, bu hakların farklı bir boyutunu bize göstermektedir.

2.1.1.3.1. Temel hak olma

İnsan haklarının temel haklar olduğu kabul edilmektedir. İnsan haklarının temel olması ile kastedilen, bu hakların ahlaki hiyerarşinin en üstünde yer almasıdır. Bu durum, insan haklarının bir açıdan mutlak olma özelliğine karşılık

gelmektedir. İnsan haklarının temel hak olma özelliği, kendi içerisinde insan haklarının var olmasının egemen güce bağlı olmadığı düşüncesini de barındırmaktadır. Daha da özelleştirirsek insan haklarının temel olması ile belirtilmek istenen, bu hakların anayasal düzenlerin temelini oluşturmalarıdır. Böylece insan haklarının anayasal düzenin temelini oluşturması ile kamu politikaları yönlendirilmekte, insan haklarına aykırı hiçbir yasal veya idari düzenleme yapılamamaktadır (Erdoğan, 2018, s. 116). Bu da bize anayasalarının meşruiyet kaynağını, insan haklarından aldığını göstermektedir.

Temel hakların üstünlüğü kavramı, pozitif hukuka yön veren bir ilkedir. Bu ilke ile anlatılmak istenen, tüm kuralların temel norma uymasıdır. Açıkça belirtilmese dahi üstünlük her anayasada mevcut olan bir özelliktir. Üstünlük, hem yasaların hem de tüm hukuk normlarının Anayasaya aykırı olmaması varsayımına dayanmaktadır. Temel hakların üstünlüğü, ilk olarak hukuk düzeninin temel haklara uygun olacak şekilde düzenlenmesini, üstünlüğe aykırı olan durumların ortadan kaldırılmasını gerektirmektedir. Temel hakların bağlayıcılığı ise anayasanın tamamı için geçerli kabul edilmektedir. Üstünlük kavramından farkı da burada ortaya çıkmaktadır. Nitekim üstünlük sadece temel haklara özgü iken bağlayıcılık anayasanın tamamı için öngörülmektedir. Üstünlük ve bağlayıcılık kavramları aynı anlamda kullanılmasına rağmen özünde farklı kavramlardır. Üstünlük kavramı, normlar arasındaki ilişkileri, kuralların sıralanması ve birbiri ile uyumuna ilişkinin sorunları içinde barındırmaktadır. Bağlayıcılık ise normların olması gerektiği gibi uygulanması, uyuşmazlık durumunda tarafların ileri sürebilmesi, hakim tarafından doğrudan uygulanması, özel hukukta da kullanılabilmesi sorunlarını kapsamaktadır (Akıllıoğlu, 1995, s. 43-48).

İnsan hakları, anayasal anlamda tanınmak zorunadır. Bu zorunluluk insan haklarının anayasada temel haklar adı altında düzenlenmesini gerektirmektedir (Erdoğan, 2018, s. 152). İnsan haklarının insan onurunu korumaya çalıştığı dikkate alındığında sınırlı bir temel hak listesi bu korumayı gerçekleştirememektedir. İnsan onuru ve değerini gerçekleştirmek için tüm insan haklarının temel hak olarak kabul edilmesi gerekmektedir (Donnelly, 1995, s. 50).

2.1.1.3.2. Evrensellik

İnsan hakları kişilerin doğuştan olan özellikleri, yetenekleri ve mensubiyeti dikkate alınmadan tüm insanların sahip olduğu haklar olarak tanımlanmaktadır. İnsan haklarının kişilerin sırf insan olması dolayısıyla sahip olduğu haklar olduğu göz önüne alındığında, insan haklarının evrensel bir özelliğe sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Kısacası insan haklarının evrensel olması ile kastedilen her insanın, diğer bütün insan ve kurumlara karşı bu hakları ileri sürebilmesidir. Buna aynı zamanda insan haklarının ahlaki evrenselliği denilmektedir. İnsan haklarının ahlaki evrenselliği, aynı zamanda insan haklarının ister ahlaki ister hukuki ister siyasi olsun diğer bütün taleplerden önce gelmesi anlamına da gelmektedir (Erdoğan, 2018, s. 58-59).

İnsan haklarının tarihsel sürecine bakıldığında insan haklarının ortak bir temel üzerine oturduğu görülmektedir. İnsan hakları belgelerine birçok ülkenin imza atması, bu belgeleri hayata geçirmeleri, uluslararası hukukta da ortak bir anlayışın olduğunu ortaya koymaktadır. Uluslararası hukuk, hem yazılı kaynaklar hem de uygulana gelen örf ve adetler bakımından insan haklarının evrensel olduğunu bize göstermektedir. İnsan haklarının evrensel olabilmesi bunun yalnızca doğal hukuk sayılan bir özellik olmasıyla ortaya çıkmamaktadır. İnsan hakları ancak siyasal toplumların kabul etmesiyle ve bunun pozitif hukuka yansıtılmasıyla evrensel bir niteliğe bürünmektedir (Akıllıoğlu, 1995, s. 22-25).

İnsan haklarının evrensel olmasının temel olarak üç anlamı bulunmaktadır. Birincisi tüm insanlar, zamana ve mekâna bağlı olmadan insan haklarına sahiptir. İkinci olarak insan hakları kişilerin dini, dili, ırkı, toplumsal aidiyeti, kültürel kimliği gibi durumları ne olursa olsun tüm insanların sahip olduğu haklardır. Üçüncü olarak ise insan haklarının kültürel nedenlerle tanınmaması söz konusu değildir. Kültürlerin tanınması, kültürel farklılıkların dile getirilmesi ise öncelikle insan haklarının var olmasına bağlıdır (Erdoğan, 2018, s. 106).

İnsan hakları uzun süren bir sürecin ürünüdür. Şartların değişmesi sebebiyle günümüzde de insan haklarının tamamlandığı söylenememektedir. Süreç içinde oluşan haklar, belli bir süre sonra uluslararası bildiri ve uluslararası sözleşmeler ile hukuki bir yapıya bürünmekte ve evrensel bir geçerlilik kazanmaktadır. Bu uluslararası dayanışma ile demokratik devletler örgütlenme

sağlayarak insan hakları ihlallerine karşı evrensel bir tutum içine girebilmektedir (Çeçen, 1995, s. 14). Dolayısıyla insan hakları mücadelesinin uluslararası boyutta da devam etmesi, beraberinde insan haklarının evrenselliğini sağlamaya çalışmaktadır.

Günümüzde insan haklarının evrensel olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Tam aksi yönde davranan ve insan hakları ihlallerine yol açabilen ülke sayısı oldukça azdır. Bu anlamda ülkelerin üzerinde uzlaştığı konu, insan haklarıyla ilgili ortak bir anlayışla hareket ederek bir açıdan evrenselliği yakalamaya çalışmaktır. Hukukta bu yaklaşımların karşılıkları bulunmaktadır (Akıllıoğlu, 1995, s. 29). Birleşmiş Milletler (BM) Antlaşması'nın 52. maddesine göre taraflar örgütün temel amaçlarına aykırı antlaşma yapmamayı taahhüt etmektedirler. BM'nin temel amaçları arasında da insan haklarına saygı ilkesi bulunmaktadır. BM Antlaşması 55. ve 56. maddelerine göre antlaşmaya taraf ülkeler, insan haklarının gerçekleştirilmesi için Örgütle iş birliği yapmayı taahhüt etmişlerdir.[3] Yine aynı şekilde Avrupa Konseyi'ne (AK) üye olabilmenin şartları arasında öncelikle insan haklarına saygı ilkesi bulunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) dayandığı temel nokta da doğal hukuktan kaynaklanmaktadır. AİHS, ortak insan hakları ölçütlerinin oluşmasını hedeflemektedir. Özetle uluslararası hukukta ve uluslararası ilişkilerde insan haklarına uygun olma şartı temel ölçü haline gelmektedir (Akıllıoğlu, 1995, s. 29-30).

2.1.1.3.3. Bireysellik

İnsan hakları düşüncesinde insanın, onurlu ve saygın olduğu, akıl ve vicdan ile hareket ettiği, ahlaki seçimler yapabildiği, hür ve özgür iradesiyle davranabildiği kabul edilmektedir. Her insanda bu özelliklerin olduğu, başlangıç noktası olarak ele alınmaktadır. İnsan, sırf bu özellikleri dolayısıyla bazı temel haklara sahip olmaktadır. Bu haklar, insan haklarıdır. Birey ve kişi kavramları çoğu defa aynı anlamda kullanılmaktadır. Birey kavramı insanın nicelikle ilgili yönünü, kişi kavramı ise insanın nitelikle ilgili yönünü vurgulamaktadır. Bireysel hakların en belirgin niteliği, devletin bu alana müdahale etmemesidir. Bireysel

[3] https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-9 (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

haklarda, devletin bu alana karışmadan söz konusu hakları koruması beklenilmektedir. İnsan hakları düşüncesinde insan birey olarak kabul edilmektedir. Genel olarak "*herkes, hiç kimse, kimse*" terimleri kullanılarak eşitliğe dikkat çekilmeye çalışılmaktadır. Bu açıdan birey kavramı eşitlik kavramı ile yakından ilgilidir. Özetle bireyin tek olduğu; fakat eşit haklara sahip insan olduğu göz önüne alınmaktadır (Akıllıoğlu, 1995, s. 33-34).

Klasik anlayışta insan haklarının öznesinin sadece birey olduğu kabul edilmektedir. Bu anlayışa göre, grupların veya toplulukların insan haklarının öznesi olması mümkün değildir. Cemaat, topluluk, sınıf, toplum gibi gruplar bireylerden meydana gelmektedir. Bu sosyal gruplar, bireylerden ve bu bireyler arasındaki iletişim ağından meydana gelen etkileşimler sonucu oluşmaktadır. Buradan insan haklarının birey hakları olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla birey hakları sosyal grup haklarına göre öncelikli konumdadır. Aslında bir açıdan insan hakları, sosyal gruplar karşısında korunması gereken haklardır. İnsan hakları, birey olan insanlar için kullanıldığında anlamlı hale gelmektedir. Ulusların, toplulukların, grupların, sınıfların da hakları mevcuttur; fakat bu haklar, insan hakları kapsamında değildir (Erdoğan, 2018, s. 113-114).

İnsan haklarında bireysel haklar anlayışının dikkate alınması durumunda, devlet yapısı ve kamu hukuku da buna göre belirlenecek değere sahip olmaktadır. Bu anlayışa göre insan hakları toplumun değil ilk olarak bireylerin ihtiyaç ve taleplerini dile getirmektedir. Bununla beraber günümüzde bazı hakların toplumun ve farklı toplulukların talepleri olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu haklara toplu haklar ve toplumsal haklar denilmektedir. Bireysel haklar, toplu hakların yorumlanmasında ölçü olarak kullanılmaktadır. Toplu haklara yön veren bireysel haklar diğer tüm temel hak birleşimleri için de ölçü olarak kabul edilmektedir (Akıllıoğlu, 1995, s. 34-35).

Toplumların veya sosyal grupların insan haklarına sahip olduğu söylenememektedir. Sadece bireyler insan haklarına sahip olabilmektedir. İnsanlar, bağımsız birey olarak insan haklarına sahip olabileceği gibi topluluğun üyeleri olarak da insan haklarına sahip olabilmektedir (Donnelly, 1995, s. 30). İnsan haklarının öznesinin bireyler olması, bu haklara sahip olmanın herhangi bir toplum veya grubun üyesi olmaya bağlı olmaması anlamına da gelmektedir. İnsan

hakları, bireyin kişiliğine bağlı ve bireyin ahlaki doğasından kaynaklanan haklardır. İnsan haklarının genel olarak topluma, siyasi otoriteye karşı ileri sürüldüğü dikkate alındığında, bu hakların herhangi bir sosyal gruba üye olmaktan bağımsız olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Hatta çoğu zaman insan hakları, topluluklara ve ortak kimliklere karşı ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda insan haklarının var olabilmesi için sosyal grupların bireylerin tercihlerini bastırmaması gerekmektedir (Erdoğan, 2018, s. 114-115). Günümüzde bireylerin daha ziyade kendi toplumunun ve siyasi otoritesinin baskısı altında kaldığı göz önüne alınırsa, insan haklarının öncelikle bireylerin içinde yaşadığı topluma, bağlı olduğu siyasi otoriteye karşı koruma altına alınması gerektiği söylenilebilmektedir.

İnsan hakları kullanılırken bireysel hakların ihlal edilip edilmediği ölçü olarak dikkate alınmaktadır. İnsan hakları korunurken aynı zamanda birey de korunmaktadır. Bireyin korunması da devlet tarafından sağlanmaktadır. İnsan haklarının büyük kısmı mutlak nitelikte haklar olduğundan, bireyler ve devlet dışı organlar da bu hakları birbirine karşı ileri sürebilmektedir. Bu anlamda kişi hakları da mutlak haklar olduğundan, diğer kişilere karşı da ileri sürülebilmektedir. İsteme haklarında ise muhatap devlettir. İnsan haklarının sadece devlete karşı olduğunun kabul edilmesi, insan haklarını isteme hakları ile eş değer hale getirmektedir. Devlete karşı ileri sürülebilme ile kastedilen, en son çare olarak devleti sorumlu tutulabilmektir. Bireylerin korunmasına verilen değer, anayasaların temel niteliğidir. Anayasalarda baskın olan anlayış ise kişi haklarının korunması olmaktadır. Bu bakımdan temel haklar ile kişi haklarının korunması birbirine bağlı hale gelmektedir (Akıllıoğlu, 1995, s. 35-37).

2.1.1.3.4. Mutlak ve dokunulmaz oluşu

Doğal hukukta insan haklarının kutsal ve dokunulmaz olduğu kabul edilmektedir. Dokunulmazlığın ilk ortaya çıkma biçimi, insan bedeni ve yaşamının dokunulmaz olması üzerinedir. Daha sonradan dokunulmazlık, doğal hukuktaki tüm haklar için geçerli bir nitelik olarak varlığını sürdürmektedir. Bu kapsamda insanların bedeni, hayatı, mülkiyeti, özel hayatı, düşünce ve inançları dâhil tüm davranışları, dokunulmaz olarak kabul edilmektedir. Doğal hukukta da

bu haklar devlet tarafından sağlanmadığından, yine devlet tarafından dokunulmazlığının ihlal edilmesi mümkün değildir (Akıllıoğlu, 1995, s. 38).

İnsan haklarının mutlak olması düşüncesinin temeli, doğal hukuk anlayışıdır. İnsan haklarının mutlak olması ile birden fazla durum ifade edilmektedir. İlk olarak mutlaklık ile kastedilen, insan haklarının hiçbir şarta bağlı olmaması, varlıklarının yok sayılamamasıdır. Buradan insan haklarına her durumda saygı gösterilmesi sonucu çıkmaktadır. İkinci olarak mutlaklık ile kastedilen, bu hakların toplum veya başka bir gruba karşı ödevlerin yerine getirilmesine bağlı olmamasıdır. Üçüncü olarak ise insan haklarının bir bütün olarak kabul edilmemesi, çerçevesinin daraltılamaması anlamı ortaya çıkmaktadır. Son olarak ise mutlaklık ile insan hakkının kullanımının yalnızca başka bir insanın hakkının ihlal edilmesi ya da insan haklarının yok edilecek şekilde kullanılması durumunda sınırlandırılabileceği anlatılmak istenmektedir (Erdoğan, 2018, s. 108). İnsan haklarının mutlaklığı konusu teoride tartışmalıdır. Bazı insan hakları teorisyenleri her durumda ve her şartta mutlak olan bir haktan söz edilemeyeceğini dile getirmektedir.

İnsan haklarının pozitif hukukta tanınması ile devletin bu hakların dokunulmazlığını ihlal ettiği varsayımı, gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Yaşadığımız çağda insan haklarının kamu gücü olmadan korunmasının imkânı bulunmamaktadır. Bu nedenle insan haklarının, devlet tarafından düzenlenmesi suretiyle pozitif hukuka geçirilmesi gerekmektedir. Günümüzde devletler, insan haklarının düzenlenmesinde aktif görevler üstlenmektedirler. Her ne kadar insan haklarının düzenlenmesinde devletler etkin bir görev üstlense de doğal hukukun da etkisiyle bu temel hakların özlerine dokunulamayacağı ve bazı çekirdek haklara hiçbir şartta müdahale edilemeyeceği de kabul edilmektedir. Özellikle de çekirdek hakların dokunulmazlığı çok katı olarak uygulanmakta, uluslararası antlaşmalar ile bunlara olağanüstü hallerde dahi dokunulamayacağı belirtilmektedir (Akıllıoğlu, 1995, s. 39-40).

İnsan hakları, kişi haklarının bir kısmını oluşturmaktadır. İnsan hakları tüm insanların eşit olarak kabul edildiği, herkesin sırf insan olması dolayısıyla sahip olduğu haklardır. Bu temel kişi haklarının bir kısmı, insana has olan imkânların doğrudan korunması taleplerini içermektedir. İnsanlar kendi

imkânların geliştirirken hiç kimse tarafından onlara dokunulmamasını istemektedirler. İnsanlar, insan olan herkese karşı bu isteklerini yöneltmektedirler. Kişiler de herkesin bu haklara saygı göstermesini, onları çiğnememeleri talep etmektedirler (Kuçuradi, 2011, s. 44).

Günümüzdeki demokrasilerde, birey sorumluluğu ile insan haklarının dokunulmazlığı uyum içerisindedir. Toplumda yer alan bireyler, sorumluluk bilincine sahip değillerse insan haklarına da sahip çıkmaları mümkün değildir. Bu nedenle dokunulmazlık yalnızca bu hakkı elde edebilecek sorumluluğa sahip birey ve toplumlarda söz konusu olabilmektedir. İnsan haklarının menfaat elde etmek ve keyfi amaçlarla başkasının zararına olacak şekilde kullanılması halinde dokunulmazlık geçerli olmamaktadır. Demokratik ülkelerde insan hakları, dokunulmazlık niteliğine sahip olmalı; fakat bireylerin de dokunulmazlığın hem sorumluluğuna hem de bilincine sahip bulunmaları gerekmektedir (Çeçen, 1995, s. 71).

2.1.1.3.5. Doğuştanlık

İnsan haklarının kaynağı, insan doğası veya insanın kendisidir. İnsan haklarına daha onurlu bir yaşam için gereksinim duyulmaktadır. Bu bağlamda insan hakları çiğnendiğinde, hakları ihlal edilen kişinin insanlığı da yok sayılmaktadır. İnsan haklarının kaynağı olan insan doğası, insanın varlığı için gerekli olan ahlaki bir bakış açısıdır. İnsan doğası ve bu doğaya dayanan haklar, devletin yaptığı çalışmaların neler olması gerektiğini ve sınırlarını belirlemektedir; fakat insan haklarının yön verdiği devlet ve toplumlarda ise bu doğanın yaratılması ve gerçekleştirilmesinde, insan hakları önemli bir görev üstlenmektedir (Donnelly, 1995, s. 27-28).

İnsan hakları, insanların doğuştan sahip oldukları haklar olduğundan insan kişiliği ile bütünleşmiş bir yapıdadır. İnsan hakları sonradan kazanılan haklar sınıfında yer almamaktadır. Yine insan haklarının varlığı, onun hukuken tanınmamasına bağlı değildir. İnsan hakları, insan kişiliğimizin ve insan oluşumuzun olmazsa olmazlarındandır. Bu yanıyla insan haklarının kabul edilmemesi, insanın var oluşunun inkâr edilmesi ile eşdeğerdir. İnsan hakları, doğuştan olduğundan toplum öncesinde de varlardır. İnsanlar sadece insan olması dolayısıyla bu haklara sahiptir. İnsan haklarının toplumlar oluşmadan önce de var

oldukları göz önüne alındığında, siyasal toplumların meşruiyetine temel oluşturdukları ve bu toplumları yönlendirdikleri açıktır (Erdoğan, 2018, s. 106-107). İnsan haklarının sonradan kazanıldığı kabul edildiği takdirde bu hakların kaybedilmesi söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla insan haklarının yapısı gereği dokunulmaz, vazgeçilmez olduğundan, insan haklarının doğuştan olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

İnsan hakları, kişilerin nasıl bir yaşam sürdükleri ile değil onların nasıl yaşayabilecekleri ile ilgilenmektedir. İnsan hakları teorileri, insanın insan olabilmesi için insan haklarına sahip olması gerektiğini belirtmektedir. İnsan haklarının ahlaki açıdan kaybı söz konusu olmadığından, vazgeçilmez olarak kabul edilmektedir. Kişilerin insan haklarını kaybetmesi durumunda, insana yakışır şekilde bir yaşam sürmesi mümkün değildir. İnsan hakları, siyasal toplum, insan doğası arasında diyalektik bir ilişki söz konusudur. İnsan hakları siyasal topluma yön vermekte, siyasal toplum da insanlara şekil vermekte, insanlar da insan haklarının temeli olan insan doğasındaki imkânları gerçekleştirmek için çabalamaktadır. İnsan haklarının temelinde bulunan insan doğası düşüncesi; tarihi, toplumsal ve ahlaki öğeleri bütünleştirmektedir. İnsan doğası ise tarafsız tarihi aşamalara bağlı olmasına rağmen yalnızca bunlar tarafından oluşturulmamaktadır (Donnelly, 1995, s. 29-30).

2.1.1.3.6. Devlete karşı ileri sürülebilme

İnsan hakları iddialarının karşı tarafı kural olarak devletin kendisidir. İnsan hakları siyasi nitelikte olup asıl amacı, insanları devlet tarafından gelecek baskıya karşı koruma altına almaktır (Erdoğan, 2018, s. 117). İnsan haklarının en büyük ihlalcisinden birinin devlet olduğu söylenilebilmektedir. İnsan haklarının devlet tarafından ihlal edildiği göz önüne alınırsa bu hakların devlete karşı ileri sürülebileceği kabul edilmektedir.

Devlet, bir insan kurumu olup bazı amaçları yönünden de hukuk kurumudur. Hukuksal bir insan kurumu olarak kurulan devletlerin, iki temel görevi olduğu söylenilmektedir. Bunlar da vatandaşlara insan hakları için gerekli güvencelerin sağlanması ile insan haklarının yaşanabilmesi imkânının tanınmasıdır. Günümüzde insan haklarının korunmasını sağlamayan, insan haklarını önemsemeden anayasa veya yasa düzenleyen, kısacası insan haklarına

dayanmayan her devlet hukuku kötüye kullanmış olmaktadır (Kuçuradi, 2011, s. 42-44). Hükümetler insan haklarına dayandıkları sürece meşru olarak kabul edilmektedir. İnsan hakları, bireylere bu hakların gerçekleşmesi için mücadele etmesi yetkisi de tanımaktadır. Kişiler insan haklarına dayanan taleplerini kendi hükümetlerine karşı da ileri sürebilmektedir (Donnelly, 1995, s. 25).

İnsan hakları söz konusu olduğunda devletin, dört temel ödeve sahip olduğu söylenilmektedir. Bunlar: "*tanıma, ihlal etmeme, koruma ve tedariktir*." İlk olarak tanıma ile kastedilen, devletin insan olmamızdan kaynaklanan haklarımızı tanımasıdır. İnsan haklarını reddeden devletin meşru olup olmadığı belirsizdir. Devletlerin yalnızca devlet olmasından dolayı meşru olduğu söylenememektedir. Devletler meşruiyet kaynağını dışarıdan almaktadır. Bu kapsamda devletin meşruiyet kaynağının, insan haklarını ve toplumsal barışı korumak için kurulmuş kurum olmasından geldiği söylenilebilmektedir. Devlet, meşruluğunu insan haklarını korumasından almaktadır. Devletler, insan haklarını hukuk sistemi içine alarak onları tanımış olmaktadır. İnsan haklarını tanımayan herhangi bir hukuki belge anayasa olarak geçerli olamamaktadır. Ancak anayasalar hiçbir zaman tüm insan haklarını içermemektedir. Aynı şekilde anayasaların tanıdığı her hak da insan hakkı değildir (Erdoğan, 2018, s. 117-118).

İkinci ödev olan ihlal etmeme ile anlatılmak istenen, devletin kural olarak insan haklarının kullanımına karışmaması, onları ihlal etmemesidir. İnsanların, devletin herhangi bir müdahalesi olmaksızın kendi düşünce ve inançlarına uygun şekilde yaşamaları ve her türlü faaliyette bulunmaları gerekmektedir. Devlet, yalnızca toplumsal barışı tesis etmek ve insan haklarını korumak amacıyla müdahalede bulunabilmektedir. Üçüncü ödev olan koruma, devletin insan haklarını korumasını ifade etmektedir. İnsan haklarını asıl ihlal eden, yine devletin kendisidir. Ancak insan haklarının korunması için devletin herhangi bir müdahalede bulunmaması da düşünülemez. Devlet insan haklarına başka kişi, kurum veya gruplardan gelen saldırılara karşı onu korumakla yükümlüdür. Özetle devlet insan haklarını korumakla görevlidir. Başkası tarafından insan haklarının ihlal edilmesi durumunda devletin koruma görevini yerine getirmediği söylenilebilmektedir. Son olarak tedarik ise istisnai olarak devletin bazı kişilere tedarik yükümlülüğü olduğu anlamına gelmektedir. Devlet, dezavantajlı kesimler

(yaşlı, engelli gibi) için gerekli önlemleri almakla ve sosyal güvenlik düzenlemeleri yapmakla yükümlüdür. Bu yükümlülükler devletin tedarik ödevi kapsamındadır (Erdoğan, 2018, s. 118-120).

2.1.1.3.7. Devredilmez ve vazgeçilmez oluşu

Birleşmiş Milletler Şartı, Evrensel Bildirge ve 1966 tarihli uluslararası sözleşmelerde, korku ve yoksulluktan arınmış, eşit ve devredilmez haklar verilen özgür insan modeli oluşturulmaktadır. İnsan hakları devredilemez haklardır. Kişiler rıza gösterse dahi insan haklarının devredilmesi mümkün değildir (Benedek, 2014, s. 42). Bu bağlamda insan hakları, insana rağmen varlıklarını sürdürmektedir. Ayrıca bu hakların kişiye sıkı sıkıya bağlı olduğu, hiçbir şartta devredilemeyeceği kabul edilmektedir.

İnsan hakları kavramının oluşmasında ve gelişmesinde doğal hukuk[4] okulunun etkisi oldukça fazladır. Doğal hukukta yer alan kişilerin doğuştan bazı haklara sahip olması fikri, otoritelerin sınırlandırılmasında etkili olmaktadır. Doğal hukuk görüşüne göre insan yalnızca insan olması dolayısıyla temel hak ve özgürlüklere sahip olmaktadır. İnsan hakları asıl haklar olduklarına göre değiştirilmez ve hiç kimseye veya hiçbir güce devredilemezler. Doğal durumda olan bu temel haklar, topluma geçiş durumuyla beraber varlıklarını sürdürmektedirler. Doğal haklar, doğal durumda da var olduklarından bunlar sınırlandırılmazlar (Çeçen, 1995, s. 37). Doğal hukuk ve insan özü düşünceleri, insan onurunun korunmasını sağlayacak devredilemez, vazgeçilemez, tartışmaya kapalı, üstün ahlaki ilkelerin varlığı üzerine temellendirilmiştir. Bu anlamda insanın, temel ahlaki nitelikleri ve özünü kaybetmesi durumunda insani özelliklerini de kaybedeceği kabul edilmektedir. Sonuç olarak insan kendi özünden vazgeçemeyeceğine göre insan haklarından da vazgeçemez (Dağı ve Polat, 2004, s. 38).

İnsan haklarını vazgeçilemez veya devredilmez haklar olarak kabul ettiğimizde, bu hakların sözleşme yoluyla rıza bulunsa dahi vazgeçilemeyeceğini, bu hakların hiçbir şart ve koşulda ortadan kaldıramayacağını ifade etmiş oluruz.

[4] Doğal hukuk anlayışının özünü, toplumsal ve siyasal kurumlara her zaman hakim olması gereken birtakım evrensel ilkelerin bulunduğu ve bunların akıl yoluyla bilenebilecekleri düşüncesine dayanmaktadır.Doğa halinde insanların haklara sahip olduğunu belirten hukuk anlayışıdır. Aquina Thomas ve John Locke doğal hukuk anlayışının temsilcileri arasındadır.

Buradan hareketle insan haklarının sözleşme ile başkasına devredilemeyeceği gibi bu haklardan vazgeçilmesinin de söz konusu olmadığını söyleyebiliriz. İnsan hakları doğrudan insani kişiliğimiz ile ilgilidir. İnsan haklarının vazgeçilmez oluşu, bir nitelik oluşunun dışında demokratik ülkelerin yasal hale getirmek zorunda olduğu temel bir ilkedir. İnsan haklarına dayanan temel hakları içermeyen bir anayasaya, gerçek anlamda anayasa demek mümkün değildir (Erdoğan, 2018, s. 111-112).

İnsan haklarından vazgeçilmesi mümkün olmadığı gibi bunların sözleşmeye konu olması da söz konusu değildir. Bu haklar yönünden zamanaşımı da işlememektedir. Bu doğal hukuk anlayışı, çağımızda da başta kişi hakları üzerinde olmak üzere etkisini devam ettirmektedir. Ülkemizde de 1961 ve 1982 Anayasalarında herkesin kişiliğine bağlı, dokunulamaz, devredilmez ve vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu düzenlenmektedir. Tüm bu düzenlemelerin temeli insan onurunun, saygınlığı ve haysiyetinin devredilemeyeceği, bunlardan vazgeçilmeyeceği ilkesine dayanmaktadır (Akıllıoğlu, 1995, s. 40).

2.1.2. İnsan Hakları: Kuramsal ve Tarihsel Çerçeve

İnsan hakları kuramsal açıdan incelenirken öncelikle insan hakları sınıflandırması yapılmaktadır. İnsan hakları farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. Bu çalışmada doğal haklar sınıflandırılması, "*Statü Haklar Sınıflandırması (Pozitif Statü Hakları-Negatif Statü Hakları-Aktif Statü Hakları Ayırımı)*", "*Kuşak Hakları Sınıflandırması (Birinci Kuşak Haklar-İkinci Kuşak Haklar-Üçüncü Kuşak Haklar Ayırımı)*", "*Bireysel Hakları- Kolektif Hakları Sınıflandırması, Kişisel, Sosyal, Ekonomik, Siyasal ve Kültürel Hakların Sınıflandırılması*" ile "*Temel Haklar, Temel Olmayan Haklar Sınıflandırması*" irdelenecektir. Daha sonrasında ise insan haklarının tarihsel çerçevesi ele alınacaktır. Tarihsel çerçeve ele alınırken insan haklarının ilk ortaya çıkış biçimi, geçirdiği aşamalar, ulusal düzeydeki gelişmeler, uluslararası boyuttaki değişimler incelenecektir. Böylece insan hakları, kuramsal ve tarihsel açıdan bir bütün olarak incelenmeye çalışılacaktır.

2.1.2.1. İnsan haklarının sınıflandırılması

İnsan hakları teorisinde insan hakları farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. İnsan hakları sınıflandırılırken farklı ölçütler kullanılmaktadır. İnsan hakları fikrini, doğal haklar düşüncesiyle ilk ortaya atan John Locke olduğundan, ilk olarak bu sınıflandırma incelenmektedir. Daha önce belirttiğimiz diğer sınıflandırmalar da incelenecek olup, tüm bu sınıflandırmalar insan haklarının kaynağı, tarihsel süreci ve niteliklerini anlayabilmemizi sağlayacaktır.

2.1.2.1.1. Doğal haklar – John Locke

İnsan hakları düşüncesi, esasen modern çağla beraber yaşamımıza giren fikirdir. Bu anlamda insan hakları fikrini doğal haklar düşüncesi ile ilk ortaya atan John Locke'tur (Erdoğan, 2018, s. 127).

John Locke'a göre insanlar, doğal olarak hiç kimsenin rızası olmaksızın, başkasına bağlı olmadan kendi eylemlerini düzenleyebilmekte, mülkiyetler sahibi olabilmekte ve bu mülkiyetleri üzerinde haklarını serbestçe kullanabilmektedir. Tabi bu hakların kullanılabilmesi de sınırsız değildir. Bu haklar doğa yasalarına uyumlu olmak şartıyla kullanılabilmektedir. John Locke'a göre doğa durumu tam bir eşitlik durumudur. Doğa durumundan faydalanılmasında ve yeteneklerin kullanılmasında birinin diğerine üstünlüğü söz konusu değildir. Bu anlamda yöneten ve yönetilen açısından da bir farklılık bulunmamaktadır. Doğa durumunda ikisi de eşit kabul edilmektedir. Yine John Locke, Tanrının açık irade bildirisinin birini diğerinden daha üstte tutmayı gerektirmediğini belirtmektedir (Locke, 2019, s. 13-14).

John Locke'a göre doğa durumu yetkin bir özgürlük durumudur; fakat bu yetkin özgürlük durumu düzensizlik, kuralsızlık veya kaos anlamına gelmemektedir. Kişi kendi hayatını kurtarmak amacıyla olan haller dışında, kendi hayatına veya malvarlığına son verecek bir özgürlüğe sahip değildir. Bu anlamda doğa durumunun bağlayıcı yasaları devreye girmektedir. Bu yasalara göre hiç kimse diğerinin hayat, hürriyet ve mülkiyet hakkına zarar verememektedir. Zarar vermek bir yana tüm insanların birbirinin varlığını koruması ve hayat, hürriyet ve mülkiyet haklarını ihlal etmemesi zorunluluk arz etmektedir. Doğa yasalarının ihlal edilmesi durumunda, her insan cezalandırma yetkisine sahip olabilmektedir.

Doğa yasası, insanların barışını ve korunmasını sağlamaktadır. Tüm insanlar bu yasaları ihlal edenlere karşı durabilmekte, başkasına zarar verilmesine engel olabilmektedir. Aksi takdirde doğa yasalarının engellenmesine yönelik bir güç olmamakta; bu durum da doğa yasalarını uygulanamaz bir duruma getirmektedir (Locke, 2019, s. 15-17).

John Locke özgürlüğün iki türünden bahsetmektedir. Birincisi doğal özgürlüktür. Doğal özgürlük ile kastedilen, herhangi bir iktidara, yasama otoritesine veya başka bir insanın iradesine bağlı olmaksızın sadece doğa yasasına uymaktır. İkinci özgürlük olan toplum içindeki özgürlükse, devlet içinde bireylerin rızasına dayalı olarak kurulan yasama iktidarına, dolayısıyla yasamanın çıkarttığı kanunlar dışında herhangi bir otoriteye tabi olmamaktır. Bu haliyle John Locke'un özgürlük anlayışında herkesin istediği şeyi yapması, yasalara bağlı olmaması söz konusu değildir. John Locke'a göre, kişi kendi yaşamı üzerinde hak sahibi değildir. Bu nedenle kişinin kendi özgürlüğünden vazgeçmesi veya yaşamına son vermesi söz konusu olamamaktadır. Locke, bu durumun istisnasının ise savaş durumu olduğunu belirtmektedir. Savaş durumunda, yapılan bir anlaşma ile kölelik durumunun söz konusu olabileceğini dile getirmektedir (Locke, 2019, s. 35-37). John Locke'a göre bir kişinin diğer bir kişinin doğal hakkı üzerine hak sahibi olması mümkün değildir. Nitekim kişilerin doğal hakları üzerinde tasarrufta bulunma yetkileri bulunmamaktadır. Bu anlamda kişiler doğal haklarının sahibi değillerdir (Locke, 2007, s. 55).

Locke, Tanrının insanlara akıl verdiğini söylemiştir. Dünyada yaratılan diğer şeyler de insan yaşamını kolaylaştırmak için var edilmektedir. Doğada yer alan tüm ürünler, hayvanlar doğal halde doğada yer aldıklarından insanların tümüne aittir. Bu haliyle birinin diğerini engelleyecek biçimde, bu ürünler üzerinde bir zilyetlik[5][6] iddia etmesi mümkün değildir. Doğada yer alan bu ürünlerin insanların kullanımı için verildiği dikkate alındığında insanların bu ürünleri kullanması, bu ürünlerden faydalanması; dolayısıyla bu ürünlerin mülkiyetini kazanabilmesi mümkün olabilmektedir. İnsan, aynı şekilde kendi

[5] Türk Dil Kurumu'nun sözlüğüne göre zilyet: "Sahibi kendisi olsun olmasın bir malı kullanmakta olan, elinde tutan kimse, eldeci." Anlamına gelirken zilyetlik ise "Zilyet olma durumu, eldecilik." olmak anlamına gelmektedir.

[6] Dil Derneği'nin sözlüğüne göre zilyetlik "Bir malı kullanmakta olma durumu"nu ifade etmektedir.

şahsı üzerinde de mülkiyete sahiptir. Kişinin bedensel çalışması ile elde ettiği emeği yine kendisine aittir. Aynı şekilde insan, emeğiyle doğadan elde ettiği veya hâkimiyeti altına aldığı ürünlerin mülkiyetini kazanmış olmaktadır. Nitekim kişi, verdiği emek ile bu ürünü insanların ortak mülkiyetinden çıkarıp kendisine ait kılabilmektedir. Tabi bu durumda, en azından başkaları için yeterli miktar ve nitelikte ortaklaşa şeyin kalması şartının sağlanması gerekmektedir. Bu şartı da sağlamak şartıyla her insan emeğiyle hak kazandığı ürünler üzerinde mülkiyet kazanmaktadır (Locke, 2019, s. 40-41).

John Locke'un doğa durumu ile anlatılmak istenen, insanların sivil veya siyasal topluma geçmeden önce doğa durumunda iken yaşadıkları durumdur. John Locke göre doğa durumu; eşitlik, barış ve özgürlük durumudur. Doğa durumunda, kişiler başkalarının iradesine tabi olmaksızın eylemleri üzerinde serbestçe tasarruf edebilmektedir. Bu eylemler ise sınırsız değildir. Kişiler, doğa yasaları ile bağlıdır. Doğa yasalarına göre de kişi; başkalarının hayatına, mülkiyetine ve özgürlüğüne son verememektedir. Doğa yasalarını ihlal edilmesi durumunda her insan, cezalandırma yetkisine sahip olabilmektedir. Böylece insanların barışı ve yaşam hakkı korunmaktadır.

2.1.2.1.2. Statü hakları (pozitif statü hakları-negatif statü hakları-aktif statü hakları) ayırımı

1982 Anayasamızda haklar; kişinin hakları, siyasi haklar ve ekonomik haklar olmak üzere üç başlık altında düzenlenmektedir. Bu sınıflandırma, George Jellinek'in negatif, pozitif ve aktif statü hakları ayrımına dayanmaktadır. Bu ayrımda devletin vatandaşlarına karşı negatif, pozitif ve aktif olmak üzere üç tutum içinde olduğu kabul edilmektedir. Negatif tutum ile devletin karışmaması, pozitif tutum ile bireyin devletten menfaatine olan durumu talep edip gerçekleştirmesini istemesi, aktif tutum ile bireylerin yönetime katılması anlatılmak istenmektedir. Yapılan bu sınıflandırma ile temel haklar açısından açık bir sınır belirlendiği, temel hakların belirli türlere ayrılmış olduğu varsayılmaktadır (Akıllıoğlu, 1995, s. 140-141).

Olağan koşullarda birçok hak, pozitif veya negatif ödevlere yol açabilmektedir. Liberal geçmişte ve sonrasında ilk olarak negatif haklara önemli

vurgular yapılmakta, üstün olduğu belirtilmektedir. John Locke bireylerin hayat, hürriyet ve mülkiyet haklarının korunmasında devletin sınırlandırılması, negatif davranması gerektiğini dile getirmektedir. Yine Locke'a göre devlet istisnalar dışında vatandaşlarının hayat, hürriyet ve mülkiyetlerine dokunmaması gerekmektedir. Thomas Hobbes özgürlüğü, bütünüyle negatif bir biçimde kısıtlanmama olarak tanımlamaktadır. Locke ise doğal ve sivil yasaları özgürlüğü kısıtlayan bir araç değil; aksine özgürlüğün bir parçası olarak görmektedir. Özgürlük ve eşitlik kavramları, hem negatif hem pozitif hem de karma olarak algılanabilmektedir. Bu açıdan özgürlüğün sadece negatif olarak yorumlanabileceği söylenememektedir. Locke da siyasal katılma ve mülkiyet haklarını pozitif bir bakış açısıyla dillendirmektedir (Donnelly, 1995, s. 109-111).

Klasik anlamı ile insan hakları, bireylerin devlet karşısında dokunulmaz özel alana sahip olması anlamına gelmektedir. Bu tanımıyla insan haklarının amacı, devletin keyfi güç kullanmasının önüne geçmek ve gücün kullanım alanlarını daraltmaktır. Klasik insan hakları düşüncesinde, devletin tutumu negatiftir. Bu anlayışa göre devletin görevi insan haklarını tanımak, bu haklara müdahale etmemek, başkasının bu haklara müdahalesini engellemektir (Erdoğan, 2018, s. 67). Bunun dışında devletin insan hakları ihlallerinin yaşanmasını engellemek amacıyla önleyici tedbir alma görevi olduğu da söylenilebilmektedir.

Negatif haklar, başkalarını sadece kaçınma yükümlülüğü altına sokmaktadır. Pozitif hakların ise yerine getirilmeleri için başkasının mal veya hizmet tedarik etmesi gerekmektedir. Henry Shue, negatif ve pozitif haklar ayrımının, sivil ve siyasal haklar ile ekonomik ve sosyal haklar ayrımı ile bir olmadığını, her durumda bu ayrımın ahlaki öneminin bulunmadığını söylemektedir. Tüm insan hakları, bir yandan pozitif bir eylem gerektirirken bir yandan da devletin sınırlandırılmasını gerektirmektedir. Yine insan haklarının negatif mi yoksa pozitif mi olduğu, tarihsel süreçteki geçici koşullara bağlı olmaktadır (Donnelly, 1995, s. 42-43). Dolayısıyla insan haklarının negatif mi yoksa pozitif mi olduğu zamana, mekâna ve duruma bağlı olarak değişebilmektedir.

2.1.2.1.3. Kuşak hakları (birinci kuşak haklar-ikinci kuşak haklar-üçüncü kuşak haklar) ayırımı

Birinci kuşak haklar, devlet ihlallerine karşı kişileri koruyan ve özgürlük düşüncesine dayanan, sivil ve siyasal haklardır. İkinci kuşak haklar, temel ekonomik ve sosyal mal, hizmet ve imkânları pozitif anlamda güvence altına alan, eşitlik kavramına dayanan iktisadi ve sosyal haklardır. Üçüncü kuşak haklar ise kardeşlik anlayışına dayanan ve uluslararası alanda işbirliğini zorunlu kılan haklardır. Üçüncü kuşak haklar, birinci ve ikinci kuşak haklarının gerçekleştirilmesi için bunların önünde duran, uluslararası eşitsizliğin ortadan kaldırılması için gerekli olan haklardır (Donnelly, 1995, s. 153-154).

Fransız Burjuva Devrimi ile insan hakları, bir kavram olarak şekillenmeye başlamaktadır. 1689 yılında ilan edilen ve 13 maddeden oluşan İngiliz İnsan Hakları Bildirisi (Bill of Rights), 1776 yılındaki 16 maddelik Virginia İnsan Hakları Bildirisi, 1789 yılında ilan edilen 10 maddelik Fransız İnsan Hakları Bildirisi birinci kuşak insan haklar olarak bilinen, kişisel ve siyasal hakları koruma altına almaktadır. Birinci kuşak haklara; düşünce ve inanç özgürlüğü, yasal eşitlik, kişi güvenliği, bireysel özgürlük, siyasal ve mülkiyet hakları gibi haklar örnek gösterilebilmektedir. Tarihsel süreçle birlikte, 1830'lı yıllardan sonra ortaya çıkan işçi sınıfı ile beraber, ikinci kuşak haklar olarak tanımlanan ekonomik, sosyal ve kültürel haklar için verilen mücadelenin etkisi de giderek artmaktadır. Sendika kurma, çalışma hakkı, adil ücret, sosyal güvenlik, grev, sağlık ve eğitim hakları; ekonomik, sosyal ve kültürel haklar arasında gösterilebilmektedir. Üçüncü kuşak haklar ise dayanışma hakları olarak ifade edilmektedir. Dayanışma hakları ise milletlerin barış ve kendi kaderini tayin etme hakkı, kadın ve çocuk hakları, sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı, gelişme haklarını içine alan hak ve özgürlükler mücadelesi olarak tanımlanabilmektedir (Anar, 2000, s. 28).

Kuşak kavramının anlamı açık değildir. Biyolojik anlamda kuşaklar doğup birbirini takip etmektedir. Bu durum bizi ekonomik ve sosyal hakların, birinci kuşak sivil ve siyasal haklardan sonra gerçekleştiğini ve dayanışma haklarının, bu iki kuşak haklarını takip ettiği düşüncesine götürmektedir. Bu düşünce de bizi dayanışma haklarının, ilk iki kuşak haklarının yerine geçmesi düşüncesine sevk

etmektedir. Her iki düşünce şekli de tüm insan haklarının, karşılıklı bağımlı olduğuna ilişkin genel anlayışa aykırılık teşkil etmektedir. Bu durum da insan haklarının kaynağına ilişkin önemli sorunlar yaratmaktadır. Üçüncü kuşak hakların temel niteliği dayanışmadır. Ancak tek başına dayanışma insan haklarının kaynağı olmak için yeterli değildir (Donnelly, 1995, s. 154).

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde sivil ve siyasal haklar ile ekonomik sosyal hakları içine alan bir liste bulunmaktadır. Bunun dışında İHEB'de vazgeçilmez haklar başlığı altında şu haklar düzenlemektedir: "Irk, milliyet, cinsiyet ve dini nedenlerle yapılan ayrımcılığa karşı korunma hakkı, yasal yollara başvurma hakkı, suçsuzluk karinesi, kanun önünde eşitlik ve kanunların geriye yürümezliği ilkesi, adil ve tarafsız yargılanma, keyfi gözaltı, tutuklama ve sürgünün yasaklanması, düşünce, dini inanç, seyahat, toplantı ve örgütlenme özgürlükleri." Yönetime katılma, özgürlük ve adil seçimler hakları da siyasal nitelikteki evrensel haklar arasında düzenlenmektedir. Tarihsel süreçle beraber kazanılan bu haklar birinci kuşak haklar olarak adlandırılmaktadır. Birinci kuşak haklar, bireyin temel hak ve özgürlüklerini devlete karşı belirleyen, yine bireylere siyasal iktidarın dokunamayacağı özgürlük imkânı tanıyan haklardır. Sivil ve siyasal haklar ile bireyler, siyasal iktidara karşı koruma altına alınmaktadır. Bu haklar, iktidarın kötüye kullanması durumunda bireyleri koruma işlevi görmektedir. Koruma işlevinin dışında bu haklar, aynı zamanda bireylere siyasal süreci belirlemeyi sağlayacak özgürlükler sağlamaktadır. Düşünce, ifade ve örgütlenme gibi özgürlükler ile vatandaşlar, siyasi süreci belirleme hakkını aktif bir biçimde kullanmaktadır (Dağı ve Polat, 2004, s. 44-45).

Temel hak ve özgürlüklerin milli güvenlik, kamu düzeni, genel ahlak, genel asayiş gibi esnek kavramlarla sınırlandırılması, siyasal sistem içerisinde muhalefetin haklardan yoksun bırakılması, birinci kuşak insan haklarının etkisizleştirilmesine yönelik hukuki teknikler olarak gösterilebilmektedir. İnsan hakları ile güvenlik arasında doğal olmayan bir tartışma yaratarak buradan hareketle hakların kullanılmasını sınırlandırmak hatta tamamen ortadan kaldırmak da yine insan haklarının etkisizleştirilmesine yönelik adımlar içerisinde yer almaktadır. Olağanüstü hal durumlarında da insan hakları büyük oranda sınırlandırılmakta veya askıya alınmaktadır. Olağanüstü hal rejimleri de bu açıdan

insan haklarının etkisiz hale getirilmesine neden olmaktadır. Bu hususlar insan haklarının, olağan hale dönmenin önündeki en büyük engel olarak görüldüğünü göstermektedir. Bu durumda, insan haklarının meşruiyet kaynağı olduğu yönündeki görüşlerin görünürde söz konusu olduğunu, insan haklarının korkulan bir anlayış olduğu göstermektedir (Kuçuradi ve Peker, 2004, s. 319).

İktisadi ve sosyal haklar, devleti pozitif bir yükümlülük altına sokmaktadır. Sivil ve siyasal haklardan sonra meşru olarak görülen ikinci kuşak haklar, devletin müdahalesi ile bireylerin korunmasını amaçlamaktadır. Bu amaç refah devleti olmayı hedefleyen devletlerin, toplumsal sorumluluklarına ilişkindir. Devletin bu sorumluluğunun sınırları önem arz etmektedir. Bireylere bu amaçlarla ilgili gereğinden fazla yükümlülük yüklenmesi, kişilerin temel hak ve özgürlüklerini sınırlandırabilmektedir. İHEB'de düzenlenen iktisadi, sosyal ve kültürel haklar arasında; refah ve gıda hakkı, çalışma ve tatil hakkı, sosyal güvenlik hakkı, eğitim ve toplumun kültürel yaşamına katılma hakkı gösterilebilmektedir (Dağı ve Polat, 2004, s. 46).

Sosyal ve ekonomik haklar olan ikinci kuşak hakların, anayasalarda belirtilen, devletlerin pozitif edimleri yerine getirebilmesinin ekonomik istikrarın korunması, mali kaynakların yeterliliği gibi oldukça esnek kavramlara bağlı tutulması, bu hakların etkisizleştirilmesine neden olmaktadır (Kuçuradi ve Peker, 2004, s. 319).

Görüldüğü üzere birinci kuşak haklar sivil ve siyasal haklara, İkinci kuşak haklar iktisadi ve sosyal haklara, üçüncü kuşak haklar ise kardeşlik anlayışına dayanan ve uluslararası alanda işbirliğini zorunlu kılan haklara karşılık gelmektedir.

2.1.2.1.4. Bireysel haklar- kolektif haklar ayırımı

Bireysel ve kolektif hakları ayırımı, hakların kullanım şekilleri bakımından yapılan ayırımdır. Bireysel haklar başkası olmaksızın tek başına kullanılacak haklardır. Kolektif haklar ise toplulukla beraber kullanılabilen haklardır. Bireysel ve kolektif haklar ayırımı, hakların bütüncül yaklaşımı açısından faydalıdır. Bu sınıflandırmada kullanılan ölçüt, hakların kategori haline getirilmesini kolaylaştırmaktadır. Örnek vermek gerekirse, din hürriyeti bireysel hürriyet iken ibadet hürriyeti ise birlikte yapılması gerektiğinden kolektif haktır (Kalabalık,

2009, s. 46-47). Bu ayırım birçok açıdan eleştiriye tabi tutulmaktadır. Eleştiriler daha ziyade hakların temelinde birey olduğu; bu nedenle grup haklarının da temelinin bireysel haklar olduğu üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Toplumun sahip olduğu belli hakların insan hakkı olduğu yönündeki sav, insan haklarının kendisine yönelmiş bir saldırı niteliğindedir. İnsan hakları sözleşmelerinde insan haklarının, insan onurundan kaynaklandığı belirtilmektedir. Sivil, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların hepsi şahsi onur düşüncesinden doğmaktadır. Dolayısıyla insan olmak, insan olarak doğmak insan haklarına sahip olmak için yeterlidir. İnsan hakları düşüncesi, toplum veya devletten bağımsız olan ve vazgeçilmez hakları bulunan birey anlayışına dayanmaktadır. İnsan hakları açısından bireyin, toplumsal menfaatin üzerinde bir önceliği ve üstünlüğü bulunmaktadır (Donnelly, 1995, s. 153-155).

Genel kabul gören anlayışa göre, insan haklarının öznesi bireylerdir. Tarihsel sürece bakıldığında bireylerin; devlet, grup ya da topluluklardan gelebilecek zorlamalara karşı yapılan mücadele sonucunda, insan hakları düşüncesinin oluştuğu görülmektedir. Bu durum da insan haklarının öznesinin bireyler olduğu düşüncesini desteklemektedir. İnsan hakları teorisinde, geçmişten bu yana grup haklarının statüsüne, insan hakları ile uyumuna ilişkin tartışmalar devam etmektedir. Grupların, hak sahibi olması mümkün olsa da bunun insan hakkı olarak nitelendirilmesi kuşku yaratmaktadır. Topluluk veya kolektif hakları olarak görünen haklar, özünde birey haklarıdır. Veyahut bireylerin diğer kişilerle birlikte kullandığı haklardır (Erdoğan, 2018, s. 83-86).

Kolektif insan hakları anlayışı, zihni karıştıran kavramsal sapma niteliğindedir. Toplulukların, grupların, ulusların haklara sahip olduğu söylenilebilmekte; ancak bunlar insan hakkı olarak nitelendirilememektedir. İnsan hakları, bir yanıyla haklar ve ödevler arasında denge kurmaktadır. Bu açıdan insan hakları, toplumsal ihtiyaçları dengelemelidir. Bu dengeleme, insan haklarının toplumsal ihtiyaçlar ile karıştırılmasına neden olmamalıdır. Bireylerin topluma karşı olan ödevleri, kolektif insan hakları olarak algılanmamalıdır. Benzer şekilde tüm toplumsal ödevlerin, bireylerin insan haklarına denk gelen sorumlulukları olarak görülmesi de anlamlı değildir. Bu bağlamda haklar ve ödevlerin, birbiri ile karıştırılmaması gerekmektedir. Devletin insan haklarına sahip olduğu tezi,

çözümlenmesi zor kavramsal problemlere yol açmaktadır. Devletin barış, kalkınma gibi hakları olduğu kabul edilirse, hakları ihlal edilen kişilerin, insan haklarını kendi iktidarlarına karşı ileri sürme imkânı ortadan kaldırılmış olmaktadır (Donnelly, 1995, s. 155-156).

Halkların kendi kaderini tayin hakkı, bir grup hakkı olarak kabul edilmektedir. Bu anlamda ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı, grup hakkı olarak kabul edildiği halde bundan daha az talep içeren ulusal hakları ve grup haklarını kabul etmemenin akılla bağdaşır bir tarafı bulunmamaktadır. Grup hakları, bireysel hakları yerine getirmenin ön şartıdır. Bu yönüyle grup hakları ile birey hakları arasında bir ayrım gözetilmemesi gerekmektedir. Zaten gruplar ve halklar da özünde, bireylerin toplamı olarak görülmektedir. Devlet ise vatandaş anlamında birey kümeleri olarak görülememekte; ancak toplumlar, birey kümesi olarak görülebilmektedir (Galtung, 1996, s. 64).

Kolektif, üçüncü kuşak veya dayanışma haklarının insan hakları olduğunu ileri sürebilmemiz için, bu hakların toplumsal grupların üyesi olan, birey hakları olarak algılamamız gerekmektedir. Günümüz dünyasında her ne kadar aşırı bireycilikten şikâyet edilse de asıl problem bireylerin insan haklarına saygı duyulmamasıdır. Devletler ve toplumlar, bireylerin üstünde bazı haklar iddia etmektedir. Modern devletler, bireylere bedenen ve ruhen istediklerini yaptırmak için oldukça büyük güçlere sahip olmaktadır. İnsan hakları, bireylerin bu güç karşısında başvuracağı temel kaynak niteliğindedir. Bu konuda korunan denge birey aleyhine bozulmaktadır. Bu açıdan kolektif insan haklarının olduğunun belirtilmesi, devletin var olan zorlama gücünü daha da arttırmasına neden olmaktadır. Gün geçtikçe bireyler, toplum tarafından daha da ezilmektedir. Oysaki bireysel insan haklarının kullanılması ile toplumların çözüldüğüne çok az rastlanılmaktadır. Bilakis genel olarak devlet veya toplumun başka bir kesimi tarafından bireysel insan haklarının ihlal edilmesiyle toplumsal bir bozulma ve kargaşa durumu ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda insan hakları, devlet ve toplum ile birey arasında denge kurulması yönünden başvurulan nadir bir ahlaki kaynaktır. İnsan haklarının bireysel haklar olduklarını ısrarla savunulmadığı sürece, bu hakların insan onuru mücadelesindeki görevi tehlikeye atılabilmektedir. Sonuç olarak, kolektif insan hakları olarak değil ama bazı insan haklarının

bireyler tarafından kolektif bir grubun üyeleri olarak kullanıldığı söylenilebilmektedir (Donnelly, 1995, s. 157-159).

2.1.2.1.5. Kişisel, sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel hakların sınıflandırılması

Kişisel haklar, bireylerin maddi ve manevi bütünlüğünü sağlamasının teminatıdır. Hayat, ayrımcılığa karşı korunma, köleleştirilmeme, yasa önünde tanınma, işkenceye karşı korunma ile İHEB'nin 1., 2., 4., 5., 6. ve 15. maddelerinde yer alan yurttaşlık hakları, kişisel haklar sınıfına girmektedir. Siyasal haklar, vatandaşa devlete katılma ve devleti kontrol etme imkânı sunmaktadır. İHEB'nin 21. maddesinde belirtilen halkın yönetime katılma hakkı, basın ve toplanma gibi kamusal tarafı bulunan haklar, siyasal haklar içerisinde yer almaktadır. Ekonomik haklar, İHEB'nin 22., 23., ve 24. maddelerinde belirtilmektedir. Sosyal güvenlik, sendika kurma, çalışma, dinlenme ve boş zaman hakları, ekonomik haklar bünyesinde sayılmaktadır. Ekonomik haklar, şahsi onur ve gelişme açısından sivil özgürlüklerle aynı önem ve değere sahiplerdir. Sosyal haklar, İHEB'nin 12., 16., 26. maddelerinde belirtilen eğitim hakkı, aile kurmak ve sürdürmek haklarının belli yönlerini içine almaktadır. Kültürel haklar, temel olarak İHEB'nin 27. maddesinde belirtilen topluluğun kültürel hayatına dâhil olma hakkını içermektedir. Sosyal ve kültürel haklar arasında yer alan sınır çizgisi belirgin olmasa da geleneksel sınıflandırmanın faydalı olduğu ve yanıltıcı olmadığı söylenilebilmektedir (Donnelly, 1995, s. 44-45).

Kişi hakları, dokunulmaz alan olarak nitelendirilen bireysel özgürlük güvencelerinden meydana gelmektedir. Tarihsel süreçte ilk ortaya çıkan haklar, kişi haklarıdır. Kişi haklarının merkezi toplum değil bireydir. Burada kabul edilen birey, yalnızca maddi anlamdaki varlık değil aynı zamanda manevi bir varlığı bulunan bireydir. Kişi hakları doğal hukukun etkisi altındadır. Günümüzde hukuk devleti ve demokratik toplum yapısı, kişi haklarının korunmasını zorunlu kılmaktadır. BM, Avrupa Konseyi (AK) ve Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası örgütler de kişi haklarının düzenli ihlal edilmesi durumunda, oldukça duyarlı davranmaktadırlar. Uluslararası sözleşme ve bildirgeler ile kişisel haklar listesi oluşturulmaktadır. AİHS, Evrensel Bildirge, Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, Amerikan Devletler Arası İnsan Hakları Sözleşmesi, Afrika Halk ve İnsan Hakları

Sözleşmesi kişisel haklar listesinin düzenlendiği uluslararası sözleşmelerin önde gelenleri konumundadır. Bu sözleşmelerde kişi hakları ile ilgili düzenlemeler benzer olup aynı zamanda evrensellik üzerinde büyük oranda uzlaşma sağlanmaktadır. Özetle insan haklarının temeli ve en köklü sınıfı, kişi haklarıdır (Akıllıoğlu, 1995, s. 141-142).

Ekonomik haklar, toplumsal ilişkilerdeki liberal ekonomik faaliyetleri, liberal toplum düzenini güvence altına almaktadır. Ekonomik hakların temeli, mülkiyet hakkı ile sözleşme ve özel girişim özgürlüğüne dayanmaktadır. Bu üçünün olmadığı durumlarda, liberal bir toplum yapısının olmadığı söylenilebilmektedir. Ekonomik hakların var olup olmadıkları tartışmalıdır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasında sonra yeniden yapılanan eski sosyalist devletler tarafından ise ekonomik haklar, temel haklar içine alınmaktadır. Ülkemizin 1961 ve 1982 Anayasalarında, ilk defa sosyal haklar düzenlenmiştir. Bireysel nitelikteki çalışma hakkı, sosyal güvenlik hakkı; topluluk hakkı olan toplu sözleşme, grev gibi haklar da sosyal haklar kapsamına girmektedir (Akıllıoğlu, 1995, s. 145-146). Ekonomik ve sosyal hakların, hak olup olmadıkları ve insan haklarından sayılıp sayılmadıklarına ilişkin tartışmalar halen devam etmektedir.

Sosyal ve ekonomik hakların, gerçek anlamda bir hak olmadıklarını yalnızca belli talepler topluluğundan oluştuğunu söyleyen görüşler bulunmaktadır. Gelişmekte olan bazı ülkeler, sosyal ve ekonomik hakların, sivil ve siyasal haklara göre daha öncelikli olduğunu belirtmektedir. Toplumsal refahı ön plana koyarak özgürlükleri görmezden gelen bir ülkede, kalkınmanın sağlanıp sağlanmayacağı şüphelidir. Aktif, üretken bir toplum ile temel özgürlükler arasında yakından bir ilişki olduğu söylenilebilmektedir. Özgürlük ve kalkınma birbirine bağlı ve birbirlerini yaratan bireysel ve toplumsal değerlerdir (Dağı ve Polat, 2004, s. 46). Dolayısıyla sivil ve siyasal haklar ile sosyal ve ekonomik haklar birbirlerinin yerine geçen değil; birlikte var olup birbirlerine bağımlı olan insan hakları türleri olduğu söylenilebilmektedir.

Sosyal ve ekonomik hakların hangi statüde olduğu tartışmalıdır. Bu tartışmanın temeli, bu hakların büyük bir kısmının her insana, diğer bir insana karşı yükümlülük yüklemesidir. Bu yükümlülük dolayısıyla da bazı kişi ve

gruplara, pozitif avantajlar sağlamak amacıyla güç kullanım yetkisi vermeyi haklı gören bir anlayış oluşturmaktadır. Ahlaki açıdan bir kimsenin diğer bir kimseye karşı istisnalar hariç, genel bir olumlu yükümlülüğü bulunmamaktadır. Var olan ahlaki yükümlülükler ise negatif bir niteliğe sahiptir. Kişilerin, birbirlerine karşı pozitif yükümlülükleri de söz konusu olabilmektedir. Örneğin doğum, yakın akrabalık ve sözleşme gibi sebepler dolayısıyla, kişilerin olumlu yükümlülükleri bulunabilmektedir. Bu durumda da genel bir pozitif yükümlülük bulunmayıp, ahlaki veya hukuki ilişkiden kaynaklanan bir yükümlülük söz konusu olmaktadır (Erdoğan, 2018, s. 79).

Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nde (ESKHS) kültürel haklara vurgu yapılmaktadır. ESKHS'nin 13. ve 14. maddelerinde, geniş bir biçimde eğitim hakkı düzenlenmektedir. Sözleşmenin 15. maddesinde; kültürel yaşama katılma, bilimsel gelişme ve uygulama imkânlarından faydalanma, bilim, sanat ve edebiyat yapıtlarından doğan hakların korunması, bilimsel araştırma ve yaratıcı etkinlik özgürlüğü, bilim ve kültürün korunması kültürel haklar arasında sayılmaktadır.[7] Bu şekilde geniş anlamda kültürel haklar, eğitim hakları ve kültürel haklar olarak ikiye ayrılmaktadır (Akıllıoğlu, 1995, s. 149).

Kültürel haklar, toplulukların hayat tarzları ile ilgilidir. Toplumların yaşam biçimleri, üyeleri nezdinde önemli olduğundan ve kültürel hayata katılmayı onurlu bir yaşam için gerekli saydığımızdan, kültürel hakları temel bir kategori olarak kabul etmemiz gerekmektedir. Özetle kültürel haklar; topluluk (özellikle de azınlık topluluk) üyelerinin, kendi kültürlerini koruma hakları olarak ifade edilebilmektedir (Donnelly, 1995, s. 164-165).

Tanım ve içerik itibariyle kültürel haklar kavramı tartışmalıdır. Kültürel hakların kapsamına hem bireysel hem de topluluk hakları girmektedir. Nasıl ki bireyin kültürel gelişme hakkı varsa; toplulukların, yerli halkların, azınlıkların, bölgelerin ve federe devletlerin de hakkı bulunmaktadır. AK tarafından benimsenen görüşe göre, çoğunluğun kültürü ile farklı kültürlerin bir arada bulunması durumu, demokrasinin bir gereğidir. Bu anlamda Avrupa içinde farklı

[7] Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/EkonomikSosyalKulturelHaklarSozlesmesi.pdf (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

kültürlerin kendine yer bulması ve kendini geliştirmesi söz konusu olmaktadır. Fikri haklar ve iletişim hakları da kültürel hakların başka bir biçimidir. Özetle kültürel haklar; düşünce açıklama hakkı, eğitim hakları, bilim ve sanat hakları, iletişim hakları ile fikri hakları da bünyesine alan bireysel ve toplu haklardır (Akıllıoğlu, 1995, s. 150).

Siyasal haklar, aynı zamanda aktif statü hakları veya katılma hakları olarak da bilinmektedir. Siyasal haklar, kişilerin devlet yönetimine katılmasını teminat altına alan hakları içermektedir. Bu açıdan siyasal haklar, vatandaşlara özgü haklardır. Bu haklara ilk olarak 1789 Evrensel İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi'nde değinilmektedir. Bu bildirgede, vatandaşlık haklarından; 6. maddesindeki bütün yurttaşların doğrudan veya temsilciler aracılığıyla kanunlar yapması ve kamu görevine eşit bir biçimde katılmaları ile 13. ve 14. maddelerindeki vergide eşitlik ve yasallık anlaşılmaktaydı. Günümüzde demokratik toplum düzeni için, siyasal hakların gerekli olduğu söylenilebilmektedir. Bu anlamda serbest, eşit ve genel oya dayanan özgür seçimler ve siyasal partiler demokratik toplum düzeninin esası olarak kabul görmektedir. Siyasal hakların vatandaşlara ait olduğu yönündeki görüş, günümüzde esnemektedir. Örneğin Almanya, İsveç yerleşik yabancıların yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkının olduğunu kabul etmektedir (Akıllıoğlu, 1995, s. 151-152).

2.1.2.1.6. Temel haklar – temel olmayan haklar ayrımı

Henry Shue, uygulama boyutuyla temel hakların önceliği ile kastedilenin, diğer hakların güvence altına alınması için temel hakların sağlanması olduğunu söylemektedir. Fakat insanların, diğer haklardan da faydalanması ve onları kullanmasının hayati olduğunu dile getirmektedir. Shue, İnsanların diğer haklarına yalnızca sahip olmaları değil; aynı zamanda hakkın özü ile uyumlu kullanma ve faydalanma haklarının da bulunması gerektiğini vurgulamaktadır. Shue, bu konuda örnek olarak, insanların özgürce örgütlenme hakları varsa, bunun sadece özgür örgütlenme haklarının olması anlamına gelmemekte olduğunu; ayrıca özgür derneklere katılması, onlardan faydalanması anlamına da geldiğini belirtmektedir. Bu nedenle bir hakka sahip olmak ile o haktan faydalanmak arasındaki bu ayrımın önemli olduğunu ifade etmektedir. Shue, bir hakkın temel hak olduğunu söylerken

bu hakların, diğer haklardan daha değerli ve daha tatmin edici olduğunun kastedilmeyeceğini söylemektedir (Shue, 1979, s. 19-20). Shue, Temel Haklar kitabında güvenlik, geçim ve özgürlük olmak üzere en az üç temel hak olduğunu belirtmektedir (Shue, 1979, s. 13-65). Shue'nun görüşlerinden de anlaşılacağı üzere, temel haklar arasında bir ayrım söz konusu olmayıp bu haklar arasında herhangi bir altlık-üstlük ilişkisi de söz konusu değildir.

İnsan haklarının, anayasal anlamda tanınma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu zorunluluk beraberinde insan haklarının, anayasal temel haklar olarak düzenlenmesini gerektirmektedir. Hakların çatışmasının önüne geçmek, toplum barışını tesis etmek, temel haklarla ilgili kamu otoritelerine düşen görev ve ödevleri tespit etmek gibi kamusal zorunluluklar açısından temel haklar, anayasa ve yasalarla düzenlenmektedir. Bu düzenlemeler ile belirli konular hakkında genel kurallar koyulmaktadır. Temel haklar konusunda yapılan düzenlemeler, sınırlandırıcı hükümleri kapsayabilmektedir. Nitekim düzenlemeler daima sınırlandırma içermese de kavramsal olarak kısıtlamayı da bünyesinde barındırmaktadır (Erdoğan, 2018, s. 152). Böylece temel hakların, ilgili anayasal ve yasal düzenlemelerin niteliği gereği aynı zamanda kısıtlama içerdiği söylenilebilmektedir.

Geçinme ve güvenlik hakları başka bir haktan ya da maldan faydalanmanın ön koşuludur. Ancak başka haklardan faydalanmak için zorunlu ön şartı bulunan bir hak söz konusu olamamaktadır. Kişiler, temel ve başka mallardan, bunlarla ilgili bir hakka sahip olmasalar da faydalanabilmektedir. Shue'nun belirttiği haklar, ihlal edilmeleri durumunda başka hiçbir haktan faydalanılmaması manasında temel oldukları söylenilebilmektedir. Tarihsel süreç ve politik koşullarla beraber, bir hakkın ihlal edildiği veya bir hakka saygı duyulduğu dikkate alındığında, böyle bir temel haklar anlayışının yol göstericiliğe sahip olmadığı söylenilebilmektedir (Donnelly, 1995, s. 49). Uluslararası sözleşmelere göre, taraf olan devletlerin aykırı davranmadığı haklar temel haklar, diğerleri ise temel olmayan haklardır (Kalabalık, 2009, s. 47). Uluslararası sözleşmelere aykırı davranılması durumuna göre de temel haklar tanımı yapılabilmektedir. Bu nedenle insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin büyük önem arz ettiği söylenilebilmektedir.

Temel hakları yeniden tanımlamaya çalışırsak, temel hakların diğer haklardan daha önemli olduğu hususunu, tanıma eklememiz neredeyse zorunluluk arz etmektedir. Temel hakların daha önemli olduğunu kabul edersek de geriye kalan insan haklarının değeri düşmüş olmaktadır. Birçok insan hakkı teorisyeni ve sözleşmeler temel haklar listesi öngörmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır: Fouad Ajami (1978)-Varlığını Sürdürme, İşkenceye Karşı Korunma, Ayrımcılığa Karşı Korunma, Beslenme; Hugo Adam Bedau (1979)-Hayat, Özgürlük, Mülkiyet, Güvenlik, İfade, Basın ve Toplanma Özgürlükleri, Keyfi Yakalama ve Tutuklamaya Karşı Korunma; Uluslararası Sivil ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, İndirgenemez Haklar-Hayat, İşkenceye Karşı Korunma, Köleliğe Karşı Korunma, Geçmişe Yürür Kanunlara Karşı Korunma, Borcunu Ödemediği İçin Hapsedilmeye Karşı Korunma, Kanun Önünde Tanınma, Düşünce ve Din Özgürlüğü; Robert Matthews ve Cranford Pratt (1985)- Geçinme, İşkenceye Karşı Korunma, Keyfi Yakalama ve Tutuklamaya Karşı Korunma, Yargılamasız İnfaza Karşı Korunma; Randy B. Reiter, M. V. Zunzunegui ve Jose Quiroga (1986)-Hayat, Ortadan Kaybolmaya Karşı Korunma, İşkenceye Karşı Korunma, Keyfi Yakalama ve Tutuklamaya Karşı Korunma; Henry Shue (1980)- Güvenlik, Geçim Özgürlük (Donnelly, 1995, s. 49-51).

Temel haklar listesi oluşturmak, müşterek ve ciddi sorunlara yol açmaktadır. Herkes bu temel haklar listesinden yararlanmasına rağmen daha onursuz bir yaşama terkedilebilmektedir. Örneğin düşüncelerini ifade etmek, iş bulma imkânına sahip olmak, eğitim görmek, dernek kurmak gibi olanaklardan mahrum kalabilmektedir. Temel hakların gerçekleştirilmesi yalnız, aciz, tatsız, insani olmayan, kısa bir hayattan daha fazlasını taahhüt etmemektedir. İnsan onurunun korunması için, temel insan haklarının yanında diğer insan haklarının da gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İnsan onuru, kısa ve sınırlı hakları içeren temel haklar listesinden çok daha fazlasını kapsamaktadır. Sonuç olarak insan onuruna yakışır bir hayat sürdürebilmesi için, bütün insan haklarının temel hak olarak kabul edilmesi gerekmektedir (Donnelly, 1995, s. 50).

İnsan haklarının yapısının dinamikliği, modern bir düşünce oluşu ve içeriğinde hangi haklar olduğu konusunda uzlaşma sağlanamadığı dikkate

alındığında, temel haklar listesinin oluşturulması suretiyle bir sınır çizilmesi anlayışının yanlış olduğu söylenilebilmektedir.

2.1.2.2. İnsan haklarının tarihsel çerçevesi

İnsanların yerleşik hayata geçmesiyle beraber toplumsal yaşamda değişiklikler meydana gelmektedir. Özellikle de tarım yapılması ile beraber üretim artmış, toplumsal iş bölümü çoğalmıştır. Kurulan ilk toplumlar ile kölelik kavramı da ortaya çıkmıştır. Köleliğin yayılmasıyla beraber buna karşı bir mücadele de başlamıştır. Avrupa kıtasında, 5. yy ile 11. yy arasında feodalite varlığını sürdürmüştür. Ticari ilişkilerin artmasıyla kentlerin nüfusu artmış, yeni şehirler kurulmuştur. Böylece uluslar ortaya çıkmakta, bununla birlikte burjuvazi ve proletarya sınıfları doğmuştur (Anar, 2000, s. 23-24).

İnsan hakları dinamik bir yapıdadır. İnsanların ihtiyaçları değişmekte, düzenli olarak daha ileriye gitmektedir. Aynı şekilde toplumların yapıları da değişmekte ve gelişmektedir. Bu değişim ve gelişmelerle birlikte, insan hakkı taleplerinin kapsamı da genişlemekte ve farklılaşmaktadır. Hak talebi süreçleri, giderek artan ve sürekli devam eden bir süreçtir. İnsan hakları da devam eden bu süreçle ilgilidir. İnsan hakları alanında verilen mücadele ile insan haklarının gelişimi sağlanmaktadır. İnsan hakları kavramı, aynı zamanda bir iktidar problemi olarak da ortaya çıkmaktadır. İnsanların bir kısmı bu haklarını kullanırken, diğer kısmı, bu haklara sahip olduğu halde uygulama imkânına sahip değillerdir. İnsanların hak talepleri açısından, ilk durumda devrimlere ikinci durumda ise zorlamalara neden olmaktadır (Anar, 2000, s. 24-25). Böylece hak taleplerinin yerine getirilmemesi nedeniyle verilen mücadele sonucunda, insan hakları düşüncesinin geliştiği söylenilebilmektedir.

Tarihsel süreçte, daha önceki zamanlarda bazı fikirler olmasıyla birlikte insan haklarının modern bir düşünce olduğu kabul edilmektedir. John Locke, 17. yüzyılda insan haklarını, doğal hukuk ismiyle ilk ortaya atan İngiliz düşünürdür. Doğal hakların kabul edilmesinde, önceki zamanlarda yer alan Stoa felsefesi ve Ortaçağdaki Hristiyan doğal hukuk anlayışının etkileri bulunmaktadır. Fakat bu felsefe ve dönemlerdeki taleplerin, siyasi iktidara karşı ileri sürülme durumu olmadığından, haklar olarak kabul edilmemekteydi. İnsan hakları, tarihsel süreçle beraber felsefi, ahlaki bir bilgi olmaktan öteye giderek ulusal ve uluslararası

hukukta kendine yer edinmekte, aynı zamanda da yavaş bir biçimde hukuk sistemleri üzerinden tanınmaktadır. Bu gelişmelerin yaşanmasında, otoritelerin baskısından korunmaya çalışan ve hak arayan toplumsal grupların verdiği mücadeleler de oldukça etkili olmaktadır (Erdoğan, 2018, s. 127-128).

Doğal haklar düşüncesini Locke'dan sonra dile getiren kişi Thomas Paine'dir. Thomas Paine'e göre, insanlar daha önceden ölüme bağlı tasarruf veya vasiyetname vasıtasıyla sahip olduğu hakları devredememekte, bunları bölememekte, ortadan kaldıramamaktadır. Bu haklar, kuşaktan kuşağa aktarılmakta olup hiçbir neslin bu aktarmayı engelleme yetkisi bulunmamaktadır. Bu açıdan bir nesil, köle olmaya izin verse dahi sonraki neslin özgür olma hakkı devam etmektedir (Paine, 2017, s.140).

İnsan hakları düşüncesi, aydınlanma felsefesine, liberalizme, demokrasiye, sosyalizme ve rasyonalizme dayanan modern zamana ait bir düşünce felsefesidir. İnsan hakları, Avrupa kaynaklı olup modern bir kavramdır. Ancak insan hakları ile bağlantılı olan özgürlük, sosyal adalet kavramları bütün toplumların parçası olarak kabul edilmektedir (Benedek, 2014, s. 39). İnsan hakları kavramı, batıda gelişip şekillenmektedir. Ancak insan haklarının gelişimi ve mücadelesinin, doğuda da karşılığı olmaktadır. Batıda üretim ilişkilerinin artması, toplumsal sınıfların oluşması, sınıflar arasında mücadelenin yükselmesi, aydınlanma süreci, sanayi devrimin olması ile beraber hak talepleri mücadeleleri de artarak devam etmektedir. Toplumsal değişimler ve mücadeleler ile birlikte büyük devrimler yaşanmaktadır. Devrim olan dönemlerde ise hak talepleri mücadeleleri, şiddetli ve ani olarak gerçekleşmektedir. Batıda karşılığını bulan insan hakları kavramı, geçmişte yaşayan ve hali hazırda yaşamakta olan bütün insanların mücadelesi ile meydana gelmektedir. Süreçle beraber oluşan insan haklarının tamamı, uluslararası sözleşme ve belgeler ile korunmaktadır. Bu sözleşme ve belgeler de zamana yayılan uzun bir sınıf ile ulusal mücadelenin sonucunda meydana gelmektedir. 1688 İngiliz Devrimi, 1776 Amerikan Devrimi, 1789 Fransız Devrimi, 1848 Avrupa Devrimleri, 1871 Paris Komünü, 1917 Ekim Devrimi hak talebi mücadelesi bakımından, etkili ve belirleyici olan temel devrimlerdir. Bu devrimler tüm dünyayı etkilemekte, önemli değişim ve dönüşümlere ön ayak

olmaktadır (Anar, 2000, s. 25-27). Böylece insan hakları fikrinin, süreçle beraber verilen mücadeleler sonucunda meydana geldiği söylenebilmektedir.

Uluslararası insan hakları, devlet ile insanlar arasında meydana gelen uzlaşmanın veya sözleşmenin bir parçası olarak kabul edilebilmektedir. Uluslararası insan hakları için birey, devlet, devlet toplulukları/örgütler olmak üzere üç dereceli bir yapı bulunması elzemdir. Ortaçağın kapanmasından sonra, bu yapı yavaş yavaş oluşmuştur. Oluşan bu sürecin önemli dayanakları şunlardır: 1648 Tarihli Westphalia Sistemi, 1815 Tarihli Avrupa Büyük Devletler İttifakı, 19. yüzyılda Lahey sistemi ile uluslararası hukukun oluşturulması ve devletler topluluğunun kurulması, 1919 Yılında Milletler Cemiyeti olarak kurulan ve 1945 yılında Birleşmiş Milletlere dönüşen uluslararası örgütün kurulması (Galtung, 1996, s. 14).

İngiltere'de insan hakları gelişimi, 13. yüzyılda kabul edilen Magna Carta Libertatum'a kadar geri götürülebilmektedir. İngiltere'de 1688 Büyük Devrim sonrasında parlamento tarafından kabul edilen Haklar Bildirisi, modern çağda uygulama anlamında insan hakları gelişim sürecinin ilk önemli adımıdır. Adil yargılanma ve olağandışı cezalara çarpıtılmama hakları, bu bildiri ile doğal haklar arasına katılmaktadır. Ayrıca İngiltere'de 1832 ve 1867 yılında çıkartılan seçim kanunları ve seçme hakkına ilişkin yapılan düzenlemeler ile sivil haklara ek olarak siyasal haklar da kapsam içine alınmaktadır (Erdoğan, 2018, s. 128).

John Locke'un doğal haklar teorisi ve 1688 Haklar Bildirisi (Bill of Rights), Batı toplumları üzerinde etkili olmaktadır. Bu etkilenme, ilk olarak Amerika kıtasında görülmektedir. 1776 yılında Amerika'nın Virginia eyaletinde, John Locke'un doğal hukuk teorisine uygun insan hakları bildirgesi olan Virginia Bildirisi kabul edilmektedir. Bu bildirgede hayat, hürriyet ve mutluluğu arama hakları vazgeçilmez haklar olarak belirtilmektedir. Bu bildiri, esas olarak vazgeçilmez haklar ve eşit özgürlük ilkelerine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu bildirinin yayımlanmasından sonra 1776 yılında, on üç Amerika devleti tarafından Amerika Bağımsızlık Bildirisi ilan edilmiştir. Aynı şekilde bu bildiride de insan hakları, vazgeçilmez haklar dikkate alınarak hazırlanmıştır. 1791 yılında ise Anayasa'da yapılan değişiklikle Bill of Rights olarak adlandırılan temel haklar, anayasanın kapsamına alınmıştır (Erdoğan, 2018, s. 128-129).

İngiliz ve Amerikan devrimleri, 1789 Fransız Devrimini de etkisi altına almış, meşhur İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ilan edilmiştir. Bu bildirinin öncekilerden farkı, güvenlik ve baskıya karşı direnme haklarının kapsam içine alınmasıdır. Fransa'da devrim sonrasında, İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisiyle uyumlu olarak çıkarılan anayasalar ile bildiri somut hale getirilmiştir (Erdoğan, 2018, s. 129-130). Fransız Devrimi, Amerikan Bağımsızlık Bildirisi'nden ve 1776 yılında ilan edilen Virginia Haklar Bildirgesi'nden esinlenmiştir. 1789 yılında, Fransız Devrimi ile İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisi yayımlanmaktadır. Bildiride yer alan haklar; özgürlük, eşitlik ve dayanışma başlıkları altında listelenmektedir. Bu haklar, 2000 Tarihli Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nda da düzenlenmiştir. BM tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tüm insanlar için evrensel insan hakları kavramı oluşturulmuştur. İHEB'nin kabul edildiği tarihten sonra, BM'nin üye sayısı 193'e çıkmış ve üye devletlerin hiçbirisi, bildiriye karşı herhangi bir itirazda bulunmamıştır. İHEB, uluslararası alanda teamül olarak kabul edilmektedir. BM bünyesinde, üzerinde uzlaşılan ve evrensel bir etiğin özelliği olan müşterek değerler ile uluslararası insan hukukunun dayandığı değerler belirlenmektedir (Benedek, 2014, s. 39-40).

İnsan hakları, asıl olarak 20. yüzyılda düzenlenen anayasalar ile sistematik bir şekil almıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan baskıcı rejimlere karşı oluşan nefret nedeniyle, insan hakları düşüncesi tekrardan yüksek sesle dillendirilmeye başlanmaktadır. İnsan hakları, bu dönemlerde herhangi bir sınır içermeyen talepler olarak düşünülmektedir. BM tarafından 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen İHEB'de insan hakları, geniş bir liste biçiminde yer almaktadır. Ekonomik ve sosyal istemler de bu bildiride insan hakkı olarak kabul edilmektedir. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, BM tarafından kabul edilmiş ve yayınlanmış olmasına rağmen, hukuken bağlayıcılığı söz konusu değildir. Başka bir deyişle, zorunlu olarak uygulanan bir bildiri niteliğinde değildir. Bu bildiriyi imzalayan devletler tarafından; ahlaki bir taahhüt verilmesi, iç hukuklarında bunu göz önüne alma temennisi söz konusu olabilmektedir. BM tarafından, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin tanıdığı hakların hukuki bağlayıcı olmasına ilişkin yapılan çalışmalar sonucunda, 1976 yılında Sivil ve Siyasal Haklar Uluslararası

Sözleşmesi ve İktisadi, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi yürürlüğe konulmuştur. Bu iki sözleşme, ikiz sözleşmeler olarak adlandırılmaktadır. Türkiye de bu iki sözleşmeyi 2003 yılında onaylamıştır (Erdoğan, 2018, s. 130-132).

İnsan hakları, yalnızca uluslararası alanda değil yerel düzeylerde de etkili olmakta, bu kapsamda birçok uluslararası sözleşme kabul edilmektedir. Bu sözleşmelerin bazıları insan haklarını genel anlamda düzenlerken, bazıları da tek bir insan hakkını düzenlemektedir. İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi (1950, 1953) ile buna bağlı olan Protokoller, Avrupa Sosyal Yasası (1961, 1965), Amerika Kıtası İnsan Hakları Sözleşmesi (1969, 1978) ve Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi (1981, 1986) genel insan haklarını düzenleyen bölgesel düzeydeki sözleşmelerdir. Avrupa Sosyal Yasası, 1996 yılında içerik olarak genişletilmiş ve 1999 yılında yürürlüğe sokulmuştur. Türkiye yeni Avrupa Sosyal Yasası'nı ise 2007'de onaylamıştır. Avrupa Sözleşmesi ve Amerikan Kıtası Sözleşmesi, sivil ve siyasal hakları düzenlerken Avrupa Sosyal Yasası ekonomik ve sosyal hakları düzenlemektedir. Afrika sözleşmesi ise hem grup haklarını düzenlemekte hem de bireyin ödevlerini vurgulayarak gelenekçi anlayıştan uzaklaşmaktadır. Bazı insan hakları sözleşmeleri de, belirli bir insan hakkını güvence altına almaya çalışarak tek konuyu içerik olarak düzenlemektedir. Bunlara örnek olarak şu sözleşmeler gösterilebilmektedir: Kadınların Siyasi Hakları Sözleşmesi (1952), Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (1964), Kadına Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (1979), İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ve Aşağılayıcı Muamele ve Cezalara Karşı Sözleşme (1984), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) (Erdoğan, 2018, s. 132-133).

İnsan haklarının tarihsel gelişimine bakıldığında, genel anlamıyla verilen mücadelelerin sonucunda ortaya çıktığı söylenilebilmektedir. Tarih boyunca kölelik durumuna karşı yapılan mücadeleler, işçi sınıfının mücadele girişimleri, feodaliteye ve mutlak monarşiye karşı verilen mücadeleler ve otoritelere yapılan başkaldırılar insan haklarının şekillenmesine ve belirlenmesine yol açmıştır. Tüm bu mücadeleler sonucunda oluşan devrimler ve devrimleri takip eden bildiriler ile insan haklarının çerçevesi yavaş yavaş belirlenmeye çalışılmıştır. İnsan hakları

fikrinin oluşmasında 1688 İngiliz Devrimi, 1776 Amerikan Devrimi, 1789 Fransız Devrimi, 1848 Avrupa Devrimleri, 1871 Paris Komünü, 1917 Ekim Devrimlerinin etkili olduğu kabul edilmektedir. Bu devrimlerin sonunda 1688 yılında İngiltere'de kabul edilen Haklar Bildirisi, 1776 yılında Amerika'da kabul edilen Virginia Bildirisi, 1789 yılında Fransa'da ilan edilen İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi, insan hakları fikrinin oluşturulmasına çok büyük katkılar sağlamaktadır.

Doğal hukuk teorisinin, insan haklarının gelişiminde önemli bir yere ait olduğu söylenilebilmektedir. Doğal haklar fikrini ilk olarak ortaya atan John Locke'un, bu anlamda öncü olduğu ifade edilebilmektedir. Ama esas olarak insan hakları düşüncesinin modern bir düşünce olduğu kabul edilmektedir. 1948 Tarihli İHEB ile insan hakları kavramı, somut bir biçimde ortaya konulmaktadır. İHEB sonrasında gerek bölgesel gerek ulusal gerekse de uluslararası alanda, insan haklarına ilişkin birçok sözleşme ve bildiri imza altına alınıp yayımlanmıştır. BM tarafından yapılan çalışmalar, Avrupa ülkelerinde demokrasi ve hukuk alanında meydana gelen gelişmeler ile uluslararası alanda kabul edilen sözleşme ve bildiriler vasıtasıyla insan hakları düşüncesi evrensel olma yolunda ilerlemektedir. Tabi insan haklarının dinamik bir yapıda olduğu dikkate alındığında, değişen süreçle beraber insan haklarının da genişlediği, güncellendiği söylenilebilmektedir. Dolayısıyla geçmişten günümüze gelişen ve daima ilerleme kaydeden insan hakları düşüncesi, bireylerin haklarının korunması açısından süreklilik arz ederek ilerlemeye devam edecektir.

3. METODOLOJİ

3.1. Avrupa Birliği, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Parlamentosu'ndaki Siyasi Gruplar

Çalışmanın bu bölümünde ekonomik nedenlerle bir araya gelen; ama zamanla siyasi bir birliğe doğru evirilen Avrupa Birliği'nin kuruluşunun tarihsel süreci ele alınacaktır. Ardından Avrupa Birliği'nin yasama organı olan Avrupa Parlamentosu'nun tarihsel süreci ile görev ve yetkileri ele alınacaktır. Son olarak da Avrupa Parlamentosu'nda yer alan siyasi grupların hangileri olduğu, siyasi duruşları, tarihsel süreçleri ile günümüzdeki politikalarına değinilecektir.

3.1.1. Avrupa Birliği'nin Kuruluşunun Tarihsel Süreci

18 Temmuz 1932 Tarihinde Hollanda, Belçika ve Lüksemburg arasında imzalanan Ouchy Sözleşmesi ile Benelüks oluşturulmuştur. Bu sözleşme ile üç ülke arasında, aşamalı bir gümrük birliğinin yaratılması hedeflenmiştir. Benelüks, Batı Avrupa'da meydana gelmiş ilk ekonomik birleşme olması nedeniyle önem arz etmektedir. Benelüks, 1948 yılında yapılan konferansta, hedeflerinin ekonomik birlik oluşturmak olduğunu beyan etmişlerdir. 3 Haziran 1958 tarihinde ise üç ülke arasında Ekonomik İşbirliği Antlaşması imza altına alınmıştır. Benelüks'te AB'den farklı olarak ortak ve uluslararası yetkiye sahip organlar oluşturulmamıştır (Karluk, 1996, s. 39-40).

5 Mayıs 1949 tarihinde insan hakları, hukukun üstünlüğünü sağlamak ve demokrasinin gelişmesini sağlamak için 10 Batı Avrupa ülkesinin katılımıyla (Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda, Birleşik Krallık, İrlanda, İtalya, Danimarka, Norveç ve İsveç) Avrupa Konseyi kurulmuştur. Avrupa Konseyi tarafından AİHS hazırlanarak 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir (http-1).

9 Mayıs 1950 tarihinde Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman, Batı Avrupa ülkelerinin kömür ve çelik sanayilerini birleştirmeyi teklif etmiştir. Schuman'ın bu teklifi üzerine Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg 18 Nisan 1951 Tarihinde anlaşmaya vararak Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun (AKÇT) kurulmasına ilişkin anlaşmayı imzalamıştır. Yapılan bu antlaşma sonucunda, 6 Avrupa ülkesi tarafından 23 Temmuz 1952 tarihinde Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kurulmuştur. AKÇT'nin başarılı olduğunun

görülmesiyle birlikte, 6 kurucu ülke tarafından bu başarının diğer ekonomik alanlara doğru genişletilmesi kararı alınmıştır. Alınan bu kararlar, 25 Mart 1957 Tarihinde imzalanan ve Roma Antlaşmaları olarak bilinen Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu (AAET) oluşturan iki anlaşmanın imzalanmasıyla resmi hale getirilmiştir. Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Ortak Meclisi, AET ve AAET'yi kapsayacak şekilde yetkilendirilmiştir. Ortak Meclis, ilk olarak 19 Mart 1958 tarihinde Fransa'nın Strasbourg şehrinde, Avrupa Parlamenter Meclisi olarak toplanmıştır. 30 Mart 1962 tarihinde de Avrupa Parlamenter Meclisi'nin adı Avrupa Parlamentosu olarak değiştirilmiştir (http-1).

Avrupa Birliği'nin başlangıçtaki durumu, 3 ayrı antlaşma ve 3 ayrı topluluk olarak ifade edilebilmektedir. Bunlar 18 Nisan 1951 tarihli Paris Antlaşması'yla kurulan Avrupa Kömür Çelik Topluluğu, 25 Mart 1957 tarihli Roma Antlaşması'yla kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'dur. Özetle sözleşmenin tarafları aynı olan, üç ayrı antlaşma ve bu antlaşmalar ile kurulan üç ayrı topluluk söz konusudur. Bazı çabalar olmasına rağmen, bu antlaşma ve toplulukların birleştirilmesi hem geçmiş dönemlerde hem de günümüzde söz konusu olamamaktadır (Tezcan, 2013, s. 22). Kurucu antlaşma ve topluluklara bakıldığı zaman, AB'nin tarihsel süreçte ekonomik nedenlerle kurulduğu görülmektedir.

3 Mayıs 1960 tarihinde AET üyesi olmayan Avusturya, Danimarka, Norveç, Portekiz, İsveç, İsviçre ve Birleşik Krallık devletleri arasında, Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) kurulmuştur. EFTA'nın amacı, serbest ticareti ve ekonomik bütünleşmeyi teşvik etmek olmuştur. 13 Ağustos 1961 tarihinde Doğu Almanya'da komünist hükümet, Berlin duvarını örmeye başlamıştır. Bu durum soğuk savaş döneminde Doğu ve Batı Avrupa'nın ayrılmasının simgesi olarak görülmektedir. 30 Temmuz 1962 tarihinde uygulanan ilk ortak tarım politikası ile AET ülkeleri, gıda üretimi üzerinde ortak bir denetim mekanizması kurulmuştur. 20 Temmuz 1963 tarihinde AET üyesi 6 ülke, Afrika'da yer alan 18 eski koloniyle ticaret ve işbirliğini geliştirmek için Yaoundé Sözleşmesi imzalanmıştır (http-2).

8 Nisan 1965 tarihinde Avrupa Kömür Çelik Topluluğu, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve AAET, Birleşme Antlaşması imzalayarak tek çatı altında birleşmiştir. Birleşme antlaşması 1 Temmuz 1967 tarihinde yürürlüğe girmiş, böylece Avrupa Toplulukları tek idari organ olacak Komisyon ile tek yürütme organı olacak Konsey şeklinde örgütlenmiştir. 1 Temmuz 1968 tarihinde AET üyesi 6 ülke, kendi aralarında gümrük vergilerini ve dış ülkelerden yaptıkları ithalat üzerindeki vergileri kaldırmıştır. Bu şekilde ilk kez sınırları dışındaki serbest ticarete izin verdiklerinden, diğer ülkelerle olan ticaretleri gittikçe büyümeye başlamıştır (http-2).

01.07.1967 tarihinde Brüksel Antlaşması, diğer adıyla Birleşme Antlaşması ile AET, AAET ve AKÇT'nin komisyon, yüksek otorite ve konseyleri tek çatı altında birleştirilmiştir. Kurulan bu konsey ve komisyon üç topluluğun kurucu antlaşmalarında belirtilen hak ve yetkileri kullanmaya başlamıştır (Reçber, 2010, s. 33).

1 Ocak 1973 Tarihinde Danimarka, İrlanda ve Birleşik Krallık resmi olarak Avrupa Topluluğu'na katılmış; bu şekilde Avrupa Topluluğu'nun üye sayısı altıdan dokuza çıkmıştır. 1973 yılının Ekim ayında Arap-İsrail Savaşı sonrasında yaşanan petrol krizi, Avrupa'yı etkilemiş; kıta genelinde ekonomik sorunların oluşmasına neden olmuştur. 10 Aralık 1974 tarihinde ise Avrupa genelinde, bölgeler arası ekonomik farklılıkların ortadan kaldırılması için fon oluşturulmuş, 1975 yılında ise Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu meydana getirilmiştir. 1974 yılında Portekiz'de Salazar rejiminin, Yunanistan'da askeri yönetimin çökmesi; 1975 yılında ise İspanya'da General Franco'nun ölmesiyle beraber, Avrupa kıtasında sağcı rejimler sona ermiştir. 1979 yılının Haziran ayında yapılan seçimler ile Avrupa Parlamentosu'na, ilk defa doğrudan üye devletlerin halkı tarafından üye seçilmiştir. Daha önceki süreçlerde, üye devletlerin parlamentoları tarafından parlamento üyesi seçilmekteydi. Parlamento üyeleri, artık ulusal delegasyonda değil; Avrupa siyasi gruplarında oturmaya başlamışlardır (http-3). Bu durum da bize Avrupa devletlerinin bütünleşme sürecinde, ulus üstü boyut ile hareket ettiğini göstermektedir.

1 Ocak 1981 tarihinde Yunanistan, Avrupa Topluluğu'na katılarak 10. üye olmuştur. 1 Ocak 1986 tarihinde ise İspanya ve Portekiz'in katılımıyla Avrupa

Topluluğu'nun üye sayısı, 12'ye çıkmıştır. Üye ülkeler arasında gümrük vergileri kaldırılmış olsa da ulusal düzenlemelerdeki farklılıklardan ötürü, istenilen biçimde ticaret yapılamamıştır. 1986 yılında imzalanan ve 1 Temmuz 1987 yılında yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi ile tek bir pazar oluşturulmak için 6 yıllık program devreye sokulmuştur. Avrupa Tek Senedi ile Avrupa Parlamentosu'nun hak ve yetkileri arttırılmıştır (http-4). Avrupa Tek Senedi ile Avrupa'nın bütünleşmesinde önemli bir adım atılmıştır. Tek Senet ile üyeler arasında ortak pazardan tek pazara geçilmesi, tüm ticari kısıtlamaların kaldırılması, para ve işgücünün serbest dolaşımı hedeflenmiştir (Kaya vd., 2020, s. 7). Avrupa Tek Senedi ile Avrupa Ekonomik Topluluğu yerine, Avrupa Topluluğu tabiri kullanılmaya başlanılmıştır. Avrupa Tek Senedi ile AP'nin güçlendirilmesi ve ulusal parlamentolarda alınacak kararlarda, etkinliğinin arttırılması amaçlandığı söylenilebilmektedir (Turan, 2017, s. 462).

9 Kasım 1989 tarihinde Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birlikte Doğu ve Batı Almanya birleşmiş, 1990 yılında bir bütün olarak Avrupa Topluluğu'na katılmıştır (http-4).

1991 yılında Yugoslavya'nın dağılması ile birlikte başlayan ve yaklaşık olarak on yıl kadar devam eden Yugoslav savaşları, oldukça büyük zararlara yol açmıştır. 7 Şubat 1992 tarihinde Hollanda'nın Maastricht kentinde, Avrupa Birliği Antlaşması imzalanmıştır. Maastricht Antlaşması ile gelecekte tek para birimine geçileceği, hüküm altına alınmış; güvenlik, dış politika, adalet ve içişleri alanlarında ilişkiler düzenlenmiş ve bu alanlara ilişkin açık kurallar koyulmuştur. 1 Kasım 1993 tarihinde Maastricht Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, Avrupa Birliği resmen kurulmuştur. 1 Ocak 1993 tarihinde insan, mal, hizmet ve paranın serbest dolaşımın kapsayan özgürlükler üzerine, tek pazar kurulmuştur (http-5). AB'nin temeli, 1950 Tarihli Schuman Planı olarak bilinen deklarasyon ve 1952 Tarihli Paris Antlaşması ile kurulan AKÇT ile atılmıştır. Daha sonrasında, 1957 Roma Antlaşması ile ekonomik bir birlik olarak ortaya çıkmıştır. 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile siyasi bir yapıya kavuşması yolunda, kayda değer bir gelişme sağlanmıştır (Akçay, Argun, Akman, 2011, s. 128).

Maastricht Antlaşması, beraberinde birçok önemli değişiklik getirmektedir. İlk olarak bu antlaşma ile AB; Avrupa Topluluğu, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası, Adalet ve İçişleri olmak üzere üç sütuna ayrılmaktadır. Avrupa Topluluğu, Avrupa Ekonomik Topluluğu yerine geçmiştir. Ortak Dış ve Güvenlik Politikası alanında, oybirliğinin geçerli olduğu kabul edilmiştir. Maastricht Antlaşması'nın getirdiği ikinci büyük değişiklik ise tüm üyelerin kullanacağı para birimi olan Euro'ya geçişin sağlanması suretiyle parasal birlik oluşturulmak istenmiştir. Diğer önemli değişiklik ise Avrupa vatandaşlığı kavramının benimsetilmek istenmesidir (Kaya vd., 2020, s. 8). Buradan AB'nin sadece ekonomik değil; aynı zamanda siyasi alanda da bir bütünleşme sürecine girmeye çalıştığı ifade edilebilmektedir. Zira Avrupa vatandaşlığı kavramı ile üye devletlerin vatandaşlık statüsünün üstünde bir kavram yaratılarak birlik olarak bütünleşme süreci sağlanması istenmektedir.

1 Ocak 1994 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Ekonomik Alanı anlaşması ile tek pazar, EFTA ülkelerini kapsayacak şekilde genişletilmiştir. 1 Ocak 1995 tarihinde Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in katılımıyla AB üye sayısı, 15'e çıkmıştır. 26 Mart 1995 tarihinde, sınırsız seyahati sağlayan ve gezginlerin sınırda pasaport kontrolü olmadan gezmesini öngören Schengen Antlaşması; Belçika, Fransa, Almanya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz ve İspanya ülkelerinde yürürlüğe girmiştir. Schengen Antlaşması, iç sınırları ortadan kaldırırken ortak dış sınırların kontrolünü de sıkılaştırmıştır. 2 Ekim 1997 tarihinde imzalanan Amsterdam Antlaşması, 1 Mayıs 1999 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Amsterdam Antlaşması ile AB kurumlarında reform yapma, Avrupa'nın dünya nezdinde daha da güçlenmesini sağlama, istihdama ve vatandaşlarına daha fazla bütçe ayırma hedefleri ortaya konulmaktadır. 1 Ocak 1999 tarihinde ortak para birimi olan Euro, ticari ve finansal işlemler için 11 ülkede kullanılmaya başlanmıştır (http-5). 15-16 Ekim 1999 tarihinde yapılan Tampere Zirvesi ile göç kabul şartlarında ekonomik sebepler ile insanı sebeplerin belli bir dengeye oturtulması, üye ülke vatandaşlarının sahip olduğu hakların mümkün olduğu ölçüde üçüncü ülke vatandaşlarına da sağlanması, göç konusunda kaynak ülkelerle işbirliği yapılması hususları üzerinde uzlaşı sağlanmıştır (Güleç, 2015, s. 86-87).

26 Şubat 2001 tarihinde Nice Antlaşması imzalanmıştır. Nice Antlaşması ile AB'nin genişlemesi ile ortaya çıkan sorunlara karşı, kurumsal yapıda değişiklikler yapılarak sorunların çözümlenmesi amaçlanmıştır. Nice Antlaşması ile Parlamento'nun yasama ve denetleme yetkileri arttırılmış, Konsey içinse nitelikli çoğunluk oylamasının uygulama alanı genişletilmiştir. 1 Ocak 2002 tarihinde Euro, 12 AB ülkesinde yasal para birimi olarak kabul edilmiştir. 1 Mayıs 2004 tarihinde Çekya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovenya, Slovakya AB'ye katılmıştır. Böylece İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Avrupa'nın bölünmüşlüğü ortadan kalkmıştır. 2005 yılında AB Anayasası hazırlanmış, ancak Fransa ve Hollanda'da yapılan seçimlerde seçmenler, Avrupa için oluşturulan Anayasa'yı kabul etmemişlerdir (http-6). Çok yanlı bir tartışma ortamının oluşması için Anayasa Antlaşması, Konvansiyon Metodu kullanılarak hazırlanmıştır. Bu kapsamda internet aracılığıyla örgütlere katılım imkanı sağlanmış, Gençlik Konvansiyonu kurularak gençlerin aktif katılımı sağlanmaya çalışılmış, görüşmeler hakla açık olarak yapılıp televizyon kanalından yayımlanmıştır (Kaya vd., 2020, s. 10-11). Gösterilen çabalara rağmen bir Avrupa Anayasası'nın oluşturulamaması, Birlik düzeyinde tam birleşmenin olmadığını bize göstermektedir.

1 Ocak 2007 tarihinde, Bulgaristan ve Romanya'nın da katılımıyla AB üyesi devlet sayısı 27'ye yükselmiştir. 13 Aralık 2007 tarihinde AB ülkeleri, önceki anlaşmalarda değişiklik içeren Lizbon Antlaşmasını imzalamıştır. Lizbon Antlaşması ile AB'nin daha demokratik, şeffaf bir yapıya büründürülmesi ve böylece iklim değişikliği, güvenlik ve sürdürülebilir kalkınma gibi alanlarda, yaşanan zorluklarla baş edebilmesi hedeflenmiştir. 2008 yılında ABD'de başlayan ekonomik kriz, AB'yi de etkisi altına almıştır. AB üye devletleri, krizin etkilerinden kurtulmak için ekonomik işbirliği yapmıştır (http-6). Lizbon Antlaşması, AB'nin güvenlik ve savunma politikalarına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bu kapsamda antlaşmada alınan kararların, AB'nin gelecekteki ortak dış ve güvenlik politikası ile ortak güvenlik ve savunma politikalarının sınırlarını çizdiği söylenilebilmektedir (Şöhret, 2013, s. 94).

Lizbon Antlaşması ile AB, yasal bir oluşum halini almıştır. Böylece birliğe, uluslararası sözleşmeleri imzalama ve uluslararası örgütlere üye olma

yetkisi verilmiştir. Lizbon Antlaşması ile dış politikanın güçlendirilmesi için Avrupa Konseyi Başkanı makamı oluşturulmuştur. Yine Dışişleri Bakanı'na denk gelen, Yüksek Temsilcilik makamı kurulmuştur. Lizbon Antlaşması ile AB'nin demokrasi açığını gidermeyi amaçlayan düzenlemeler de yapılmıştır. Bu kapsamda AB'yi daha demokratik, daha şeffaf, daha verimli yapmak için reformlar yapılmıştır. Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarihte AB, aynı zamanda 2008 ekonomik krizi ile karşı karşıya kalmıştır (Kaya vd., 2020, s. 12-13).

2008 ekonomik krizi dolayısıyla AB üyesi devletler, kamu maliyelerinde problem yaşamaya başlamıştır. 2010 yılında Euro'yu kullanan 16 AB üyesi, devlet açıklarıyla başa çıkmak için planlar yapmak zorunda kalmıştır. AB tarafından, güvenilir bankaların ve bankacılık sistemlerimin kurulması için Bankacılık Birliği kurulmuştur. AB, bu ve benzeri politikalar ile ekonomik kriz ile mücadele etmeye çalışmaktadır. 1 Temmuz 2013 tarihinde Hırvatistan, AB'ye katılan 28. ülke olmuştur. Kasım 2015 tarihinden sonra Paris, Brüksel, Nice, Berlin, Londra ve Barcelona başta olmak üzere birçok Avrupa şehrinde terör saldırıları meydana gelmiş, AB üyesi devletler terörle mücadele için gerekli önlemleri almak üzere harekete geçmiştir (http-7).

AB'de 2015 yılında, Mülteci Krizi olarak nitelendirilen kriz baş göstermiştir. Büyük kısmını Suriye iç savaşından kaçanlar oluşturmak üzere Afganistan, Irak, Somali gibi birçok ülkeden, sayısı milyonları bulan mülteciler; Yunanistan, Malta, İtalya gibi Avrupa ülkelerine girmeye çalışmıştır. Mülteci krizi, AB değerlerinin sınanmasına yol açmaktadır. Nitekim Macaristan, Polonya, Slovenya, Slovakya gibi AB üyesi devletler; mülteci karşıtı, ırkçı ve yabancı düşmanı politikalar yürütülmektedir. Mülteci krizi ve 2008 Ekonomik Krizi, AB'ye toplumsal ve siyasal anlamda oldukça büyük maliyet yüklemiştir. Bu iki krizden sonra AB'nin siyasetinde, sağ popülist hareket ve partiler güçlenmeye başlamıştır. Güçlenmenin artarak devam etmesi ve BREXIT referandumu ile Birleşik Krallık, AB'den ayrılma kararı almıştır (Kaya vd., 2020, s. 13). Böylece genişleme politikası yürüten AB, ilk defa bir üye kaybederek daralmıştır.

3.1.2. Avrupa Parlamentosu ve Bünyesindeki Siyasi Gruplar

Çalışmanın bu bölümünde, Avrupa Parlamentosu'nun tarihsel süreci incelenecek; ardından görev ve yetkileri anlatılacaktır. Bu bağlamda, AP'nin bünyesinde yer alan heyetler, gruplar, delegasyonlar, komiteler, üyeler ve genel kurul irdelenecektir. Daha sonrasında ise çalışmanın temel konusu olan siyasi grupların; kim oldukları, görüşleri, öncelikleri, tarihsel süreçleri ele alınacaktır.

3.1.2.1. Avrupa Parlamentosu

Avrupa Parlamentosu, AB'nin üye devletlerinin seçmenleri tarafından doğrudan seçilen temsilcilerle oluşan tek organıdır. Günümüzde AP, AB üyesi 27 devletin temsilcilerinden oluşmaktadır. AP, Konsey ile birlikte yasama yetkisini kullanmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde AP'nin tarihsel gelişimi incelenecek, ardından da görev yetkileri irdelenecektir.

3.1.2.1.1. Tarihsel gelişim

Avrupa Parlamentosu'nun 1952 yılında, AKÇT Genel Kurulu adıyla kurulduğu kabul edilmektedir. Roma Antlaşmaları ile 1958 yılında Avrupa Parlamentosu, "Avrupa Parlamenter Asamblesi" ismiyle anılmaya başlanmıştır. Asambleye, Bakanlar Konseyi ile ortak topluluk bütçesi onaylama yetkisi verilmiştir. İç işleyişini düzenleme yetkisi olan Asamble, 30 Mart 1962 tarihindeki oturum ile Avrupa Parlamentosu adını almayı kararlaştırmıştır. 22 Nisan 1970 tarihinde yapılan protokol ile AP'ye, topluluk bütçesinde zorunlu olmayan harcamalar ile söz hakkı tanınmıştır (Dinç, 2020, s. 48-49).

1975 yılındaki Brüksel Antlaşması ile AP, her yılın sonunda topluluk hesaplarını inceleme ve topluluk bütçesinin Komisyon tarafından doğru ve akla uygun bir şekilde harcandığını değerlendirme yetkisine sahip olmuştur (http 16). Parlamento, 7-10 Haziran 1979 tarihleri arasında ilk kez seçimler gerçekleştirmiş, böylece parlamenterler doğrudan seçimle parlamentoya seçilmiştir (Dinç, 2020, s. 49). AP'de, 1979 yılından günümüze hiçbir siyasi grup tek başına çoğunluğu sağlayamamıştır. Bundan ötürü siyasi gruplar, her seçim öncesi ittifaklar kurmaya çalışmıştır. Bu durum da uzlaşmanın oluşmasına yardımcı olmaktadır (Aydoğan, 2012, s. 48). 1986 yılında imzalanan Avrupa Tek Senedi, yeni bir ülkenin topluluğa katılması durumunda, Parlamentonun onayını zorunlu hale getirmiştir

(http 16). Bu şekilde AP'nin, birlik içerisindeki yetkileri arttırılmış ve daha önemli bir konuma gelmesi sağlanmıştır.

1 Kasım 1993 Tarihinde yürürlüğe giren Maastricht antlaşması ile AP'ye Konsey ile birlikte ortak karar alma yetkisi verilmiştir. Bu şekilde Konsey ile AP arasında doğrudan yapılacak görüşmeler ile ortak karar alma mekanizması devreye sokulmuştur. Yine Maastricht antlaşması ile onay usulünün içeriği genişletilmiş, AP'ye Avrupa Komisyon'u göreve başlamadan önce bütün halde onaylama yetkisi verilmiştir (Akşemsettinoğlu, 2020, s. 165).

Avrupa Parlamentosu, ilk kurulduğu zamanlarda yasama organına tanınan hak ve yetkilere sahip değildi. Bu durumun açığa çıkması ile kurucu antlaşmalarla değişiklikler yapılmış ve AP'nin yetkileri arttırılmışsa da AP'ye kısmi yetkilerin tanınması ve karar alma süreçlerinde etkin bir hale getirilmemesi nedeniyle karar alma organı olarak güçlü bir Bakanlar Konseyi ortaya çıkmıştır. 1987 Avrupa Tek Senedi ile yasama sürecinde işbirliği yönteminin getirilmesiyle, AP'nin karar alma süreçlerine aktifliği arttırılmaya çalışılmıştır. Maastricht Antlaşması, Avrupa Tek Senedi ile AP'ye verilen yetkiler genişletmiştir. AP'nin üye sayısı, Amsterdam Antlaşması ile 700, Nice Antlaşması ile 732 olarak sınırlandırılmıştır. 2009 yılında Lizbon Antlaşmasıyla AP'nin yetkileri, diğer kurucu antlaşmalara göre daha da arttırılmıştır (Tezcan, 2013, s. 240). Lizbon Antlaşması, ortak karar alma yöntemini, olağan yasama yöntemi olarak kabul etmektedir. Bu şekilde, alınacak olan kararların çerçevesi genişletmektedir. Yine Lizbon Antlaşması ile AP'nin sandalye sayısı, 751 olarak sabitlenmiştir (Akşemsettinoğlu, 2020, s. 166). Lizbon Antlaşması, demokratikleşme amacıyla AP'yi, Konseye denk hale getirmektedir. Bu şekilde parlamento, çıkarılan yasaların birçoğunda değişiklik yapma yetkisi elde etmektedir (Demirel, 2014, s. 147). Lizbon Antlaşması ile AP, siyasi denetim ve Komisyon başkanını seçme yetkileriyle önemli bir konuma ulaşmıştır (Gül, 2011, s. 21).

3.1.2.1.2. Görev ve yetkileri

Avrupa Parlamentosu'nun yapısına bakıldığında; 1 başkan, 705 Avrupa Parlamentosu Üyesi, 7 siyasi grup, 28 komite, 45 delegasyon, genel kurul ve genel sekreterlik makamlarından oluştuğu görülmektedir. Avrupa Parlamentosu başkanı, 2,5 yıl yani yarım parlamento dönemi için seçilmektedir. AP, doğrudan seçilen

705 üyeden oluşmaktadır. AP'ye seçilen üyeler siyasi gruplar halinde oturmaktadır. Avrupa Parlamentosu Üyeleri (APÜ)[8], milliyetlerine göre değil siyasi görüşlerine göre örgütlenmektedir. APÜ komitelere katılarak, çalışmaları parlamentonun genel oturumuna hazırlamaktadır. Parlamento delegasyonları, AB üyesi olmayan devletlerin parlamentoları ile ilişkiler yürütüp bilgi alışverişinde bulunmaktadır. AP Genel Kurul oturumlarında APÜ, Avrupa yasalarını onaylamakta ve tartışmalar yoluyla sorunlar karşısındaki duruşlarını belli etmektedirler. Genel Sekreterlik ise AP üyelerinin ve parlamento organlarının çalışmalarını desteklemektedir (http-8).

AP Başkanı, hem dış dünyaya hem de AB'nin diğer kurumlarına karşı, Avrupa Parlamentosu'nu temsil etmektedir. Başkan, parlamentonun iç tüzüğe uyulmasını sağlamakta, parlamento ve kurucu organlarının genel kuruldaki tartışmaları denetlemektedir. AB'nin bütçesi, parlamento tarafından kabul edildikten sonra, başkanın imzalaması ile işler hale gelmektedir. AP Başkanı ve Konsey Başkanı, olağan yasama usulünce kabul edilen tüm yasama işlemlerini imzalamakla yükümlüdürler (http-9).

AP, günümüzde Hindistan'dan sonra en geniş tabana sahip demokrasi kurumudur (Gül, 2011, s. 19). AP, 27 AB üyesi devletten seçilen 705 üyeden oluşmaktadır. 1979 yılından beri APÜ, beş yıllığına doğrudan genel oyla seçilmektedir. Her AB üyesi devlet, seçimlerin şekline kendisi karar vermekte; ancak cinsiyet eşitliği ve gizli oylamayı dikkate almak zorundadır. AB Seçimleri, nispi temsil sistemine göre yapılmaktadır. AP sandalyeleri, üye devletlerin nüfusu dikkate alınarak hazırlanmaktadır. APÜ'nün üçte birinden fazlasını kadınlar oluşturmaktadır. APÜ milliyetlerine göre değil, siyasi yakınlıklarına göre sınıflandırılmaktadır (http-10). AB Kurucu Antlaşması'nın 14/2. maddesine göre AP üye sayısı 750'den çok olamamaktadır. AP'ye seçilen üyelerde, devlet başına en az 6 üye seçilme zorunluluğu bulunmaktadır. Yine hiçbir üye devlet, 96'dan fazla AP'ye parlamenter gönderememektedir (Reçber, 2010, s. 178). APÜ, 20.09.1976 tarihli Avrupa Toplulukları Konseyi Kararı'nın 4. maddesi gereğince,

[8] "Avrupa Parlamentosu Üyeleri" ifadesi AB'nin resmi internet siteleri ve matbu metinlerinde "Member Of European Parliament" olarak geçmekte ve kısaltma olarak MEP ifadesi kullanılmaktadır. Bu çalışmada Avrupa Parlamentosu Üyeleri ifadesi yerine APÜ ifadesi kullanılacaktır.

üstlendikleri görevleri ve kullandıkları yetkileri, oy kullanmak suretiyle bizzat kendileri yapmak zorundadır. Bu anlamda APÜ'nün oy kullanma haklarını devretme yetkileri bulunmamaktadır.

APÜ, siyasi gruplar halinde oturmaktadır. Hâlihazırda AP'de 7 siyasi grup bulunmaktadır. Siyasi grup oluşturmak için 23 üyeye ihtiyaç bulunmaktadır. Siyasi grupların, üye devletlerin en az dörtte birini temsil etmeleri gerekmektedir. APÜ, yalnızca tek bir siyasi gruba katılabilmektedir. Herhangi bir siyasi gruba bağlı olmayan üyeler de bulunmaktadır (http-11). Genel olarak her dönem Avrupa Halk Partisi (muhafazakâr sağ partiler), Avrupa Sosyalist Partisi (sosyalist ve sosyal demokrat partiler), Yeşiller, Birleşik Avrupa Solu ve Liberal Partiler, siyasi grup kurmaktadır. 2009 yılından sonra, siyasi grup kurabilmek için 25 üyeye ihtiyaç bulunmaktadır. Bu üyelerin, 7 ayrı ülkeden olması gerekmektedir. Günümüz itibariyle 750 üye ve bir başkan olmak üzere toplam 751 kişi ile sınırlıdır (Kaya vd., 2020, s. 36). Hırvatistan'ın 2013 yılında AB'ye üye olmasıyla beraber AP üye sayısı, 776'ya çıkmışsa da yeniden 751 ile sınırlandırılmaktadır. Brexit süreci ile İngiltere'nin AB'den ayrılması ile beraber, AP üye sayısı 705'e inmiştir (Akçay ve Deniş, 2021, s. 24).

APÜ, parlamento genel kurul toplantılarının hazırlık çalışmalarını yapmak üzere, uzmanlaşmış daimi komiteler arasında paylaştırılmaktadır. 20 parlamento komitesi bulunmaktadır. Bir komite 25 ile 81 arasında değişen Parlamento üyesinden, bir başkandan, bir bürodan ve bir sekretaryadan oluşmaktadır. Komitelerin siyasi yapısı, aynı genel kurul yapısını yansıtmaktadır. Parlamento komiteleri, ayda bir veya iki kez Brüksel'de toplanmakta ve tartışmaları halka açık olarak yapmaktadır. Komiteler, yasama önerilerini, kendi takdiri raporlarını hazırlamakta, değiştirmekte ve kabul etmektedir. Yine komiteler, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi önerilerini göz önüne alıp ihtiyaç halinde genel kurula sunulmak üzere raporlar hazırlamaktadır. Komite başkanları, Komite Başkanları Konferansı'ndaki komitelerin çalışmalarını düzenlemektedir (http-12). Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın (ABİİA) 226. maddesine göre AP, belirli konulara ilişkin alt komite veya özel geçici komiteler

oluşturabilmektedir. İlgili maddeye göre iddia edilen ihlalleri araştırmak üzere soruşturma komiteleri kurulabilmektedir.[9]

Avrupa Parlamentosu delegasyonları, AB üyesi olmayan ülkelerin parlamentolarıyla, bölgeler ve kuruluşlarla ilişkiler yürüten, bu ilişkileri derinleştiren Parlamento üyelerinden oluşan heyetlerdir. Delegasyonlar, AP'nin AB içinde ve yurt dışında diğer yasama organları ile bağlantılarını sağlamaktadır. Delegasyonlar, parlamento komiteleri ve AB dışında demokrasi ve insan haklarını destekleyen Parlamento üyeleri ile birlikte işbirliği içinde çalışmakta; bu şekilde AP'nin tutumunu sağlamlaştırmaktadır. Delegasyonların da birkaç türü bulunmaktadır. Bunlar şunlardır: Resmi parlamentolar arası komiteler için delegasyonlar, çok taraflı parlamento meclisleri için delegasyonlar, bir başka ülke veya ülkeler grubuyla ilişkiler için delegasyonlar (http-13).

Avrupa Birliği Antlaşmaları, Avrupa Parlamentosu'na geniş yetkiler vermektedir. AP, Avrupa Konseyi'nde yer alan AB hükümetlerinin temsilcileri ile beraber, AB mevzuatının oluşturulmasından sorumludur. Bu anlamda hem AP hem de AK, olağan yasama sürecinde eşit kanun koyucu olarak kabul edilmektedirler. Bu yetkiler, AP'nin yasama yetkileri arasında yer almaktadır. AP ve AK'nın, yıllık AB bütçesi üzerinde anlaşması gerekmektedir. Bu anlaşma, AP'nin bütçe yetkileri arasındadır. AP, başta Avrupa Komisyonu olmak üzere; AB kurumlarının icraatlarını denetlemektedir. Bu da AP'nin denetleme yetkisi olarak görülmektedir. Bu yetkiler dışında AP, Avrupa sorunlarıyla ilgili ulusal parlamentolar ile işbirliği yapmaktadır. Lizbon Antlaşması, AP'ye diğer antlaşmalara göre daha çok yetki veren en son antlaşmadır (http-14). Avrupa Parlamentosu yetkilerinin Lizbon Antlaşması ile arttırılmasıyla, AB'nin daha da demokratik bir yapıya büründüğü söylenilebilmektedir. Nitekim geçmişten bu

[9] ABBİA'nın 226. maddesi: "*Avrupa Parlamentosu, görevlerini yerine getirirken, Üyelerinin dörtte birinin talebi üzerine, Antlaşmaların diğer kurum veya organlara verdiği yetkilere halel gelmeksizin, iddia edilen ihlalleri araştırmak için geçici bir Soruşturma Komitesi kurabilir. veya Birlik hukukunun uygulanmasında kötü yönetim, iddia edilen gerçeklerin bir mahkeme önünde incelendiği ve davanın halen yasal takibata tabi olduğu durumlar dışında Geçici Soruşturma Komitesi, raporunun sunulmasıyla sona erecektir.*
Soruşturma hakkının kullanımını düzenleyen ayrıntılı hükümler, Konsey ve Komisyonun onayını aldıktan sonra, özel bir yasama usulü uyarınca kendi inisiyatifiyle düzenlemelerle hareket eden Avrupa Parlamentosu tarafından belirlenir." https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016E/TXT&from=EN, (Erişim Tarihi: 03.06.2022).

yana, kısmi yetkilere sahip olup demokratik gözlem niteliğine sahip olan AP, bu şekilde karar alıcı organ haline gelmiş olmaktadır (Tezcan, 2013, s. 241). Bu da bize AP'nin zamanla daha geniş yetkilerle donatılarak güçlendirildiğini göstermektedir.

Avrupa Parlamentosu'nda en fazla sandalyeye sahip ülke, 96 ile Almanya iken; en az sandalyeye sahip ülkeler ise 6 ile Malta, Lüksemburg ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'dir.[10] Parlamento üyelerinin sayıları, ülkelerin nüfusuna göre belirlenmektedir. Küçük ülkelere, büyük ülkelere nazaran nüfus ile bağlantılı, oransal olarak daha fazla Parlamento üyeliği verilmektedir. Nüfus arttıkça milletvekili sayısı azalmaktadır. AB'de bu şekilde düzenlemeler yaparak büyük devletlerin küçük ülkeleri etki altında bırakılmasının önüne geçmeye çalışmaktadır. AP'de genel kurul; Fransa'da Strasbourg'da, komisyon ve siyasi gruplar; Belçika Brüksel'de, sekretarya da Lüksemburg'da toplanmaktadır. Avrupa Ombudsmanı, AP tarafından seçilmektedir. İmza toplama, talepte bulunma teşebbüsleri AP'ye sunulmaktadır (Kaya vd., 2020, s. 36).

Avrupa Parlamentosu, demokrasi ve temel insan haklarının özel bir destekçisi olarak nam salmaktadır. AB'nin doğrudan seçilen tek kurumu olan AP'nin içindeki üyeler, temel özgürlüklere yönelik saldırılara karşı mücadele etmektedir. Temel haklar, AB içindeki tüm insanlar için geçerli olmaktadır. Yaşama hakkı, özgürlük, düşünce ve ifade özgürlüğü gibi hak ve özgürlükler Avrupa tarihi kadar eskidir. Diğer hakların ise zamana uydurulması için yeniden ele alınması gerekmektedir. Örneğin; kişisel verilerin korunması, insan klonlanmasının yasaklanması, yaklaşık 40 yıl önce ilk seçilen Parlamento üyelerinin talep edebileceği haklar içerisinde yer almamaktaydı. APÜ, AB dışında yer alan ülkelerdeki insan hakları problemleri üzerine, düzenli olarak konuşmaktadır. İnsan hakları evrensel olduğundan, ihlal nerede gerçekleşirse gerçekleşsin tepkinin aynı olması gerekmektedir. İnsan hakları konusunda verilen mücadele dolayısıyla, birçok insan hakkı savunucusu AP'ye gelmektedir. APÜ, dünya çapında demokratik sistemleri savunmaktadır. Bazı APÜ, seçimleri gözlemlemek, çatışmalarda arabuluculuk yapmak, yeni kurulan parlamentoları desteklemek amacıyla uzun mesafeler kat etmektedirler. AB'nin kurucu metinleri,

[10] https://www.europarl.europa.eu/meps/en/search/table (Erişim Tarihi: 08.12.2021)

birliğin dış işlerinde demokratik ilkelerin savunulmasını zorunlu kılmaktadır (http-15).

AP'de, ülkeler bazında görülen iktidar ve muhalefet anlayışının bulunmayışı ve siyasi grupların disiplinli olmayışı, demokrasi sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bunun dışında, AP seçimlerine katılımın düşük olması da diğer bir sorun olarak göze çarpmaktadır (Demirel, 2014, s. 148).

3.1.2.2. Avrupa Parlamentosu bünyesindeki siyasi gruplar

APÜ, siyasi gruplar halinde oturmaktadır. Bu açıdan APÜ, siyasi tercih ve görüşlerine göre örgütlenmektedirler. Günümüzde AP'de, 7 siyasi grup bulunurken, siyasi grup oluşturabilmek için 25 üyeye ihtiyaç bulunmaktadır.[11] Ancak üye devletlerin en az dörtte birinin, bu grup içinde temsil edilme zorunluluğu söz konusudur. Her üye, sadece bir siyasi gruba üye olabilmektedir. Herhangi bir siyasi gruba dâhil olmayan üyeler de bulunmaktadır ve bunlar, bağlı olmayan üyeler olarak bilinmektedir (http 11). AP içinde, ulusal partiler bulunmamaktadır. Parlamento bünyesinde, AB genelinde örgütlenmiş siyasi gruplar yer almaktadır. APÜ, birlik üyesi ülkeleri değil; Avrupa halkını temsil etmektedir. Avrupa Birliği'nde, Avrupa'nın sorunları ile ilgilenen ve Avrupa genelinde seçim kampanyalarını yürüten, ulus üstü siyasi partiler bulunmamaktadır. AP seçimlerinde, AB üyesi her devletin kendi seçimlerdeki ulusal siyasal partilerin mücadelesi sonucunda üyeler seçilmektedir. Seçilen üyeler, aynı dünya görüşüne sahip diğer parlamenterler ile birleşip AP bünyesinde siyasi gruplar oluşturmaktadır. Gruplar da Parlamento gündemini belirlemektedir (Dinç, 2020, s. 61).

Her siyasi grup bir başkan, bir büro ve bir sekretarya atayarak iç örgütlenmesini sağlamaktadır. Siyasi grupların oturma düzeni, grup başkanları ile varılan anlaşma sonucunda, siyasi ilişkilerine göre belirlenmektedir. Siyasi gruplar, genel kurul oturumlarından önce komitelerin hazırlamış olduğu raporları ve bunlara ilişkin tabloları incelemektedir. Siyasi gruplar, kendi içinde yaptıkları tartışmalar ile belli bir konu hakkında takınacağı tavırları, alacağı pozisyonları

[11] Avrupa Parlamentosu İç Tüzüğü Kural 32(2).

belirlemektedir. Hiçbir siyasi grup üyesi oy kullanmaya zorlanamamaktadır (http 11).

AKÇT Ortak Meclisi üyeleri, ilk defa 1953 yılında o dönemin siyasi görüşlerini yansıtan Hıristiyan Demokratlar, Sosyalistler ve Liberaller olmak üzere üç siyasi grup kurmuştur (Akçadağ, 2009, s. 8). 1965-1973 yılları arasında ise Muhafazakârlar, Komünistler, Gualistler de grup kurarak Ortak Meclis'e dâhil olmuştur (Yatağan, Akman ve Kiriş, 2017, s. 14). AP'de, günümüzdeki siyasi grupların isimleri şu şekildedir: "Avrupa Halk Partisi Grubu (Group of the European People's Party: EPP), Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalistlerin ve Demokratların İlerici İttifakı Grubu (Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament: S&D), Avrupa'yı Yenile Grubu (Renew Europe: Renew), Yeşiller/Avrupa Özgür İttifakı Grubu (The Greens/European Free Alliance: Greens/EFA), Kimlik ve Demokrasi Grubu (Identity and Democracy: ID), Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu (European Conservatives and Reformists: ECR), Avrupa Birleşik Solu/İskandinav Yeşil Solu Konfederasyon Grubu (Group of the European United Left/Nordic Green Left: GUE/NGL)" (http 11).

Avrupa'daki ulusal siyasi partilerin ulus üstü düzeydeki yaklaşımları ve ittifakları, AP içindeki gruplaşmaları sonucunda, Avrupa Partisi kavramı doğmaktadır. AB'deki siyasi partiler, AP bünyesinde Avrupa Partisi olarak bütünleşmektedir. Bu şekilde hem AB kurumları ile hem de birbirleriyle etkileşim içerisinde olmaktadır (Arısoy ve Gül, 2011, s. 184-185).

3.1.2.2.1. Avrupa Halk Partisi Grubu (Hıristiyan Demokratlar) (Group of the European People's Party: EPP)

Avrupa Halk Partisi Grubu (Group of the European People's Party: EPP), AP'nin en büyük ve en eski grubudur. Robert Schuman, Alcide De Gasperi, Konrad Adenauer gibi bilinen isimler grubun kurucuları arasında yer almaktadır. EPP üyeleri, tüm AB devletlerinden gelmektedir. Grup kendisini merkez sağa yakın, insan odaklı, güçlü bir Avrupa kurma düşüncesi üzerine temellendirmektedir. Ekonominin temelinin Avrupa halkı olduğu düşüncesi hâkimdir. EPP'nin amacı, insanların talep ettiği yaşamı kurabilecekleri, daha rekabetçi daha demokratik bir Avrupa düzeni kurmaktır. Bunun sağlanması için

de aile şirketleri, bilim adamları, küçük işletmeler, serbest meslek sahipleri dâhil herkese eşit fırsatların sunulmasından yanadır. Benzer şekilde EPP, mücadele eden herkes için güvenlik ağının oluşturulmasını istemektedir (http-17). Bu politikaları ile EPP, güçlü ekonomi ve güvenlik ağı üzerine kurulu, insan odaklı bir AB için mücadele etmektedir.

EPP, günümüzde 178 Parlamenter ile AP'deki en geniş siyasi grup konumundadır.[12] Kuruluş zamanına bakıldığında, ilk olarak Hıristiyan Demokrat grubu olarak 1953 yılında, AKÇT Ortak Meclisinde bulunduğu görülmektedir. 1976 yılında ise Avrupa Halk Partisi Grubu adını almıştır. Bu grup, Hıristiyan Demokrasisi esasına dayanan, federal bir Avrupa kurma hedefiyle kurulmuştur (Dinç, 2020, s. 63-64). EPP, ideolojik yapı olarak Hristiyan Demokrasisi ile liberal ve muhafazakâr politikaları ön planda tutmaktadır (Kiriş, 2013, s. 126).

EPP, Avrupa kıtasını; insanların yolculuk ettiği, grup oluşturduğu, iş ve yatırımlar yaptığı, alım-satım işlerini gerçekleştirdiği, birinin diğerinden bir şeyler öğrendiği, işbirliğinin yapıldığı bir yer olarak görmektedir. EPP üyeleri, AB üyesi devletlerdeki seçmenler tarafından, halkın menfaatlerini temsil etmek üzere seçilmektedir (http-17).

EPP, insan onuruna, özgürlüğüne, sorumluluğuna, eşitliğe, adalete, dayanışmaya değer vermektedir. Hıristiyanlık - Yahudi değerlerini temel değer olarak görmekte, Dünya genelinde din özgürlüğünü savunmaktadır. EPP, insan haklarını, hukukun üstünlüğünü, güçler ayrılığını, temsili demokrasiyi her tür ideoloji ve rejime karşı korumak gerektiğine inanmaktadır. EPP, eşit imkânlarla donatılmış, gelecek kuşakların meşru menfaatlerini koruyan adil bir toplum yapısını benimsemektedir. EPP, özgürlük, adalet ve sorumluluğa yaslanan, özel kuruluşları destekleyen, ekonomik refahı benimseyen, kimseyi geride bırakmayan sosyal piyasa ekonomisinden yana durmaktadır. Doğal kaynaklardan sorumlu yönetime, herkes için hayat şartlarını kolaylaştıran, gelecekte dünyamızı koruyan sürdürülebilir kalkınmaya inanmaktadır. Hayatı kolaylaştıran yeni teknoloji, araştırma ve yeniliğe de açık bir konumda bulunmaktadır (http-18).

EPP, AB'nin karşı karşıya olduğu büyük zorlukların; işsizlik, göç, Avrupa siyasetinin çözüm üretme gücüne olan güven kaybı, zorlu küresel rekabet

[12] https://www.europarl.europa.eu/meps/en/search/table (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

olduğunu belirtmektedir. EPP, yüksek sosyal gücü ve çevresel standartları korurken, iş alanları oluşturma ve yenilik yapmanın en iyi yolunun, sosyal piyasa ekonomisinden geçtiğini dile getirmektedir. Dijital tek pazarın tamamlanması, emisyonların azaltılması, uygun fiyatlı enerji sağlanması için yeni yöntemlerin bulunması gerektiğini söylemektedir. EPP, sınırların daha iyi kontrol edilerek, ihtiyacı olana sığınma sağlayarak, siber suçlarla mücadele için gerekli donanım sağlanarak, güvenliğin arttırılması gerektiğini savunmaktadır. Buna ek olarak serbest dolaşım hakkının korunmasını, terörü önlemek için de gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini belirtmektedir. EPP, AB bütçesinin yalnızca ulusal kaynaklara değil, Avrupa düzeyinde finanse edilecek ek kaynaklara da dayanması gerektiğini ifade etmektedir. EPP, verimli ve sürdürülebilir tarım politikaları için yeterli bütçeye ve yeni yöntemlere ihtiyaç olduğunu dile getirmektedir. EPP; barış, güvenlik, açık ve çok taraflı ticaret, yoksulluğun azaltılması gibi küresel amaçlarına ulaşmak için, küresel çapta tek sesle konuşma yeteneklerinin güçlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Üçüncü dünya ülkeleri ile olan ilişkilerinde ise insan hakları ve demokrasiyi geliştirmeyi hedeflemektedir (http-19).

3.1.2.2.2. Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalistlerin ve Demokratların İlerici İttifakı Grubu (Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament: S&D)

2014 yılında yapılan seçimlerde Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalistlerin ve Demokratların İlerici İttifakı Grubu (Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament: S&D), AP'deki ikinci büyük siyasi gruptur. AP'deki en büyük sol grup S&D olup, geçmişi AKÇT Ortak Meclisi'nin Sosyalist Grubu'na dayanmaktadır. S&D'nin eski adı Avrupa Sosyalistleri Partisi'dir (ASP). ASP, en güçlü rakibi olan Avrupa Halk Partisi Grubu'na karşı 1979-1999 yılları arasında zafer sağlamakta ve koltuk sayısı üstünlüğünü korumaktadır. 1999 seçimlerinde ise ilk defa ikinci büyük grup olmuş ve bu seçimlerden sonra da ikinci büyük grup olarak kalmaya devam etmiştir. 2009 yılında ise Sosyalistler ve Demokratlar İlerici İttifak Grubu ismini almıştır. 2014 seçimlerinde, bu gruba her ülkeden üye seçilmiştir. S&D ve Avrupa Halk Partisi, Avrupacılık fikrinin en güçlü destekçilerindendir. S&D ve Avrupa

Halk Partisi büyük koalisyonu oluşturmakta olup bu koalisyonun işlemesi, AP'nin kurumsal saygınlığını arttırmaktadır (Dinç, 2020, s. 64-65).

2009 ve 2014 AP seçimlerinde, EPP ve S&D grupları çoğunluğu oluşturmuştur. 2014 seçimlerinin en önemli özelliği, euroseptik[13] olan azınlık siyasi gruplarının güçlenmesidir. Bu bağlamda 2014 seçimlerinde, seçimi kazanan üst gruplar değil, alt gruplarda yaşanan siyasi değişim dikkat çekmektedir (Aras, 2017, s. 26). S&D grubu Hristiyan demokrat, muhafazakâr ve liberallerden oluşmaktadır. Ayrıca mevcut durumda Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkmaktadır (Güner, 2021, s. 591).

S&D, insanların hizmetinde olan adil bir ekonomi için uğraşmaktadır. Kemer sıkma politikalarına karşı en önlerde mücadele edip insanları, sayıların önüne koymaktadır. Sert kemer sıkma politikalarına karşı esnek mali kurallar uygulamaya çalışmaktadır. İstihdam ve büyüme için, iyi bir kamu yatırımı olması gerektiğini belirtmektedir. S&D, Yunanistan krizi karşısında, Yunanistan'ın Euro bölgesinde kalmasına destek vererek başkaca krizlerin oluşmasının önüne geçmeye çalışmaktadır. S&D, ekonomiyi, sosyal ve çevre dostu olacak şekilde yeniden yapılandırmayı önemsemektedir. S&D, kötü finansal uygulamalara karşı, vatandaşları destekleyen tutum içine girmektedir (http-20).

S&D, tüm Avrupalılar için temel sosyal hakların güvence altına alınması için uğraşmakta, sosyal hakları gerçeğe dönüştürmek için çaba göstermektedir. S&D, tüm insanların hayatını devam ettirecek bir ücret aldığı, uygun konutlarda yaşadığı, hiçbir çocuğun yoksulluk içinde olmadığı bir Avrupa hayali kurmaktadır. Aynı zamanda gençlerin haklarını, AB siyasetinin merkezine yerleştirmeyi planlamaktadır (http-28).

S&D, vergilerle adil bir şekilde mücadele etmek için uğraşmaktadır. Bu kapsamda vergi kaçakçılığı, haksız vergi rekabeti, vergiden kaçınma, kara para aklama söz konusu olduğunda, bunların soruşturulması için gerekli girişimlerde bulunarak AP bünyesinde özel komitelerin kurulması sağlamakta, ayrıca Kara Para Aklamayı Önleme Direktifi'nin değiştirerek yenilenmesine ön ayak olmaktadır (http-21).

[13] Euroseptizm: AB politikalarına şüpheyle yaklaşan ve entegrasyon sürecini sorgulayan kavram (Çelik, 2018, s. 254).

S&D, Paris Antlaşması'na verdiği destek ile düşük karbonlu ekonomiye geçiş için teşviklerde bulunmakta, döngüsel ekonomiyi teşvik için tedbirler almakta, sera gazı salınımı azaltmak için AB mevzuatı iyileştirme çalışmaları yapmaktadır. Bu şekilde çevre ile AB ekonomisi arasında uzlaşı sağlamaya çalışmaktadır (http-22).

S&D, Avrupa'nın hızlı bir şekilde sosyal ve çevresel büyümeyi yan yan getiren, insan refahını sağlayan ve herkesi kapsayan bir ekonomiye ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. S&D, Avrupa Yeşil Antlaşması'nın, uzun vadede Avrupa'yı, sürdürülebilir büyümeye ve refaha kavuşturacağına inanmaktadır (http-29).

S&D, önceliğinin büyük kısmının, refahını sağlamak olduğunu belirtmektedir. Bunu yaparken de dünyamıza saygı göstererek refahın sağlanacağını dile getirmektedir. Bu alanda verilen mücadelenin amacının; sosyal, ekonomik, siyasal ve bölgesel başta olmak üzere, tüm alanlarda herkes için sürdürülebilir eşitlik olduğunu söylemektedir (http-30). Tüm Avrupalılar için onurlu bir yaşam öngören S&D, toplumsal cinsiyet eşitliğini savunmakta ve sosyal dışlanmayla mücadele etmektedir. Bu kapsamda cinsiyetler arasındaki ücret farkının azaltılmasını istemektedir (http-23).

S&D, bir yandan demokrasiyi korumak için uğraşırken diğer yandan neo-faşizm ve aşırı sağla mücadele etmektedir. Bu kapsamda Polonya ve Macaristan hükümetlerinin, demokratik olmayan tutum ve davranışlarını kınamaktadır. Benzer şekilde aşırı sağ şiddetinin yükselişi kınayarak normalleştirilmesinin önüne geçmeye çalışmaktadır (http-24).

S&D, sivil toplum kuruluşları, sendikalar, ilerici sosyal ağlarla çalışmak için birçok girişimde bulunmakta, Avrupa'da ilerici güçleri, harekete geçirmeye çalışmaktadır (http-25). S&D, dayanışma ve ortak sorumluluk esaslı göç ve mülteci politikası uygulamaktadır. Bu kapsamda, mültecilerin üye ülkeler arasında bölüştürülmesi amacıyla, AP bünyesinde Avrupa Mekanizmasının kurulmasını desteklemektedir. S&D, göçün kontrolden çıkma korkusunu dile getirenlere karşı göçün koordine edilerek ve etkili bir şekilde yönetilmesini savunmaktadır. S&D, göçmen ve mültecilerin haklarına ve onuruna saygı göstermekte, insan hayatını

korumaya çalışmakta, bu çerçevede Akdeniz'de arama kurtarma çalışmaların yapılmasını desteklemektedir (http-26).

S&D, Avrupa dışında güçlü ortaklıklar kurulmasına, Afrika ile yeni bir ortaklık kurulmasına öncülük etmektedir. S&D, İnsan haklarını ve demokrasiyi; çok uluslu şirketlerin menfaatlerinin üstünde tutmaktadır. S&D, Orta Doğu'da istikrarın sağlanması, nükleer silahlanmanın azaltılması için Irak, İran, Suudi Arabistan ve Kuveyt ile ilişkilerin geliştirilmesini teşvik etmektedir. S&D, Avrupa'yı, özellikle de Çin şirketlerine karşı korumak için, haksız rekabeti engelleyen ticari araçları güçlendirmeyi istemektedir (http-27). Böylece S&D, yalnızca AB içinde değil Avrupa dışındaki diğer ülkeler ile aktif ilişkiler yürütülmesini, ticaretin arttırılmasını desteklemektedir.

S&D, Avrupa'yı dünyanın ahlak ve dürüstlük merkezi haline getirmek istemektedir. Avrupa'nın, barış gücü olarak daha fazla kullanılmasını talep etmektedir. Yurttaşları korumanın, küresel istikrarı ve demokrasiyi sağlamakla mümkün olacağına inanmaktadır. Bunları sağlamak için insan hakları, dayanışma ve demokrasiyi temel araçlar olarak kullanmaktadır. Yine azınlık için değil, çoğunluk için ticaret yapılması gerektiğini belirtmektedir (http-31).

Son yıllarda S&D içinde sosyalistlerin, sosyal demokratların ve ilerici güçlerin durumu üzerine tartışmalar yaşanmaktadır. Sosyal demokrasi üzerine yapılan bu tartışmalarda, AB genelinde ulusal düzeyde sosyalist ve sosyal demokratların işbirliğine, istenilen oranda katılımın sağlanmadığı ve destekte bulunulmadığı dile getirilmektedir. Bu durum da bize, S&D ile AB'de yer alan ulusal sosyalist, sosyal demokrat ve ilerlemeci partiler arasında bir bütünlük olmadığını, kendi içlerinde sorunlar olduğunu göstermektedir (Kiriş, 2013, s. 128).

Dünyada güçlü bir Avrupa hedefi, hem EPP'nin hem de S&D'nin öncelikleri arasında yer almaktadır. Benzer şekilde hem EPP grubu hem de S&D grubu, AB kurumlarının ve vatandaşlarının beraber güçlenmesi üzerine söylem geliştirmektedir. S&D grubunun, tüm konular üzerinde merkez sol görüşüyle hareket ettiği görülmektedir (Kiriş, 2020, s. 143). Hedefler ve amaçlar yönünden EPP ve S&D siyasi gruplarının, birçok açıdan benzerlik gösterdiği söylenilebilmektedir.

3.1.2.2.3. Avrupa'yı Yenile Grubu (Renew Europe: Renew)

Avrupa Parlamentosu'nda yer alan ve liberal grup olan Avrupa Liberalleri ve Demokratları İttifakı (ALDE), 2019 yılında yapılan seçimlerden sonra Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un partisi olan En Marche ve diğer partilerin katılımı ile Avrupa'yı Yenile Grubu (Renew Europe: Renew) ismini kullanmaya başlamıştır (http-34, http-35). Renew Europe grubu içinde ayrıca Romanya'yı Koruma Birliği (USR) parlamenter grubu bulunmaktadır (Kiriş, 2020, s. 144).

2014 yılında yapılan seçimler sonrasında ALDE, 68 koltuk ile en büyük dördüncü grup konumuna gelmiştir. ALDE, AKÇT Ortak Meclisi'nde liberal grup olarak siyasete başlamış olup zamanla, yeni partilerin katılımı ile hem adını hem de siyasi görüşünü değiştirmiştir. ALDE, muhafazakâr ve sosyal liberalizm ile merkeziyetçi yönü ağır basan bir siyasi gruptur (Dinç, 2020, s. 66). 2005 yılında AB Bölgeler Komitesi'ndeki Avrupa Liberal Demokrat ve Reform Partisi (ELDR) ile 2004 yılında kurulan Avrupa Demokratik Parti'nin (EDP) birleşmesiyle ALDE kurulmuştur (Kiriş, 2013, s. 129). ALDE, temel hak ve özgürlükler devredilemeyeceğinden hareketle güvenlik eksenli sınırlandırmalara karşı çıkmaktadır (Yatağan, Akman ve Kiriş, 2017, s. 18). Renew, şu anda 100 parlamenter ile Avrupa Parlamentosu'ndaki en büyük üçüncü siyasi grup konumundadır.[14] Liberaller grubu olan Renew, AB'yi destekleyen merkez sağ konumunda olan siyasi grup konumundadır (Güner, 2021, s. 592).

Renew, Avrupa kıtasındaki devletleri, gerçek ve derinden bağlı olacak şekilde yeniden birleştirmeyi hedeflemektedir. Renew, gerçek Avrupa değerleri olan barış, özgürlük, refaha sahip çıkmayı; terörizm, ekonomik zorluklar, kalıcı işsizlik, sınırdaki çatışmalar, iklim krizi ile baş etmeyi önemsemektedir. Renew, vatandaşı önceliğe koyan Avrupa'nın hümanist yapısını yeniden ortaya çıkarmak istemektedir. Renew'e göre, ekolojik zorunluluk ile ekonomik büyüme beraber gerçekleşmektedir. Bu bağlamda Avrupa'nın yeniden inşa edilmesi; korunmuş bir çevre, kaynakların sürdürülebilir ve dönemsel kullanımı ile mümkün olabileceğini belirtmektedir (http-32).

Renew, demokrasiye ve tüm insanların haklarına saygı duyan bir AB istemektedir. Bu kapsamda adil seçimlerin yapılmasını, özgür basını, özgür

[14] https://www.europarl.europa.eu/meps/en/search/table (Erişim Tarihi: 08.12.2021)

akademiyi desteklemektedir. Renew, tüm vatandaşların hakkını ve cinsiyet eşitliği sağlamak ile yabancı düşmanlığını ortadan kaldırmak için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğini söylemektedir. Milli ve kültürel azınlıkların korunması da Renew'in hedefleri arasındadır. Bu nedenle Avrupa'da yükselen, liberal olmayan ya da milliyetçi olan hareketlere, kesinlikle karşı çıkmaktadır. Renew, hukukun üstünlüğüne saygı duyulan, yargı bağımsızlığı ve güçler ayrılığı güvence altına alınan, bireylerin ve savunmasız grupların hakları korunan, yolsuzlukla mücadele edilen bir Avrupa istemektedir. Renew, birlik genelinde popülist ve aşırı milliyetçi hareketlerin, yıkıcı ve ayrıştırıcı söylemlerine karşı mücadele edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda Avrupa'ya ve demokratik değerlere inancı olmayan herhangi bir grup ile işbirliği yapılmayacağının sözünü vermektedir (http-32).

Renew'e göre, Avrupa Birliği Avrupa refahını arttırmaktadır. Renew, Avrupa'nın tüm bölgelerinde gerçek ekonomik, sosyal ve mali birleşmeyi sağlayan yatırımlar yapılması gerektiği düşüncesindedir. Renew, iç pazarı tamamlayarak başta dijital sektör olmak üzere, rekabet gücünü tüm sektörlerde güçlendirmeyi hedeflemektedir. Renew, açık ticaret politikasına sahip dış pazarı desteklemektedir. Bunun dışında Renew, tüm Avrupalıların onurlu bir yaşam sürmeleri için, ihtiyaç duyulan siyasi ve mali kaynakların sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Yine benzer şekilde Renew, Avrupa'daki tek pazarın tam anlamıyla gerçekleştirilmesi için; yeni iş ve istihdam alanlarının yaratılması, yenilik ve araştırma imkânların geliştirilmesi, yeni işlerin Avrupa'ya getirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (http-32).

Renew, Paris Antlaşması'na bağlı olup antlaşmanın gereğinin yerine getirilmesi için uğraşmaktadır. Bu kapsamda sera gazı emisyonlarını azaltan ve 2050'de sıfıra indirmeyi amaçlayan, teknolojik tarafsızlığa sahip etkili araçları olan bir iklim yasası talep etmektedir. Renew, AB'nin her yerinde daha adil ve daha yüksek yaşam standartları sunan yaşam imkânları için uğraşmaktadır. Renew, AB hukukuna saygı gösterilmesinin, AB finansmanı için şart olarak görülmesi gerektiğine inanmaktadır (http-33).

Renew'e göre dış politika, Avrupa değerleri üzerine inşa edilmelidir. Renew, menfaatlerin ve ilkelerin korunmasını, bu menfaat ve ilkelerin çok taraflılığa, uluslararası hukuka, insan haklarına ve sürdürülebilir kalkınmaya bağlı

kılınması gerektiğini dile getirmektedir. Renew, Ortak Dış Güvenlik Politikasının yalnızca AB'nin yumuşak tarafını değil; güçlendirilmiş güvenlik, ticaret, savunma politikasını da içermesini istemektedir. Renew, NATO ile yakın ilişkiler kurarak gerçek bir Avrupa Savunma Birliği kurulmasını desteklemektedir (http-33).

Renew, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel hakların Avrupa değerleri olduğuna inandığından, bu değerleri öncelikle savunmaktadır. Renew, bu değerlerin Avrupa vatandaşının da değerleri olduğunu ve Avrupa kimliğinin temelinde bulunduğunu söylemektedir. Bu açıdan Renew, vatandaşların hak ve özgürlüklerin korunmasını, geliştirilmesini; siyasi gündemlerinin merkezine almaktadır. Renew, milliyetçi ve popülistlerin, bölerek yönetmeye çalışmaları karşısında; kendilerinin çeşitliliği, eşitliği ve çoğulculuğu savunduklarını belirtmektedir. Renew demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel hakların AB'nin işleyişi için gerekli olduğunu dile getirmektedir (http-33).

3.1.2.2.4. Yeşiller/Avrupa Özgür İttifakı Grubu (The Greens/European Free Alliance: Greens/EFA)

1970'li yıllarda birkaç Avrupa ülkesinde ortaya çıkan Yeşiller hareketi, 1984 yılında Yeşil üyelerinin AP'ye doğrudan seçilmesi ile birlikte Avrupa siyasetine girmiş bulunmaktadır. AP'ye giren Yeşiller üyeleri, tek başına parlamento grup oluşturma yetkisi bulunmadığından İtalya, Danimarka, Flanders[15] ve İrlanda'dan APÜ ile birlikte, Yeşil Alternatif Avrupa Bağlantısı (GRAEL) grubu oluşturulmuştur. 1989-1994 yılları arasında Yeşillerin, ilk 30 üyeden oluşan grubu kurulmuştur. Yeşiller, toplumsal cinsiyet eşitliğini savunmak için, en az birinin kadın olduğu iki eş başkanlık ile yeni bir sistem getirmektedir (http-37).

Yeşiller, 1992 yılında Rio'da düzenlenen ve sonrasında Kyoto Protokolü'nün temeli olan Dünya Zirvesi'ne katılmasıyla beraber, iklim değişikliği konusunu öncelikli politika haline getirmiştir (http-37). Yeşiller/Avrupa Özgür İttifakı Grubu'nun (The Greens/European Free Alliance: Greens/EFA), ağırlıklı olarak iklim değişikliği politikasını yürüttüğü

[15]Flanders: Belçika'nın kuzey yarısını oluşturan bölge, https://www.britannica.com/place/Flanders-region-Belgium (Erişim Tarihi: 03.06.2022).

görülmektedir. Ayrıca diğer gruplardan farklı olarak göçmenliğe, kültürel ve biyolojik çeşitliliğe daha çok vurgu yapmaktadır (Kiriş, 2020, s. 144).

1994 Avrupa seçimlerinde Yeşiller, Almanya'da rekor kırarken Fransa ve Portekiz'de tüm koltuklarını kaybetmiştir. Yeşiller, bu seçimlerde 23 üyeye düşmüştür. Yeşiller, 1995 yılında en gelişmiş yedi sanayi ülkesi olan G7'ye karşı; P7'yi kurmuştur. P7, en yoksul yedi ülke anlamına gelmekte olup dünyanın en yoksul ülkelerinin sorunlarına yoğunlaşmaktadır (http-37).

1999 yılında Yeşiller, AP'de 38 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bu sonuç, o zamana kadar elde edilmiş en iyi sonuç olmuştur. Yeşiller, Avrupa Özgür İttifakı'ndan 10 APÜ ile birlikte Greens/EFA grubunu kurarak AP'deki dördüncü büyük siyasi grup haline gelmiştir. 21 Şubat 2004 tarihinde, Avrupa Yeşiller Partisi Roma'da kurulmuştur. 2004 seçimlerinde Yeşiller, 34 üyede kalıp 10 yeni ülkede hiç sandalye kazanamamıştır. Bu nedenle EFA ile ittifakını yenileyip bağımsız üyelerle birlikte 42 üyeye ulaşmış ve bu şekilde AP'deki dördüncü büyük siyasi grup olarak kalmaya devam etmiştir. Yeşiller, 2009 Haziran seçimlerinde, 46 sandalye kazanmış ve yeniden EFA ve bağımsızlarla ittifak kurmuştur. 2014 seçimlerinde ise 50 sandalye kazanmıştır (http-37).

Greens/EFA, ilerici iki siyasi görüş olan Yeşiller ve Avrupa Özgür İttifakı'nın Avrupa Parlamentosu çatısı altında birleşmesiyle, 1999 yılında kurulmuştur. Greens/EFA, kendi kaderini tayin hakkını destekleyen, vatansız ulusları, bölgeleri ve azınlıkları temsil eden Avrupa Özgür İttifakı'ndan Yeşil hareket üyelerini, korsan ve bağımsız APÜ'lerini ve Avrupa Özgür İttifakı APÜ'leri içinde barındırmaktadır. Greens/EFA, 37'si kadın 36'sı erkek olmak üzere toplamda 73 üyeye sahip AP'nin en büyük dördüncü siyasi grubudur. Grup, aynı zamanda cinsiyet açısından dengeli bir eş-başkanlığa sahip tek siyasi gruptur. Yeşiller ise 1984 yılından bu yana AP'de temsil edilmektedir. Greens/EFA fark yaratarak iklim koşulları, çevresel koruma, barış ve sosyal adalet, adil küreselleşme, insan hakları ve kendi kaderini tayin hakkı konularında Avrupa'yı küresel lider yapmak için mücadele vermektedir (http-36).

Greens/EFA yeşil, sol-ulusalcı ve bölgesel partilerden oluşmaktadır. Yeşiller, çevrenin korunması, barış, sosyal adalet, adil bir küreselleşme ve insan haklarını merkeze alan politikalar yürütmektedir. Dilsel ve kültürel çeşitlilik,

sürdürülebilir enerji, bölgesel kalkınma, yerel tarım EFA'nın öncelikleri arasında yer almaktadır (Dinç, 2020, s. 66-67). Greens/EFA, yeşil politikaların dışında bölgecilik, self determinasyon ve azınlık hakları gibi konuları ön planda tutmaktadır. Yeşiller 1984 yılından bu yana AP'de temsil edilirken EFA 1981 yılında kurulmuştur (Kiriş, 2013, s. 129).

Greens/EFA, gelecek kuşaklar için iklim ve çevreyi korumak istemekte, herkesin sesini duyurabildiği bir toplumu savunmakta, halk ve medyanın iktidardakileri denetleyebildiği bir demokrasi öngörmekte, yolsuzlukla mücadele etmek gerektiğine inanmaktadır. Greens/EFA, ekonominin halka hizmet ettiği ve halkların, bölgelerin, tarihi küçük ulusların kendi kaderini tayin hakkının olduğu demokratik bir Avrupa'yı savunmakta, kamu hizmetlerine yatırım yapılan, güçlü topluluklar yaratan, iyi ücretlere sahip ve herkesin istediği kişi olabildiği özgür bir toplum istemektedir (http-36).

3.1.2.2.5. Kimlik ve Demokrasi Grubu (Identity and Democracy:ID)

Kimlik ve Demokrasi Grubu (Identity and Democracy: ID), AP'deki en büyük beşinci grup olup yeni bir siyasi grup niteliği taşımaktadır. ID'nin şu anda 70 üyesi bulunmaktadır. Bu 70 üye, 10 Avrupa ülkesinden seçilmiş olmakla birlikte, çoğunluğu İtalya'nın Lega partisinden, Fransa'daki Ulusal Cephe (the Rassemblement National) ve Almanya'daki Almanya İçin Alternatif Partisi'nden (Alternative für Deutschland-AfD) oluşmaktadır. ID, istihdam yaratmak, büyümek, güvenliği arttırmak, yasadışı göçle mücadele etmek, AB'yi daha az bürokratik hale getirmek konularını odak noktası haline getirmektedir (http-38).

ID, AB'nin demokrasi açığını kapatmak istemektedir. Bunun için ulusal parlamentolara, AB karar alma süreçlerinde daha çok söz hakkı tanınması ve demokratik olarak yapılan referandumlara saygı gösterilmesi gerektiğini belirtmektedir (http-39). ID'ye göre ulusal kimlikler korunmalı, sahiplenilmeli ve bu kimliklere sahip çıkılmalıdır. ID, bu açıdan kontrolsüz toplu göçlere ve Türkiye gibi Avrupalı olmayan ülkelerin AB üyeliğine karşı çıkmaktadır (http-40). İslam, Türkiye'nin AB üyeliği ve mülteci karşıtı olan ID grubu, AB projesine de şüphe ile bakmaktadır. ID, aşırı sağ ve milliyetçi parlamenterleri de kendi bünyesinde barındırmaktadır (Güner, 2021, s. 594). ID grubu, AB'ye sağ

eleştiri getirmekte olup ulusal egemenliği ön plana çıkarmaktadır (Kiriş, 2020, s. 146).

ID, her Avrupa ülkesinin, ihtiyaçlarına göre politika üretme hakkına sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Buna ek olarak AB'nin, üye devletlerin iç işlerine karışmaması gerektiğini belirtmektedir (http-41). ID, doğrudan AB vergilerinin konulmasına ve Avrupa bütçesi dayatmalarına karşı çıkmaktadır (http-42).

ID, AB dış sınırlarının daha iyi korunması gerektiğine inanmaktadır. Bunun için her ulusun kendi sınırlarını koruma, kontrol etme ve denetleme yetkisinin olduğunu belirtmektedir. ID, AB'nin suçlu ve yasadışı göçmenleri ülkelerine geri göndermek için etkili bir şekilde çalışması ve daha fazlasını yapması gerektiğini dile getirmektedir (http-43).

2019 seçimlerinin önemi, AP'de ilk defa Avrupa şüphecisi, aşırı sağ siyasi grup olan Kimlik ve Demokrasi grubunun ortaya çıkmış olmasıdır. ID, bünyesinde 73 parlamenteri ve iki büyük aşırı sağ partiyi bulundurmaktadır. Bu iki parti Fransa'nın Ulusal Cephe Partisi (Rassemblement National) ve İtalya'nın Lig Partisi (Lega)'dir. Partilere ek olarak Hollanda, Avusturya, Belçika, Finlandiya, Almanya, Çekya, Danimarka, Estonya ülkelerinden euroseptik olan üyeler de ID içerisinde bulunmaktadır (Boztürk, 2020, s. 521-522).

AP'de aşırı sağ ve popülist partilerden meydana gelen Uluslar ve Özgürlükler Partisi (ENF), bünyesine aldığı yeni üyelerle birlikte ismini Kimlik ve Demokrasi (ID) biçiminde değiştirmiştir (http-44). AP'de aşırı sağ olarak bilinen ENF'nin çoğunluğu, Fransa'nın aşırı sağ partisi olan Fransa Ulusal Cephe (FN) partisinden oluştuğundan ENF'ye, FN partisi tarafından yön verildiği söylenilebilmektedir (Çöpoğlu, 2017, s. 14).

3.1.2.2.6. Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu (European Conservatives and Reformists: ECR)

Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu (European Conservatives and Reformists: ECR), AP'de 2009 yılında kurulmuş siyasi bir gruptur. ECR, Avrupa'da gerçekçi reformlar yapmak, ulusların egemenliğine saygı duymak, ekonomik büyümeye ve iyileşmeye, rekabet gücü üzerine yoğunlaşmış ortak amaçlar üstüne kurulu, merkez sağda yer alan siyasi bir gruptur. 2009 yılında

kurulduğunda 54 APÜ'ye sahip olan ECR, şuanda 64 üyeye sahiptir. ECR, Avrupa karşıtı olmayıp ortak çıkarlara sahip, işbirliği yapan devletler topluluğu haline gelen ve Avrupa gerçekçiliğine dayanan AB'den yanadır (http-45). ECR, EPP'den daha sağda yer alan muhafazakâr, Euroseptik, federalizm karşıtı görüşlere sahip bir siyasi gruptur. Euroseptikler, AB'yi ve Avrupa birleşmesini eleştirmektedir. Nitekim AB'nin ulus devlet yapısına, ulusal egemenliklere zarar verdiğini belirtmektedirler. Böylece, AB'nin demokratik meşruiyetinin bulunmadığını savunmaktadırlar (Dinç, 2020, s. 65). ECR Grubu, bir zamanlar Türkiye'ye karşı ılımlı yaklaşımlar sergilese de mevcut durumda Türkiye'nin AB üyeliğine karşı tutum takınmaktadır (Güner, 2021, s. 595).

ECR, üye devletlerin isteklerine saygı duyan, merkezi olmayan daha esnek bir AB, yaratmak istemektedir. AB'nin vatandaşlarından kopma noktasına geldiğini, insanlarını dinlemesi gerektiğini vurgulamaktadır. ECR, bürokrasiden kurtularak ulusal devletler tarafından idare edilen bir AB'ye inanmaktadır. Bunun dışında herkes için güvenli, rekabetçi, refah dolu AB'yi ve daha az ama daha iyisini yapmaya çalışan bir göçmenlik sistemini desteklemektedir (http-45).

ECR, ulusal muhafazakâr, ekonomik liberal olup AB entegrasyonu konularına mesafeli yaklaşan görüşleri ile dikkat çekmektedir (Kiriş, 2013, s. 130). ECR, ekonomik açıdan liberal ulusal açıdan ise muhafazakâr politikalar yürütmektedir. ECR'nin temel politikaları küçük devlet, düşük vergilendirme, aile ve ulus devletlerin egemenliği, AB federalizmi karşıtlığıdır (Yatağan, Akman ve Kiriş, 2017, s. 18).

ECR'nin kurucu partileri; AB'nin Avrupa realizmi, açıklık, hesap verilebilirlik, demokrasi temelinde olması gerektiğini belirtmektedir. Yine kurucu partiler, ulusların egemenliğine saygı duyan, ekonomik iyileşme, büyüme ve rekabet gücüne yoğunlaşan acil reformlara ihtiyaç duyulduğunu söylemiş ve bu kapsamda 2009 yılında Prag Deklarasyonu'nu ilan etmiştir. Bu Deklarasyon ile ilke ve değerlerini belirlemektedirler. Buna göre bireysel özgürlük, serbest ve adil ticaret/rekabet, düşük vergilendirme ve küçük hükümet değerleri benimsenmektedir. Sürdürülebilir temiz enerji arzı vurgulanmaktadır. ECR, ulus devletlerinin egemenliğinin bütünlüğünü desteklemektedir. ECR, yenilenmiş NATO'ya ve AB'deki yeni ve genç demokrasilere destek vermektedir. ECR,

göçlerin etkin bir şekilde kontrol edilmesi ve sığınma kurallarının kötüye kullanılmasının engellenmesini talep etmektedir. AB kurumlarında ve fonlarında daha fazla şeffaflık, doğruluk olması gerektiği vurgulamaktadır. İster eski veya yeni olsun, ister büyük veya küçük olsun, tüm AB ülkelerine saygılı ve eşit davranılmasını desteklemektedir (http-45).

ECR, Avrupa vatandaşlarının günlük hayatlarını iyileştirmek için şunların yapılması gerektiğine inanmaktadır: AB içinde ürünleri alıp satarak tek Pazar içindeki engelleri kaldırmak, tüm üye devletlerde tüketici haklarını korumak, ulaşımın altyapısını sağlayarak erişilebilir olmayı sağlamak (http-46).

ECR, sürdürülebilir bir göç politikası için, AB üye devletlerinin dış sınırları korumaya daha çok destek ayırması gerektiğini vurgulamaktadır. ECR, başarısız sığınmacıların menşe ülkelerine geri dönüşlerin arttırılmasını desteklemektedir. ECR, göçmenlerin AB sınırlarına ulaşmasını engellemek için Akdeniz'de, üçüncü ülkeler ile çalışmaya devam etmenin önemli olduğunu belirtmektedir (http-47).

ECR, iklim değişikliği, emisyonlar, geri dönüşüm, atıklar, gıda kalitesi, kirlilik gibi konularda, AB'nin makul ve sürdürülebilir önlemler alması gerektiğini belirtmektedir. Bu kapsamda tüm üyelerin destekleyebileceği, aşamalı ve mantıklı bir yaklaşımdan yana durmaktadır. ECR, emisyonları düşürerek Avrupa'nın havasını temiz tutulmasına vurgu yapmaktadır. ECR, yaban hayvanlarını, nesli tükenmekte olan hayvanları, balıkçıları ve denizleri korumayı hedef haline getirmektedir (http-48).

ECR, gelişmekte olan ülkelerde, AB parasını kullanarak özel teşebbüsü ve ekonomik büyümeyi desteklemektedir. Bu şekilde yoksulluğu azaltmayı, yeni ticaret ortaklarını yaratmayı hedeflemektedir. ECR, devam eden bu sürecin demokrasiyi ve insan haklarını desteklemeye yardımcı olduğunu belirtmektedir. ECR, dünya çapında demokrasiyi ve din özgürlüğünü koruduğunu belirtmektedir. ECR, dış politika amaçlarının merkezinde, özgürlüğü ve insan onurunu korumak olduğunu bildirmektedir. ECR, AP'deki insan hakları gündeminin, ulusal menfaatlere saygılı olması gerektiğini düşünmektedir. Yine üçüncü ülkelerin uluslararası yükümlülükleri konusunda, AB gücünün en üst düzeye çıkartılmasını talep etmektedir. ECR, AB'nin acil uluslararası sorunlara dikkat çekmek ve insan

hakları ihlalleri üzerinde etkili olmak için, merkezi bir dış politikaya ihtiyacı olmadığını dile getirmektedir (http-49).

3.1.2.2.7. Avrupa Birleşik Solu/İskandinav Yeşil Solu Konfederasyon Grubu (Confederal Group of the European United Left/Nordic Green Left: GUE/NGL)

AP bünyesindeki alternatif ve radikal solun değişik partileri, doğrudan seçimlerden önce dahi, Komünistler ve Müttefikler adıyla bir siyasi grup bünyesinde toplanmış ve 1989 yılına kadar bu isimle anılmışlardır. Daha sonrasında dört parti İtalya'nın Cantiere Popolare'si (CP), İspanya'nın Birleşik Solu, Danimarka'nın Socialist People's Party'si (SPP) ve Yunanistan'ın Synaspismos'u, Gauche Unitaire Europeenne (GUE) adında birleşip grup kurmuşlardır. 1992 yılında, İngilizce adını Avrupa Birleşik Solu (European United Left) olarak değiştirmişlerdir. Avrupa'da 1994 yılında gerçekleşen seçimlerden sonra, solun tek çatı altında toplanması süreci başlamaktadır. Böylece genişleyerek diğer partileri de bünyesine alan ittifak, dördüncü parlamento döneminin başında, Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu (Confederal Group of the European United Left-GUE) isminde siyasi grup kurmuşlardır. 14 Temmuz 1994 tarihinde GUE/GNL Grubu, kurucu deklarasyonunu ilan etmiştir. Ocak 1995'te AB'nin, İskandinav ülkeleri ve Avusturya'yı da bünyesine almasıyla beraber, yeni katılan ülkelerden de partiler GUE'ye katılmışlardır. Danimarka, İsveç ve Finlandiya partilerinin grup içine katılmasıyla, Kuzey Yeşil Solu (Nordic Green Left-NGL) birleşeni de meydana gelmiştir. Böylece grubun ismi, Avrupa Birleşik Solu/İskandinav Yeşil Solu Konfederasyon Grubu (Confederal Group of the European United Left/Nordic Green Left: GUE/NGL) olarak değiştirilmiştir (http-50).

GUE/NGL, 1995 yılında kurulmuş olup AP'de en solda bulunan siyasi grup konumundadır. Aslında siyasi gruptan ziyade, iki ayrı grup tarafından oluşturulmuş bir konfederasyon niteliğindedir. Bu siyasi grubun temel ideolojisinin; çoğunlukla demokratik sosyalizm, azınlıkla komünizm ve Euroseptism olduğu söylenilebilmektedir (Dinç, 2020, s. 67).

1998 yılında 8 ülkeden 34 APÜ, GUE/GNL'ye katılmak için Yeşiller grubuna katılmıştır. 5. yasama meclisi döneminde, GUE/GNL'ye diğer gruplardan

8 APÜ katılmakta, bu şekilde 2001 yılında AP'deki dördüncü büyük siyasi grup haline gelmiştir. 2004 Haziran seçimlerinde GUE/GNL, 38 sandalye kazanmıştır. Grup, 2009 seçimlerinde 34 üye ile yoluna devam etmiştir. 2014 seçimlerinde ise üye sayısını 52'ye yükseltmiştir (http-50). Günümüzde ise GUE/GNL, AP'de 39 üye ile temsil edilmektedir.[16] GUE/GNL grubu, 2019 AP seçimlerinde önceki döneme göre, 11 parlamenter kaybederek AP'nin en küçük siyasi grubu konumuna gelmiştir. Ayrıca GUE/GNL grubu, Türkiye karşıtı söylemler geliştirmekte olup düşmanca tutum takınmaktadır (Güner, 2021, s. 596).

Avrupa Parlamentosu'ndaki sol; işçileri, çevreyi, feminizmi, barışı, insan haklarını savunduklarını vurgulamaktadır. Uluslararası dayanışma temelli, sosyal olarak eşitlikçi ve sürdürülebilir Avrupa vizyonunun, grubu birleştirdiğini dile getirmektedir. GUE/GNL gerek AB'nin gerekse de üyelerinin bu vizyonu yansıtmadığını belirtmektedir. AB politikasının, piyasa odaklı rekabet mantığına dayandığını söylemektedir. AB'nin elitlere değil, insanlara ait bir proje olmasını desteklemektedir. Kamu yararına çalıştıklarını ifade etmekte, bu açıdan neoliberallere ve aşırı sağa karşı çıkmaktadır (http-51). GUE/GNL'nin çoğunlukla demokratik sol ve sosyalist eğilimli bir siyasi grup olduğu söylenilebilmektedir (Kiriş, 2013, s. 130).

GUE/GNL, artan eşitsizlik ile mücadeleye, daha iyi istihdam ve sosyal haklar talep etmeye, vergi kaçırmanın yıkıcı etkisini vurgulamaya yönelik ekonomik politikalar yürütmektedir. GUE/GNL ekonominin insanlara hizmet etmesi gerektiğini belirtmekte; bu bağlamda zenginliğin ülke, bölge ve toplumlar arasında adil bir şekilde dağıtılmasını savunmaktadır. İklim değişikliği ile mücadele etmek için güçlü önlemler alınmasını desteklemektedir. Bunun dışında hayvan hakları ve refahı konularını da ısrarla savunmaktadır. GUE/GNL, eşitlik için çalıştığını, köklü cinsiyetçilik ile mücadele ettiğini belirtmekte, bunun için tüm AB politikalarının toplumsal cinsiyet bakış açısıyla hazırlanması gerektiğini ifade etmektedir. Bunu gerçekleştirmek için de kadınları ve azınlıkları aşırı sağa karşı korumanın, eşit ücret için uğraşmanın, LGBTQ haklarını güvence altına almanın, kadınlara ve çocuklara yönelik şiddeti sona erdirmenin önemli olduğunu dile getirmektedir (http-52).

[16] https://www.europarl.europa.eu/meps/en/search/table (Erişim Tarihi: 12.12.2021)

GUE/GNL, Avrupa kıtasında ve diğer bölgelerde insan hakları ve sivil özgürlükler söz konusu olduğunda temel değerlerinin; onur, eşitlik ve dayanışma olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda AB'nin, daha iyi yaşam kurmak isteyenlerin içinde bulunduğu durumu ve yabancı düşmanlığının artmasını göz ardı etmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Avrupa'nın gelişmekte olan devletler için adil politikalar üretmesinde, Filistinliler ve diğer ezilen grupların insan hakları ihlalleri konusunda baskı kurmasında, AB dışındaki ülkelerle olumlu ilişkiler geliştirilmesinde, acımasız ve merhametsiz olduğunu belirtmektedir. GUE/GNL, çok uluslu şirketlerin menfaatlerine hizmet eden ve demokratik olmayan, mevcut ticaret politikasının tehlikelerinin vurgulanmasında, etkili olduklarını dile getirmektedir. GUE/GNL, mevcut dış ve güvenlik politikasının, şu anda olduğu gibi askeri yönelimlerle değil; barışa dayanması gerektiğini belirtmektedir. AB kurumlarından ve hükümetlerinden hesap sorulmasının, politikalarının temeli olduğunu söylemektedir. Bu açıdan şeffaflık talep ettiklerini, bütçe tekliflerini inceleyeceklerini, hakları, barışı ve istikrarı savunacaklarını dile getirmektedir. Baskın neoliberal dogmalara da karşı çıkmaktadır (http-52).

4. BULGULAR

4.1. Sığınma ile Mültecilik Durumunda İnsan Hakları ve Avrupa Parlamentosu'ndaki Siyasi Grupların Sığınma ve Göç Politikaları

Göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları, sıklıkla birbirleri ile karıştırılan kavramlardır. Bu nedenle bu kavramların ayırt edici özelliklerinin belirlenerek tanımın yapılması gerekmektedir. Çalışmanın bu bölümünde göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları açıklandıktan sonra, sığınma ve mültecilik durumunda insan hakları konusu incelenecektir. Mültecilik ve sığınma durumları üzerine tam bir uzlaşı söz konusu değilse de uluslararası sözleşmelerle içeriği ve kapsamı belirlenmektedir. Özellikle mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi, hem tanımlar hem de insan hakları konusunda mültecilerle ilgili başvurulan temel kaynak niteliği taşımaktadır. Bu doğrultuda Cenevre Sözleşmesi başta olmak üzere diğer kaynaklar da kullanılarak sığınmacı, mülteci ve göçmen kavramları tartışılacaktır. Ardından AP bünyesinde yer alan 7 siyasi grubun sığınma ve göç politikaları bu bağlamda irdelenecektir.

4.1.1. Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı Kavramları

Globalleşme ile birlikte göç hareketleri, hem içerik hem de sayı olarak artış göstermektedir. Günümüzde belli bir refah seviyesine ulaşmış birçok devlet, göç hareketleri ve sığınma başvuruları ile karşı karşıya kalmaktadır. İnsanlar çeşitli nedenler dolayısıyla kendi ülkelerini terk etmekte ve başka ülkelere göç edip sığınma başvurusunda bulunmaktadır. Bu hususlar dikkate alındığında göç; konusu, nedenleri ve sonuçları itibariyle çok yönlü ele alınması gereken bir sosyal olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Akdoğan, 2018, s. 49). Göçün etkilerinin çok yönlü olması sebebiyle nedenleri, durum ve sonuçları yönünden, yorumlanması oldukça zor bir sosyolojik olay olarak değerlendirilmektedir. Nitekim göçün sosyal, ekonomik, siyasi, coğrafi, kültürel, mimari vb. olmak üzere birçok etkisi bulunmaktadır. Bu açıdan göç olgusu, birçok bilimin konusunu teşkil etmektedir. Her bilim dalı da göçü, kendi bakış açısıyla yorumlamaya çalışmaktadır (Özbek, 2019, s. 17). Bu açıdan göçün tek bir bakış açısıyla işlenmesinin mümkün olmadığı gibi, sebepleri, sonuçları ve etkileri yönünden çok kapsamlı olarak ele alınması gerekmektedir.

Göçmen kavramı oldukça geniş bir kavram olup tüm göç hareketlerini bünyesinde barındırmaktadır. Göçün kısa süreli, uzun süreli, kalıcı göç; ekonomik, sosyal, siyasal, çevresel göç; ulusal ve uluslararası göç gibi birçok türü bulunmaktadır. Bu haliyle göçmen kavramının, mülteci ve sığınmacı kavramlarını da kapsadığı söylenilebilmektedir. Fakat mülteci, sığınmacı ve göçmen kavramları, farklı kavramlar olup bunların eş anlamlı olarak kullanılması, önemli problemlere yol açabilmektedir (Çakran ve Eren, 2017, s. 4). Mültecilik ve göçmen statüleri sığınmacı sıfatı yönünden farklılık arz etmektedir. Göçmenlik ve mültecilikte sınır ötesine göç şartı aranırken, sığınmacı olmak için sığınma eyleminin gerçekleşmesi yeterli sayılabilmektedir (Bulut, Akın ve Karakaya, 2018, s. 212).

Bir ülkede kültürel çoğunluğun uygulandığını söylemek için o ülkenin diğer kültürlerden birçok kişi veya aileyi göçmen olarak kabul edip onların etnik özelliklerini korumasına izin vermesi gerekmektedir. 1960'lı yıllar öncesinde göçmenlerden kendi geçmişini terk etmeleri ve göç ettikleri ülkelerin mevcut kültürel normlarını benimsemeleri istenilmekteydi. (Kymlicka, 2015, s. 45). Bu şekilde göç olgusu, kültürel çoğunluğun varlığı konusunda ölçüt olarak kabul edilmektedir.

21. yüzyılda, dünya tarihi açısından birçok farklı gelişme ve değişme meydana gelmiştir ve gelmeye devam etmektedir. Bu gelişmelerin en önemlilerinden bir tanesi de göçtür. Bu dönemde daha önce hiç olmadığı kadar insan hareketliliği hızlanmıştır. Özellikle ABD'de 11 Eylül saldırıları sonrasında Irak ve Afganistan'da yaşanan işgaller, sayıları milyonları bulan insanların göç etmesine sebep olmuştur. Yine 2010 yılından sonra, Arap baharının etkisiyle oluşan halk hareketleri nedeniyle, Suriye'de yaşanan iç savaş sonucunda meydana gelen göçler, dünya gündemini uzun süre meşgul etmiştir (Güzel, 2019, s. 78-79).

Uluslararası Göç Örgütü'ne (International Organization for Migration-IOM) göre göç; "Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirmesidir. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla

hareket eden kişilerin göçü de dâhildir."[17] Uluslararası Göç Örgütü'ne göre göçmen, kelime anlamı olarak göç eden kişidir. Ancak göçmen kavramının evrensel bir tanımı yoktur. Genel anlamda göçmen kavramından, kişilerin zorlayıcı bir neden olmadan kendi rızasıyla ve kişisel uygunluk nedenleriyle göç etme kararını almasının anlaşılması gerekmektedir. BM tarafından sebepleri, gönüllü yapılıp yapılmadığı, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması yönünden herhangi bir ayrıma gidilmeden, yabancı bir ülkede bir yıldan fazla oturan kişi göçmen olarak tanımlanmaktadır.[18] Göçmen farklı sebeplerle kısa veya uzun süre için bir yerden başka bir yere göç eden kişi olarak tanımlanabilmektedir (Dinç, 2020, s. 421).

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde mülteci: "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen"[19] kişidir. Cenevre Sözleşmesi'ne göre, insan yaşamına doğrudan tehdit gibi haklı nedenlerle başka bir ülkeye göç eden kişi mülteci olabilmektedir. Mülteci kavramı kullanılırken can güvenliği ölçütü kullanılmaktadır. Mülteci, can güvenliği nedeniyle oluşan tehlike dolayısıyla göç eden kişi olarak kabul edilmektedir.[20]

Uluslararası hukuka göre mülteciler, ulusal güvenlik ve kamu düzenine ayrılık dışında sınır dışı edilememektedir. Ayrıca hangi sebeple olursa olsun mülteciler, can güvenliği ve hürriyeti tehdit altında olan ülkeye geri gönderilememektedir. Bu kurallar, Cenevre Sözleşmesi'ni imzalayan tüm devletleri bağlamaktadır (Dinç, 2020, s. 422-423). 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, yalnızca 1951 yılından önce meydana gelen olaylardaki kişileri, mülteci olarak kabul etmekteydi. 1967 yılında yapılan mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin 1967 Protokol ile tarih sınırlandırılması ortadan kaldırılmıştır

[17] IOM, Göç Terimleri Sözlüğü s. 35-36.
[18] IOM, Göç Terimleri Sözlüğü s. 36-37.
[19] https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf
[20] Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi md, 31-33.

(Bozbeyoğlu, 2015, s. 64). Böylece 1951 yılı öncesi veya sonrası fark etmeksizin, herkes mülteci statüsüne hak kazanabilmektedir.

BM İHEB'in 14. Maddesine göre; "Herkes, zulüm karşısında başka ülkelerde sığınma talebinde bulunma ve sığınma hakkından yararlanma hakkına sahiptir. Gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlardan veya Birleşmiş Milletlerin amaç ve ülkelerine aykırı eylemlerden doğan kovuşturma durumunda bu haktan yararlanılamaz." denilmektedir.

En genel anlamıyla sığınmacı, mülteci statüsünü almak üzere herhangi bir devlete başvuru yapan, ancak başvurusu henüz karara bağlanmamış olan kişidir. Sığınma kavramı sürgün kavramı ile eş anlamlı değildir. Nitekim sığınmada, bireyin maruz kaldığı şartlar dolayısıyla zorunlu olarak yer değiştirmesi söz konusu iken, sürgün durumunda devletin kişiyi ülkeden ayrılmaya zorunlu kılması etkili olmaktadır (Özbek, 2019, s. 24).

Uluslararası Göç Örgütü'ne göre sığınmacı: "Zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi"dir.[21] Bu kapsamda sığınmacı uluslararası koruma arayan kişidir.

4.1.2. Sığınma ile Mültecilik Durumlarında İnsan Hakları

Uluslararası hukukta mültecilerin haklarını düzenleyen birçok belge bulunmaktadır. 1951 tarihli mültecilerin hukuki durumuna ilişkin Cenevre Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi (KSHS), Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi (Amerikan İHS) ve Afrika İnsan ve Halklarının Hakları Şartı (Afrika İHHŞ) bu belgelere örnek olarak gösterilebilmektedir. BM İHEB ve ESKHS, herkesin sahip olduğu haklar düzenlenmektedir. 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde ise mültecilere karşılık gelen kısımları hüküm altına alınmaktadır. İHEB daha ziyade etik açıdan insan haklarını düzenleyip açıklamaya çalışmaktadır. 1951 Tarihli Sözleşme ise uluslararası hukukta sonuç doğurmaya, bağlayıcılık kazanmaya yönelik taahhütleri içermektedir (Özbek, 2019, s. 168). İHEB 14. maddesinde, herkesin zulüm karşısında başka ülkelerden mülteci olarak

[21] IOM Göç Terimleri Sözlüğü s. 74.

kabul edilmesi hakkı olduğunu düzenlenmektedir. Ancak adi bir suç veya BM ilke ve amaçlarına aykırı olan kovuşturmalar durumunda, mültecilik talebinin ileri sürülemeyeceği hüküm altına alınmaktadır.

Mülteci hakları söz konusu olduğunda, özne insan olduğundan, bu haklara da insan hakları anlayışı ile yaklaşılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Cenevre Sözleşmesi'nde güvence altına alınan hakların bazılarına hiçbir koşulda çekince koyulamaması, insan hakları fikrinin esas alındığının göstergesi sayılabilmektedir. Bu kapsamda Cenevre Sözleşmesi'ne imza atan devletler, 42. maddesinde[22] yer alan haklara çekince koyamamaktadır. Cenevre Sözleşmesi'nde bazı haklar, herkesin hakkı olarak belirtilerek mülteci, sığınmacı, vatansız, yabancı, vatandaş gibi herhangi bir ayrım gözetmeden düzenleme yapılmaktadır (Özbek, 2019, s. 169-170).

Cenevre Sözleşmesi'nde mültecilere tanınan haklar ve özgürlükler tek tek belirtilmektedir. Sözleşme'nin 3. maddesinde, sözleşme hükümlerinin mülteciler arasında ırk, din ve geldikleri ülke yönünden ayrım yapılmadan uygulanması gerektiği düzenlemektedir. Bu düzenleme ile ayrımcılık yapmanın yasak olduğu belirtilmektedir. 4. maddesi ise din özgürlüğünü güvence altına almaktadır. 7. maddesinde, taraf devletlerin mültecilere, yabancılara uyguladığı muameleyi uygulayacağı ifade edilmektedir.

Cenevre Sözleşmesi'nin 13. maddesinde, mültecilerin mülkiyet hakkı düzenlenmektedir. Bu maddede mültecilerin mümkün olduğu kadar müsait seviyede taşınır ve taşınmaz mülkiyet edinme ve buna bağlı diğer hakları olduğu belirtilmektedir. Sözleşmenin 14. maddesi, mültecilerin fikri ve sınai haklarını düzenlerken, 15. maddesi dernek ve meslek sendikaları hakkını hüküm altına almaktadır. 16. maddesi ise mültecilerin mahkemeye erişim hakkını düzenlemektedir. Buna göre her mülteci mahkemelere erişim açısından, vatandaşlar ile aynı olup serbestçe ve kolayca mahkemelere başvurabilecektir.

Cenevre Sözleşmesi'nin 17., 18. ve 19. maddeleri gelir getirici işler başlığı altında, mültecilerin çalışma hakkını düzenlemektedir. Sözleşmenin 17.

[22] Cenevre Sözleşmesi 42. Madde: "1. Her Devlet, imzalama, onaylama veya taraf olma sırasında, Sözleşme'nin 1, 3, 4, 16 (1), 33, 36 - 46. (Dahil) maddeleri dışındaki maddeler hakkında çekince koyabilir.
2. Bu maddenin 1. fıkrası çerçevesinde çekince koyan her Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir duyuru ile söz konusu çekinceyi her zaman geri alabilir."

maddesinde, ücretli işlerde çalışma hakkı, mültecilere de tanınmaktadır. 18. maddede, mültecilerin kendi işyerini açma hakkının bulunduğu belirtilmektedir. 19. maddede ise mültecilere kendi mesleğini icra etme hakkı tanınmaktadır. Sözleşmenin 24. maddesinde ise mültecilerin sosyal güvenlik hakları güvence altına alınmaktadır.

Cenevre Sözleşmesi'nin 21. maddesi, mültecilerin konut edinme hakkını düzenlemektedir. 21. madde incelendiği zaman, konut edinme hakkının, mültecilerin barınmasına ilişkin şartları belirlemeden uzak olduğu görülmektedir. Düzenlemenin daha ziyade, mültecilerin yabancılar gibi bedelini ödeyerek konut sahibi olabilmesi üzerine olduğu değerlendirilmektedir (Özbek, 2019, s. 181).

Cenevre Sözleşmesi'nin 22. maddesi eğitim hakkını düzenlemiştir. Düzenleme ile taraf devletlerin mültecilerin temel eğitimi konusunda vatandaşlar ile aynı muamelenin uygulanması gerektiği belirtilmiştir. 23. maddede ise mültecilerin sosyal yardımlardan yararlanma hakkı güvence altına alınmıştır. Bu kapsamda sosyal yardımlardan yararlanmak konusunda mültecilerin vatandaşlar ile aynı muameleye tabi tutulması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Sözleşme'nin 26. maddesi, mültecilerin seyahat özgürlüğünü düzenlemektedir. Buna göre her taraf devletin, mültecilere ikamet edeceği yeri seçme ve özgürce seyahat etme hakkını tanıması gerekmektedir. 27. ve 28. maddelerde ise mültecilerin seyahat etmek için gerekli olan kimlik kartı ve diğer belgeleri edinme hakkının olduğu hüküm altına alınmaktadır. 29. madde mültecilere, vatandaşlardan farklı olan resim, harç ve vergi uygulanamayacağı belirtilerek bu konularda eşit muamele hakkını düzenlemektedir. Sözleşme'nin 30. maddesi ise mültecilerin değerli varlıklarını yerleştikleri ülkeye nakletme hakkının bulunduğu belirtilmektedir.

31. maddede hayat ve özgürlükleri tehdit altında olan mültecilerin, izin almadan taraf ülke topraklarına girmesi durumunda, yasa dışı yollardan ülkeye giriş nedeniyle ceza verilemeyeceği hüküm altına alınmaktadır. 32. maddede taraf devletlerin ülkelerinde yasal yollarla bulunan mülteciyi, ulusal güvenlik ve kamu düzeni dışında, sınır dışı edemeyeceğini düzenlemektedir.

Sözleşme'nin 33. maddesi, mültecilerin geri gönderme yasağını düzenlemektedir. Bu düzenlemeye göre taraf devletler hiçbir şekilde mülteciyi

ırkı, dini, uyruğu, belli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı veya özgürlüğü tehdit altına girecek ülkelerin sınırlarına geri gönderememektedir. Fakat ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yönünde ciddi nedenleri bulunan ya da kesinleşmiş mahkeme kararı ile adi bir suçtan ceza alarak ülke halkı için tehlike oluşturmaya devam eden mültecilerin geri gönderme yasağından faydalanamayacağı belirtilmektedir. Sözleşme'nin 34. maddesi ise taraf devletlerin mültecileri vatandaşlığa alma işlemlerinde, her türlü kolaylığı sağlaması gerektiği hüküm altına alınmaktadır.

Görüldüğü üzere 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, içerdiği düzenlemeler açısından mülteciler ile ilgili en temel uluslararası sözleşme niteliğine sahiptir. Sözleşmenin mültecilere tanıdığı haklar, gerek evrensel, gerek bölgesel, gerekse de ulusal düzeyde yapılan yasal düzenlemelerin temelini oluşturmaktadır (Özbek, 2019, s. 190).

İnsan hakları ile ilgili faaliyette bulunan ve BM bünyesinde yer alan kuruluş İnsan Hakları Konseyi'dir. İnsan Hakları Konseyi, temel özgürlüklerin ve insan haklarının korunması veya ihlali durumunda, inceleme yapılması açısından önemli bir konsey niteliği taşımaktadır. İnsan Hakları Konseyi, BM Genel Kurulu'na bağlı olarak çalışan bir organdır. Konsey, Evrensel Periyodik İnceleme Mekanizması doğrultusunda tüm devletlerdeki insan hakları durumunu inceleme yetkisine sahiptir (Ulutaş, 2020, s. 618).

Mülteci kamplarında, yurttaşlık üzerine konumlandırılmış insan hakları sorunları ortaya çıkmaktadır. Yurttaş ve mülteci kavramlarının, birbirine göre konumlandırılması zordur. Günümüzde herkesin dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez insan haklarına sahip olduğu kabul edilmektedir. İnsan hakları, dinamik bir yapıda olup verilen mücadelelerin sonucunda oluşmaktadır. Mültecilerin diğer tüm gruplardan farkı, yurttaşlık konumunda olmamasıdır (Yılmaz, 2018, s. 785). Böylece yurttaşlık üzerine kurulan insan hakları düşüncesinin, mültecilerin hakları açısından sorunlar yaratabildiğinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

4.1.3. Avrupa Parlamentosu'ndaki Siyasi Grupların Sığınma ve Göç Politikaları

Çalışmanın bu bölümünde Avrupa Parlamentosu bünyesinde yer alan 7 siyasi grubun [(Avrupa Halk Partisi Grubu (Group of the European People's Party: EPP), Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalistlerin ve Demokratların İlerici İttifakı Grubu (Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament: S&D), Avrupa'yı Yenile Grubu (Renew Europe: Renew), Yeşiller/Avrupa Özgür İttifakı Grubu (The Greens/European Free Alliance: Greens/EFA), Kimlik ve Demokrasi Grubu (Identity and Democracy: ID), Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu (European Conservatives and Reformists: ECR), Avrupa Birleşik Solu/İskandinav Yeşil Solu Konfederasyon Grubu (Group of the European United Left/Nordic Green Left: GUE/NGL)] sığınma ve göç politikası incelenecektir. Her siyasi grubun sığınma ve göç politikasının insan hakları bağlamındaki farklılıkları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

4.1.3.1. Avrupa Halk Partisi Grubu'nun (Group of the European People's Party: EPP) sığınma ve göç politikası

EPP, Avrupa'nın herhangi bir sivil savaştan kaçanlara ve siyasi mültecilere koruma sağlaması gerektiğini belirtmektedir. Bu kapsamda insani sorumlulukları yerine getirebilmek için AB'nin etkili ortak bir sığınma sistemi kurması gerektiğini dile getirmektedir. EPP, Avrupa'nın planlanan kalkınma ve insani yardımlarını yükselten, AB vatandaşlarına işgücünün sağlanması konusunda öncelik veren, ortak bir sığınma ve göç politikasına ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir (http-53). Bu da bize EPP'nin mevcut olan sığınma ve göç politikasını yeterli bulmadığını göstermektedir.

EPP, iş piyasasındaki yasal göçlere saygı duyduğunu söylemektedir; fakat bunun kötüye kullanılmasının engellenmesini, mülteciler ile ekonomik göçmenler arasında ayrım yapılması gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda üye devletlerin, uluslararası hukuk ve AB hukuku uyarınca ülkelerinde yasa dışı olarak kalan ekonomik göçmenleri menşe ülkelerine iade etmeleri gerektiğini ifade etmektedir (http-53).

EPP grubunun göç politikasındaki öncelikleri sırasıyla şunlardır: Avrupa'ya ulaşan göçmen sayısının azaltılması, üye ülkeler arasında mültecilerin adil dağılımı ve yükün adil dağılımı organizasyonu, AB dış sınırlarının güvenliğinin arttırılması. EPP grubu, Avrupa'nın stratejik önceliklerinden birinin, göçe ortak bir yaklaşım olması gerektiğine inanmaktadır. Schengen bölgesinin genişlemesi ile dış sınırların güçlendiğini, iç sınırların ortadan kalktığını; üye devletlerin sığınma ve göç alanında daha fazla karşılıklı bağımlılığa doğru ilerlediğini belirtmektedir (Molendowska, 2017, s. 137).

EPP, AB'nin önceliklerinin organize suçlarla, yolsuzlukla, terör örgütleriyle ve insan ticaretiyle mücadele etmek olduğunu belirtmektedir. EPP, küçük ülkeler ile Avrupa kıyı şeridindeki ülkelerin, göç konusunda özel zorluklar ile karşı karşıya kaldıklarını dile getirmektedir. Bu doğrultuda trajedileri sonlandırmak için organize suçlara ve insan kaçakçılığına son vermek istediklerini ifade etmektedir. EPP, Avrupa'nın sınırlarını daha güvenli hale getirmek istediklerini vurgulamaktadır. EPP, sınır koruma teşkilatının görev ve yetkilerinin arttırılması ile Avrupa'nın ekonomik, insani ve teknik kaynaklarının artacağına inanmaktadır (http-53). EPP, sığınmacıların sorumluluğunun AB üyesi ülkeler arasında, daha adil bir şekilde paylaştırılmasını istemektedir. Bu kapsamda Avrupa Komisyonu'na mevcut sistemi bağlayıcı bir mekanizma ile tamamlaması için çağrıda bulunmaktadır (http-54).

EPP, güvenli ve etkili dış sınırların kontrolünü destekleyerek AB içinde hareket özgürlüğünü korurken, uluslararası sözleşmelere uygun sürdürülebilir politikalar ile bu zorluğun üstesinden gelmek için Avrupa Ortak İltica Sistemi (CEAS)[23] etkin reformu dâhil yasal çerçevenin güncellenmesi gerektiğini belirtmektedir. EPP, Cenevre Sözleşmesi'nin mültecileri koruma konusunda temel yapı taşı olduğunu kabul etmekle beraber, daha iyi uyumun gerekli olduğunu dile getirmektedir. Bu kapsamda Cenevre Sözleşmesi'nin 21. yüzyıl yeterliliği

[23] Ortak Avrupa İltica Sistemi(CEAS): "Tüm sığınmacıların tedavisi için ortak asgari standartlar sağlar. Sığınma sürecinin tüm yönlerini kapsayan yasal bir çerçeve ve bir destek ajansı olan Avrupa İltica Destek Ofisi'nden (EASO) oluşur. Bununla birlikte, uygulamada, mevcut sistem üye devletlere çok fazla takdir yetkisi bırakmaktadır ve sonuç olarak hala sığınmacılara farklı muamele ve AB üye devletleri arasında değişen tanınma oranları ile karakterize edilmektedir. Bu farklılıklar ikincil hareketleri ve sığınma alışverişini teşvik etmektedir." https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_16_2436, (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

bakımından değerlendirilmesini, sürdürülebilir bir yasal çerçeve sunulmasını sağlamak için modernleştirilmesini savunmaktadır (http-55).

EPP grubu, mülteci haklarının modernleştirilmesi amacıyla, yeni kuralların kapsamının geliştirilmesinde lider rol oynamaktadır. EPP grubu, AB'de açık sınır bölgelerin bulunmasının, hareket özgürlüğünün olmasının, mülteci koruma alanında yüksek standartları garantilemek için koordineli bir yaklaşım kullanarak, bu rahatsız edici duruma yanıt vermenin görevi olduğuna inanmaktadır (Molendowska, 2017, s. 142).

EPP, AB'nin beş yıl önce iki milyona yakın insanın, iki yıl içinde savaştan, siyasi baskılardan, yoksulluktan veya ekonomik nedenlerden dolayı yeni bir yaşam sürmek için kapılarına dayanmasıyla birlikte büyük zorluklar ile karşı karşıya kaldığını, bu insanların hayatlarının kaçakçıların elinde olduğunu, üye devletlerin tek başına bu göç sorununu çözemeyeceğinin anlaşıldığı, bu nedenle ulusal düzeyde alınan etkili önlemleri destekleyen ortak Avrupa yaklaşımın çözüm olacağını dile getirmektedir. EPP bu göç dalgasının, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra karşılaşılan en büyük göç hareketleri olması dolayısıyla, toplu bir şekilde, kararlı ve acilen harekete geçmenin çok önemli olduğuna değinmektedir (http-55). Böylece EPP, göç sorununu kapsamlı olarak ele almakta, AB ve üye devletlerin birlikte hareket ettiği ortak bir yaklaşım ile çözülmesini talep etmektedir.

EPP, karşılaşma alanlarındaki AB üye devletlerinin, göç konusunda orantısız yük taşıdığını, konumları nedeniyle bu ülkelerin Avrupa'nın girişleri olduğunu söylemektedir. Bu nedenle tüm AB üyesi devletlerin, sorumluluk alarak bu devletlerle dayanışma ve birlik içinde olmaları gerektiğini belirtmektedir. EPP, düzensiz ekonomik göçmen akınının, kitlesel göç akımından faydalanıp Avrupa'ya gelmeleri durumunda, uluslararası korunmaya ihtiyaç duyan gerçek sığınmacı kaynaklarının, başka alanlara kayma riski bulunduğunu belirtmektedir. Bu sebeple hem AB hem de üye devletlerin kaynaklarını gerçekten sığınmaya ihtiyaç duyanlara ayırmaya öncelik vermesini, iade işlemlerinin hızlı bir şekilde yapılması için güçlü bir şekilde işbirliği yapılması gerektiğini dile getirmektedir (http-55).

EPP, Avrupa'nın korunmaya hak kazanan veya insani yardıma ihtiyacı olanlara yardım etme ve AB üyesi ülkeler arasında çok yönlü dayanışma sağlama hususlarında sorumluluklarının olduğunu belirtmektedir. Ayrıca AB'nin, ilk olarak krizin yaşandığı ülkede ve komşu bölgelerde, yardım ve koruma sağlanmasına da yardım etmesi gerektiğini ifade etmektedir. EPP, her üye devletin kimin kendi topraklarında kalacağına, kimin geri gönderilmesi gerektiğine münhasıran kendisinin karar vermesi gerektiğini dile getirmektedir (http-55). Böylece EPP göç sorununun, kaynağında çözülmesini istemekte, sığınmacıların kabul edilmesini üye devletlerin takdirine bırakmaktadır.

EPP, göçmen kaçakçılığının sona ermesi gerektiğini belirtmektedir. EPP, Europol'un[24] göçmen kaçakçılığı ile mücadelede temel rol oynadığını, Eurojust'un[25] çalışmalarını destekleyen Europol'un Avrupa Göçmen Kaçakçılığı Merkezi'nin, bu anlamda önemli olduğunu, daha da güçlendirilebileceğini ifade etmektedir. Bu kapsamda Europol'un yetkilerinin güçlendirilmesinin zorunlu olduğunu dile getirmektedir. Göçmen kaçakçılığını önlemenin anahtarının, üçüncü ülkelerle yakın işbirliği ve katılım olduğunu vurgulamaktadır. EPP, göçmen kaçakçılığını engellemenin başka bir yolunun, kaçakçılık ve düzensiz göç konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme kampanyalarının teşvik edilmesinin sağlanması olduğunu söylemektedir. Bu durumun başta çocuklar gibi savunmasız kişiler olmak üzere, sığınmacı ve göçmenlerin AB'ye doğru tehlikeli yolculuklara çıkmalarını önlemek için önem arz ettiğini belirtmektedir (http-55).

EPP, göçmen kaçakçılığının önlenmesi için AB'nin, transit ve menşe ülkeler ile -özellikle de Afrika ile- yakından ilişki kurup işbirliğini sağlaması gerektiğini söylemektedir. EPP, bu ülkelerde etkili sığınma mevzuatının oluşturulmasına, sosyal politikaların yürütülmesine, kolluk kuvvetleri, sınır yönetimi, eğitim gibi konularda kapasitenin geliştirilmesine yardımcı olunması gerektiğini belirtmektedir. EPP, üçüncü ülkeler ile yapılan bu işbirliğinin,

[24] Europol: AB'nin kanun uygulama kurumudur. Ana hedeflerinin AB vatandaşları için güvenli bir Avrupa oluşturmak olduğunu belirtmişlerdir, https://www.europol.europa.eu/about-europol, (Erişim Tarihi:03.06.2022).

[25] Eurojust: Avrupa Birliği Ceza Adaleti İşbirliği Ajansı Eurojust, merkezi Hollanda'nın Lahey kentinde bulunan ve ulusal adli makamların ciddi organize sınır ötesi suçlarla mücadele etmek için birlikte çalıştığı benzersiz bir merkezdir. Eurojust'ın rolü, sınıraşan suçların soruşturulması ve kovuşturulmasında - AB Üye Devletlerinin yanı sıra üçüncü devletlerden - ulusal makamların çalışmalarını koordine ederek Avrupa'yı daha güvenli bir yer haline getirmeye yardımcı olmaktır, https://www.eurojust.europa.eu/about-us/who-we-are, (Erişim Tarihi:03.06.2022).

uluslararası sözleşmelere uygun ve temel haklara saygılı bir şekilde yapılması gerektiğini ifade etmektedir (http-55). Bu şekilde EPP, göç sorununu kaynağında çözmeyi istemekte, bu kapsamda işbirliğini önemsemekte; ancak işbirliğinin temel haklara ve uluslararası sözleşmelere dayanmasının şart olduğunu dile getirmektedir.

Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı'nın (EBCGA) 2024 yılında kurulması hedeflenmektedir. EPP, EBCGA'nın Avrupa'nın sınırlarının korunmasında önemli bir unsur olduğunu, 10.000 kişilik sınır muhafızı ve personelden oluşan bu daimi birliğin, 2024 yılından önce faaliyete geçmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yine EPP bu ajansın operasyonel ve etkili olması, bu sayede AB dış sınırlarının korunması için üye devletlerin, insan kaynakları ve teknik araçlar bakımından taahhütlerini yerine getirmeleri gerektiğini dile getirmektedir. Benzer şekilde ajansın görevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesi için, ihtiyaç duyduğu donanım ve araçların sağlanması gerektiğini söylemektedir. EPP sınır yönetiminde görevi olan tüm kurumların, günlük operasyonları ve AB dış sınırlarını korumak için yeterli bütçeye sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Schengen bölgesinin düzgün işlemesi ve geçici iç sınır kontrollerinin kaldırılması için, AB dış sınırlarının etkin bir şekilde korunmasının şart olduğunu ifade etmektedir (http-55). Dolayısıyla EPP, dış sınır kontrolünün önemli olduğunu, bu kapsamda sınır birliklerine gerekli imkân ve araçların sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Schengen bölgesinin korunması ile Ortak Avrupa İltica Sistemi'nin (CEAS) etkili bir şekilde uygulanabilmesinin, AB'nin dış sınırlarının etkin bir şekilde korunmasına, AB'de yer alan fakat yasal bir dayanağı bulunmayan üçüncü ülke vatandaşları hakkında etkili bir şekilde geri dönüş politikasının izlenmesine bağlı olduğunu vurgulamaktadır. AB'nin 16 Aralık 2008 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi bulunmaktadır. EPP, İade Direktifi'nin değiştirilmesinin zorunlu olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda kaçısın önlenmesi ve geri dönüşlerin daha etkin hale getirilmesi için, gözaltı usullerini ve diğer gözaltına alma biçimlerini düzenleyen kurallarda, değişiklikler yapılması gerektiğini dile getirmektedir (http-55).

EPP geri dönüş ve iadeler için üçüncü ülkeler ile işbirliği yapılması gerektiğini, bu işbirliğinde tüm araç ve kapasitelerin kullanılmasını istemektedir. Yapılan işbirliğinin karşılıklı fayda içermesi gerektiğini, menşe ve geçiş ülkelerinin ek çabalarının ödüllendirilebileceğini belirtmektedir. Bu kapsamda ticaret, kalkınma, yasal göç, vize politikası dâhil tüm AB politikaları ve araçlarının, üçüncü ülkelerin göç, geri dönüş ve geri kabul alanındaki işbirliği ile bağlantılı olması gerektiğini söylemektedir. EPP geri dönüşlerin karşılıklı olarak tanınması için fon oluşturulması gerektiğini dile getirmektedir (http-55). EPP tüm AB politikalarının temeline üçüncü ülkelerin göç, geri dönüş ve geri kabul alanında işbirliğine bağlanmasını isteyerek göç akışını durdurmak istediğini beyan etmektedir.

EPP ortak Avrupa gelecekleri için krizlere dayanıklı AB sığınma ve göç politikası ile krizlere dayanıklı Schengen sisteminin şart olduğunu dile getirmektedir. Dayanıklı bir CEAS için sığınma başvurusu incelemekten, hangi AB ülkesinin sorumlu olacağına dair tüm şart ve mekanizmalarını belirleyen Dublin Tüzüğü'ne[26] yönelik bir çözümün, ön şartlardan biri olduğunu dile getirmektedir. CEAS sisteminin daha da güçlendirilmesi, uyumlu hale getirilmesini desteklemektedir (http-55).

EPP zulümden ve savaştan, tehlikeli yolculuklarla kaçarak Avrupa'ya sığınanların yeniden yerleştirilmesinin, Avrupa dayanışmasının bir göstergesi olduğunu belirtmektedir. Ancak kaç kişinin yeniden yerleştirileceğine, AB üyesi devletlerin karar vermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Koruma sorumluluğunun yalnızca AB tarafından değil, uluslararası toplum tarafından da arttırılması gerektiğini dile getirmektedir (http-55).

EPP AB'nin göç kurallarını iyileştirmesini, el emeği ile çalışacak, ekonomik büyümeyi hızlandıracak yüksek vasıflı yasal göçmenleri ve girişimcileri çekmenin yollarını bulması gerektiğini ifade etmektedir. Bu durumlarda işgücü piyasalarına ulaşma şartlarının, üye devletler tarafından belirlenmesi gerektiğini dile getirmektedir. AB'nin düzensiz ekonomik göçü önlemek için ev sahibi ülkelere yardım yapması gerektiğini de ifade etmektedir.

[26] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R0604&from=en, Dublin Tüzüğü (Erişim Tarihi: 03.06.2022).

Bu yardım politikasının amacının, göçün temel nedenlerinin anlaşılabilmesi için gerekli olduğunu belirtmektedir (http-55). EPP üçüncü ülkelere yapılan yardımların ve işgücü alımının, düzensiz göçü engellemek amacıyla yapılması gerektiğini vurgulamaktadır.

EPP dayanıklılık, istikrar, göçmenler, mülteciler, ev sahibi topluluklar için iş fırsatı yaratılması konularında, ortak ülkelerle birlikte işbirliği içinde çalışılması gerektiğini düşünmektedir. AB'nin yerel topluluklara ve bölgelere ekonomik destekte bulunarak göçmenlerin istihdam edilmesini geliştirmek suretiyle, göç baskınının azaltılması gerektiğini belirtmektedir. AB üyesi devletlere, kadın göçmenler ile diğer savunmasız insanlara odaklanan, kentsel gettolardaki zorlukları ele alan, dil ve entegrasyon kursları sağlayan, sosyal ve işgücü piyasasının dahil edilmesine odaklanan yeni bir entegrasyon anlayışı çağrısında bulunmaktadır (http-55).

EPP'nin sığınma ve göç politikasına bakıldığında Avrupa'nın sivil savaştan kaçanlara ve siyasi mültecilere koruma sağlaması gerektiğini belirtmektedir. AB vatandaşlarına işgücünün sağlanması konusunda öncelik veren, ortak bir sığınma ve göç politikasına ihtiyacı olduğunu dile getirmektedir. Sığınma ve göç politikasında Avrupa'ya ulaşan göçmen sayısının azaltılmasına, üye ülkeler arasında mültecilerin adil dağılımı ve yükün adil dağılımı organizasyona, AB dış sınırlarının güvenliğinin arttırılmasına öncelik verilmesini vurgulamaktadır. Ayrıca mültecileri kabul konusunda münhasır olarak yetkili olanın AB üyesi devletler olduğunu dile getirmektedir. Aynı zamanda geri dönüş ve iadeler için üçüncü ülkeler ile işbirliği yapılmasını istemektedir. Dolayısıyla EPP'nin sığınma ve göç politikasının güvenlik eksenli olduğu, geri dönüşler üzerine kurulduğu ve insan haklarına duyarlılığın düşük olduğu söylenebilmektedir.

4.1.3.2. Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalistlerin ve Demokratların İlerici İttifakı Grubu'nun (Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament: S&D) sığınma ve göç politikası

S&D dayanışma ve ortak sorumluluk esaslı göç ve mülteci politikası uyguladığını ifade etmektedir. Bu kapsamda mültecilerin üye ülkeler arasında bölüştürülmesi amacıyla, AP bünyesinde Avrupa mekanizmasının kurulmasını desteklemektedir. Göçün kontrolden çıkma korkusunu dile getirenlere karşı, göçün koordine edilerek ve etkili bir şekilde yönetilmesini savunmaktadır. Göçmen ve mültecilerin haklarına ve onuruna saygı göstermekte, insan hayatını korumaya çalışmakta, bu çerçevede Akdeniz'de arama kurtarma çalışmalarının yapılmasını desteklemektedir (http-26).

S&D, AB'nin 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana en büyük mülteci krizi ile karşı karşıya olduğunu belirtmektedir. Bu krizin Avrupa'nın çevresindeki ve ötesindeki çatışmalardan, zulüm ve insani felaketlerden kaynaklanan, daha önce görülmemiş büyüklükte bir insani kriz olduğunu ifade etmektedir. Milyonlarca kadın, erkek ve çocuğun güvenlik, koruma ve insan onuruna yakışır bir şekilde hayat sürdürmek için Suriye, Irak ve Afganistan'daki şiddetli çatışmalardan, Eritre ve Sudan'daki baskıcı rejimlerden, Afrika'nın diğer bölgelerinde yer alan istikrarsızlık ve yolsuzluklardan kaçmaya zorlandığını dile getirmektedir. Göç sorununun, AB üyesi ülkeler arasında dayanışmayı gerektiren Avrupa entegrasyonunun temel ayaklarını, ciddi bir şekilde tehlikeye attığını belirtmektedir (http-56).

AB'nin üye devletlerle birlikte mülteci sorunlarında, tüm sorumluluğu üstlenmelerine izin veren bir göç politikasına ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir. AB'nin uluslararası toplumda cömert ve güvenilir aktör olmalarına olanak sağlayan bir göç politikasına ihtiyacı olduğunu söylemektedir. S&D başarılı ve sürdürülebilir mülteci politikası için strateji ve göç alanında ortak Avrupa sorumluluğunu uygulamaya yönelik bir taahhüt gerektiğini belirtmektedir. AB'nin geçmiş yıllardaki sığınma ve göç politikasının amaca uygun olmadığını, bu açıdan temel olarak yeniden ele alınması gerektiğini ifade etmektedir (http-56).

S&D Avrupa Birliği Temel Antlaşması'nın 80. maddesinin, Avrupa sisteminin kalbine dayanışma ve sorumluluğun adil paylaşımı ilkelerini koyduğunu, bu nedenle AB'nin sığınma, göç ve sınır kontrolü politikalarına da yine bu ilkelerin yasal bir temel sağladığını ifade etmektedir. Üye devletlerin sınırlarını sorumlu bir şekilde yönetmekte zorluk yaşadığını kabul etmekle birlikte, bu durumun ihtiyacı olan kişilere koruma sağlamaya engel teşkil etmemesi gerektiğini belirtmektedir. S&D AB'nin dış sınırlarında, sığınma kurallarına erişimin her zaman garanti edilmemesinin ve insanların geri gönderilmesinin, uluslararası hukuka ve AB'nin temel değerlerine aykırı olduğunu söylemektedir. S&D evrensel sığınma başvurusuna saygı gösteren, korumaya duyarlı sınır yönetimine yönelik önlemleri teşvik etmektedir. Bununla beraber AB ve üye devletlerin, aşırı baskıya maruz kalan üye devletlere yardımda bulunması gerektiğini belirtmektedir (http-56).

S&D uluslararası korumadan yararlananların ve sığınmacıların yer değiştirmesi ve yeniden yerleşmesinin, üye devletlerde hızlı ve tam entegrasyonu sağladığını, bu durumun dayanışma ve sorumluluk paylaşımının da somut örneği olduğunu belirtmektedir. S&D belirttiği tüm önlemlerin dışında, Avrupa ve üye devletlerin daha fazlasını yapmasını gerektiğini dile getirmektedir. AB'nin sınırları içinde mültecilerin korunmasına yönelik ihtiyaç duyulan siyasi iradenin, Avrupa sınırları dışında da aynı kararlılıkla sürdürülmesi gerektiğini ifade etmektedir (http-56). Böylece S&D, göç sorununa evrensel bir bakış açısıyla yaklaştığını göstermektedir.

AB'nin sığınma ve göç politikasının, büyük bir resmin parçası olarak görülmesi gerektiğini, göçün temel nedenleriyle başa çıkmak için dış boyutunun hesaba katılması gerektiğini belirtmektedir. Bu kapsamda sığınma ve göç politikasındaki eylemlerin, diğer tüm politikalar ile koordine edilmesi gerektiği ifade etmektedir. S&D sınırlı kaynaklar göz önünde bulundurularak, ihtiyaç değerlendirilmesi dikkatli yapılarak daha etkili finansman koordinasyonu yapılmasını ısrarla dile getirmektedir. Sahada çalışan ve fark yaratan sivil toplum kuruluşlarına, hedeflenen desteğin sağlanmasını istemektedir. S&D bunun dışında ilgili parlamento komisyonları, Komisyon ve Genel Müdürlüğü, Birlik Ajansları ve EEAS arasında daha iyi iç koordinasyon ve işbirliğine ihtiyaç duyulduğunu

söylemektedir (http-56). Bu şekilde S&D, göç sorunu ile ilgili tüm AB kurumlarının, aktif bir işbirliği yapmasının önemine vurgu yapmaktadır.

S&D, güçlü ve daha iyi finanse edilen Sığınma, Göç ve Entegrasyon Fonu'na (AMIF) sahip olmak için mücadele ettiğini, üye devletlerin bu fon dışında Avrupa Sosyal Fonu'ndan (ESF) ve Avrupa Bölgesel Kalkınma Fon'undan (ERDF) tam olarak yararlanması gerektiğini, bu fonların yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde anlamlı entegrasyon stratejileri oluşturmak ve geliştirmek için gerekli olduğunu belirtmektedir (http-56).

S&D AB'nin temel ve cinsiyete duyarlı değerleri doğrultusunda, sorumluluklarını yerine getiren, üye ülkeler arasındaki dayanışma, işbirliği ve güvene dayanan bütüncül bir Avrupa yaklaşımı sağlayan bir Avrupa Göç Politikası sağlamayı hedeflemektedir. Göç akışlarını yönetmek, düzensiz göçün temel sebepleriyle mücadele etmek, yasal göç için güvenli yolları teşvik etmek için menşe, transit ve hedef ülkelerle birlikte yakından işbirliği yapılması gerektiğini savunmaktadır (http-56).

S&D mülteciler konusunda, göç politikası ve yönetiminde göçmenlerin haklarını koruyan, insan hakları temelli bir göç yaklaşımının temel ilke olduğunu, bu durumdan asla taviz verilmeyeceğini belirtmektedir. S&D kadın, çocuk ve LGBTİ gibi dezavantajlı duruma düşmüş göçmen ve mülteci gruplarına, özellikle önem verilmesi gerektiğini söylemektedir. Çatışma ve zulümden kaçan her yaş grubundan kadınların cinsel istismara uğramasının ve bu kadınlara fuhuş yaptırılması olasılığının yüksek olduğunu hatırlatmaktadır. Bu nedenle kadınların cinsiyetine dayalı şiddeti ele almak ve özel ihtiyaçlarına cevap verebilmek için cinsiyet bakış açısıyla göç politikasının hazırlanması gerektiğini dile getirmektedir. S&D engelli insanların mülteci olmaları durumunda özellikle savunmasız olduklarını belirtip AB'nin her zaman onların ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini ifade etmektedir (http-57). S&D göç sorununa cinsiyet bakış açısı ile yaklaşarak, dezavantajlı kişi ve gruplara dikkat çekerek göç olgusuna farklı bir boyut kazandırmaya çalışmaktadır.

S&D, göçmenlerin sosyal haklarını daha iyi korumak ve aynı zamanda sosyal dampingi[27] önlemek için üye devletleri göçmen işçiler ve onların ailelerinin haklarına yeterli korumayı sağlayan, uluslararası alandaki en geniş tabanlı yasal düzenleme olan, Tüm Göçmen İşçiler ve Onların Aile Üyelerinin Haklarını Korumaya Dair BM Sözleşmesi'ni onaylamaya teşvik etmektedir. S&D büyük mülteci nüfusuna sahip olmayı deneyimlemiş üçüncü ülkelere insancıl yardım yapmak ve üçüncü ülkelerle işbirliği yapmak için bu ülkelerin mülteci entegrasyonunu sağlamasına yardımcı olmak ve onları tam olarak Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization-ILO) sözleşmelerine uygun olarak çalışabilmelerini teşvik etmek için AB'nin daha çok çaba göstermesi gerektiğine inanmaktadır. AB'nin bu konularda çabayı arttırmasının zorunlu olduğunu belirtmektedir. S&D bununla birlikte insan haklarını ve refahı sağlamaya yardımcı olmak için insancıl yardımın yapılması gerektiğini dile getirmektedir (http-57).

S&D insan ticareti, kaçak göçmenlik suçlarıyla mücadele etmek ve düzensiz göçü önlemek için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğini belirtmektedir. Özellikle mülteci ve göçmenlere yasal ve güvenli yollar sunularak, istihbarat bilgilerinin etkili değişimi ile zamanında suç ağlarıyla mücadele edilerek bunun yapılması gerektiğine inanmaktadır. Avrupa Birliği'nin yasal göç ve organizasyon için çerçeveyi genişleten, uygun olduğunda döngüsel göç antlaşmaları ve ortak ülkelerle yakın işbirliği içinde hareketlilik ortaklıkları sağlayan, Avrupa'ya mültecilerin güvenli transferini sağlayacak insani vizeler veren bir yapıya ihtiyacı olduğunu söylemektedir. Ayrıca Türkiye, Lübnan ve Ürdün gibi ülkelerin AB ile yasal ve güvenli yollar kurması vasıtasıyla büyük ölçekli yeniden yerleşim çabalarına ihtiyaç duyulduğunu dile getirmektedir (http-57).

S&D AB'nin insan hakları savunucuları, diğer yerel sivil toplum kuruluşları, mülteci organizasyonları, risk altındaki kişileri belirleyen ve bunu hızlı yapan uluslararası ajanslar, mültecilere ses veren ve risk altındaki kişilere

[27] Sosyal Damping: Bir ülkenin daha düşük işgücü maliyetleri ve/veya daha az kısıtlayıcı iş hukuku kuralları vasıtasıyla diğer ülkelere karşı rekabet gücünü artırarak, istihdam yaratıcı yaratımı kendine çekmesidir.
https://oldweb.ikv.org.tr/sozluk.asp?bas_harf=S&anahtar=&sayfa=&id=1247#kancasosluk1247, (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

insani koruma sağlayan duyarlı sistemler ile çalışması gerektiğini ortaya koymaktadır. Göçmenlerin işkence ve kötü muamele riski ile karşı karşıya kalacağı ülkelere geri gönderilemeyeceğini hatırlatmakta, toplu biçimde sınır dışı etme ve geri göndermelerin, uluslararası hukuka göre yasak olduğunu belirtmektedir. S&D mültecilerin çatışma ve baskıdan kaçtığını belirtmektedir. Bu nedenle Avrupa'nın, çatışmaları önlemeyi ve çözmeyi desteklemesi gerektiğini belirtmektedir. Bunun için de demokrasiyi desteklemenin, Avrupa politikalarının temeli olması gerektiğini dile getirmektedir. AB'nin göç, şiddet ve baskı için sorumluluk konusunda üçüncü ülkelerin liderlerini ve rejimlerini finanse etmemesinin problemli bir durum yarattığını ve bu durumun sorunun sebebi haline geldiğini belirtmektedir (http-57).

S&D krizlerin yönetiminde, çatışmaların önlenmesinde, işbirliğinin geliştirilmesinde, dış ilişkilerde AB'nin temel amacının, demokrasinin arttırılması olması gerektiğini vurgulamaktadır. Demokrasi, sosyo-ekonomik gelişme ve hukuk üstünlüğünün, sürdürülebilir barış için temel ön şart olduğunu belirtmektedir. S&D Arap Baharından ders alınması gerektiğini, devlet istikrarı zayıflatılmadan, olumlu değişikliklerin desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu açıdan gerçekten demokrasi yanlısı olan aktörlerin ve ılımlı güçlerin desteklenmesinin önemli olduğunu söylemektedir. En baskıcı rejimlere karşı, AB insan hakları politikasının faydalı aracı olarak akıllı yaptırımların kullanılabileceğini de belirtmektedir. Bu kapsamda S&D, baskıcı rejimlerdeki üst düzey bireyler ve onların mali destekçilerine dayatılan seyahat yasakları ve varlıkların dondurulması gibi cezalandırıcı tedbirlerin kullanılması gerektiğini ifade etmektedir (http-57).

S&D insan hakları ihlallerini caydırmak için mümkün olan en geniş uluslararası işbirliği ile hedeflenen yaptırımların, sürekli ve sistematik bir şekilde uygulandığından emin olmak için AB'nin uluslararası diplomasisindeki rolünün aktif olması gerektiğini belirtmektedir. Bu kapsamda doğru demokratik reformları teşvik ederek tutum değiştirenler ile daha yakından etkileşim kurulması ve somut olumlu teşvikler, ödüller ile desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir. S&D insan ticaretine karşı AB Direktifi'nin tüm hükümlerinin tam olarak uygulanmasının, bu

olgu ile başarılı bir şekilde mücadele etmek için gerekli olduğuna inanmaktadır (http-57).

Anlaşıldığı üzere S&D, göçmen ve mültecilerin haklarına önem veren, insan hayatını merkeze alan bir sığınma ve göç politikasına sahiptir. İnsanların geri gönderilmesinin ve dış sınırlarda sığınma kurallarına erişimin olmamasının, uluslararası hukuka ve AB değerlerine aykırı olduğunu belirtmektedir. Yasal göç için yolları için menşe, transit ve hedef ülkelerle birlikte yakından işbirliğini önemsemektedir. Ayrıca S&D, insan haklarına dayanan bir göç yaklaşımının temel ilke olduğunu belirtmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere S&D insan haklarına dayanan, göçmen ve mülteci haklarına önem veren bir sığınma ve göç politikası yürütmektedir.

4.1.3.3. Avrupa'yı Yenile Grubu'nu (Renew Europe: Renew) sığınma ve göç politikası

Avrupa Parlamentosu'nda yer alan ve liberal grup olan Avrupa Liberalleri ve Demokratları İttifakı (ALDE), 2019 yılında yapılan seçimlerden sonra Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un partisi olan En Marche ve diğer partilerin katılımı ile Avrupa'yı Yenile Grubu (Renew Europe: Renew) ismini kullanmaya başlamıştır (http-34, http-35).

ALDE göç ve sığınma konusunun, Avrupa'da endişe kaynağı olmaya devam ettiğini ve mevcut sistemin işler olmadığını ifade etmiştir. Entegrasyonun, başarılı ve sürdürülebilir bir göçün anahtarı olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda hem üye devletlerin hem de göçmenlerin entegrasyonunun başarılı bir şekilde sağlanmasından sorumlu olduğunu söylemiştir. ALDE AB standartlarına uygun olan, yüksek kaliteli karşılama, sorumluluk paylaşımı ve verimli prosedürlere sahip, insancıl ve etkili bir Ortak Avrupa İltica Sistemini desteklemiştir. Sığınmacılara alternatifler sağlamak için menşe bölgelerdeki kabul merkezlerinin finansmanının arttırılması gerektiğini dile getirmiştir. Aynı zamanda Akdeniz için bir AB koordinasyonu önerisinde bulunmuştur (http-81).

ALDE'nin halefi olan Renew grubu, sığınma ve göç politikası hususunda selefinin görüşlerine paralel politika önerilerinde bulunmuştur. Renew göçün Avrupa sınırları dışından kaynaklanan bir uluslararası sorun olması dolayısıyla yalnızca bir AB iç politikası olarak ele alınamayacağını ifade etmektedir. Göç

politikasının, AB'nin dış politikasının temeli olması gerektiğini belirtmektedir. Göçle ilgili zorluklar ile başa çıkmak için, transit ve menşe ülkeler ile işbirliği yapılmasını ve gerekli taahhütlerin gösterilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Bu işbirliğinin mali destekle beraber sürdürülebilir siyasi ve ekonomik işbirliği üzerine kurulması gerektiğini, ortak sorumluluk ve insan haklarına saygının işbirliğinin temeli olması gerektiğini ifade etmektedir (http-64).

Renew göç, etkin geri dönüş, geri kabul, entegrasyon, kaçakçılık, insan ticareti dahil göçle ilgili alanlarda, menşe ve geçiş ülkeleri ile yapıcı bir diyaloğu desteklemektedir. Üçüncü ülkelerden beyin göçünü azaltmaya, bu şekilde üçüncü ülkelerin beyin kazanımını arttırmaya yönelik politikaların yürütülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Yurtlarından kaçan insanların evlerine yakın, yeterli ve onurlu kabul edilme tesisleri için AB tarafından yoğun çaba gösterilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Bu kapsamda hükümetlerin, geçiş ve menşe ülkelerdeki göçmenlerin, insani şartlarını ve temel haklara saygıyı sağlamak ve takip etmek için BMMYK ve IOM gibi uluslararası ortaklar ile daha fazla işbirliği yapılması, bunlara daha fazla mali destek sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Bunların dışında ev sahibi topluluklar, yerel topluluklar, yetkililer ve ilgili diğer göç ortakları ile yakından işbirliğinin önemli olduğunu ifade etmektedir. Renew mülteci kamplarının kalıcı yerleşim yerleri olarak görülmemesini, yeterli sağlık koşullarına ve çocukların eğitime ulaşım imkânına sahip olması gerektiğini söylemektedir (http-64).

Renew güvenli üçüncü ülkelerden, AB'ye yerleştirme programları kapsamında, uluslararası aktörler ile işbirliği yaparak mülteciler için yeni ve güvenli yasal yollar oluşturulmasını desteklemektedir. Bunun yapılmasıyla mültecilerin kaçakçılıktan, insan tacirlerinden, travmatik yolculuklardan korunacağını ve kriz bölgelerindeki ülkelerin mültecilere ev sahipliği yapma sorumluluğundan kurtulacağını dile getirmektedir. Renew insanların evlerinde özgür ve refah içerisinde yaşamasına yardımcı olmak için kalkınma, ticaret ve ekonomi politikalarının desteklenmesini, bu şekilde yaşam standartlarının arttırılmasına yönelik destekler verilmesini savunmaktadır. Üçüncü ülkeler ile yapılan siyasi işbirliğinin, yalnızca güvenlik eksenli olmamasını, insan hakları,

demokrasi ve iyi yönetim teşvikinin bu işbirliğinin temelinde olması gerektiğini belirtmektedir (http-64).

Renew AB'nin ortak değerler ve hukukun üstünlüğü üzerine kurulduğunu, sığınma ve göç alanında da AB değerlerinin korunması gerektiğini belirtmektedir. Bu kapsamda AB ve üye devletlerin, Cenevre Sözleşmesi'nde belirtilen savaştan ve zulümden kaçan insanları korumaya yönelik çabalarının, AB değerlerini korumanın ana eksenlerinden biri olduğunu vurgulamaktadır. Savaştan ve zulümden kaçan insanların, özellikle de çocuklar ve savunmasızların korunmayı hak ettiğini dile getirmektedir. AB'nin mevcut sığınma sisteminin, değişen sayıda gelenlere, değişen menşe ülkelerine ve farklı göç nedenlerine yanıt vermeye uygun olmadığını söylemektedir. Bu durumun da Avrupa dayanışmasını zorlaştırdığını ve eşit yük paylaşımını engellediğini ifade etmektedir. Renew sığınma politikasında ise reformlar yapılması gerektiğini savunmaktadır (http-64). Böylece Renew, mevcut AB sığınma sisteminin yetersiz olduğunu belirtmekte, güvenli ve yasal yollar sağlayan bir göç politikasını benimsemektedir.

Renew Avrupa kabul merkezlerinde yeterli ve onurlu barınma imkânlarının sağlanmasının, yeni gelenlerin insani bir şekilde kabul edilmesinin ortak bir Avrupa sorumluluğu olduğunu belirtmektedir. Yer değiştirme dâhil, üye ülkeler arasında, adil paylaşımın olduğu dayanışma mekanizmasının geliştirilmesini desteklemektedir. AB sığınma politikasının daha iyi yönetilmesi, sığınma kurallarının ve operasyonel standartların daha iyi hale getirilmesi için kaynakların birleştirilmesi, bu kapsamda bilgi paylaşımı yapılması gerektiğini dile getirmektedir. Bu durumun da Avrupa işbirliğini teşvik edeceğini, sığınma kurallarının karşılıklı olarak tanınmasını geliştireceğini vurgulamaktadır. Renew başvuru sahiplerinin, ev sahibi toplumda yaşaması için başvuru ve temyiz prosedürlerinde gereksiz bekleme sürelerinden kaçınılması gerektiğini belirtmektedir (http-64).

Renew sığınma başvurusu reddedilenlerin geri dönüş ve geri kabullerinin, yerel tesisler, kamu desteğinin yanı sıra insanlar üzerinde de yük oluşturduğunu dile getirmektedir. Gönüllü geri dönüşleri arttırmaya yönelik çabaların sürdürülebilir olduğunu belirtmektedir. Geri dönüş ve geri kabul konularında, üye ülkeler arasında Avrupa koordinasyonunu sağlayan Avrupa Sınır ve Sahil

Güvenlik Ajansı'nın (EBCG) yeterli operasyonel kapasiteye sahip olmasını desteklemektedir. Renew temel hakları garantiye almak kaydıyla, üye ülkeler arasında Avrupa işbirliğinin yapılmasını, EBCG tarafından planlanan ortak geri dönüş operasyonlarının güçlendirilmesini, geri dönüş kararlarının mütekabiliyet esasına göre tanınması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda uluslararası hukuka ve temel haklara uygun olarak üçüncü ülkelere, resmi geri dönüş ve geri kabul antlaşmaları imzalanması gerektiğini belirtmektedir (http-64).

Renew Schengen bölgesinde serbest dolaşımın, Avrupa birleşiminin en büyük başarılarından biri olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle AB içinde serbest dolaşımı sağlamak ve iç sınırların kaldırılmasını kolaylaştırmak için, güçlü dış sınırlara ihtiyaç olduğunu dile getirmektedir. İnsan tacirleri ve kaçakçılarıyla mücadele edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda mültecilere evlerine yakın güvenli yerler sağlayarak, insanların güvenli olmayan teknelere binmesini ve suç örgütlerinin eline düşmesini engellemenin, uluslararası bir sorumluluk olduğu ifade etmektedir. Üye devletler ile EBCG arasında, arama ve kurtarma görevleri ile ilgili koordinenin sağlanması, bu konuda geliştirilmiş Avrupa eylemi üzerinde çalışılması gerektiğini belirtmektedir. Çocuklar gibi savunmasız göçmenleri korumak, insan ticareti ve kaçakçılığı ile mücadele etmek için Europol ve Eurojust'ın kapasitelerin geliştirilmesini desteklemektedir (http-64).

Renew AB üye devletlerinde artan işgücü ve beceri eksikliklerini gidermek, refah ve rekabet gücünü sağlamak için AB'nin düşük, orta ve yüksek vasıflı işçiler için çekici hale gelmesi gerektiğini düşünmektedir. AB'nin bu durumu, düzensiz göçü engellemek ve düzenli emek gücünü sağlamak için, geniş bir çerçevede sağlaması gerektiğini belirtmektedir. Renew iyi planlanmış, iyi yönetilen işgücü göçünün, hem gönderen hem de alan ülkeler açısından yenilik, büyüme ve refah kaynağı olduğunu vurgulamaktadır. Renew düşük, orta ve yüksek vasıflı işçiler için bürokratik olmayan uyumlu başvuru prosedürlerinin geliştirmesini desteklemektedir. Menşe ve geçiş ülkelerinden (online, elçilikler, konsolosluklar yoluyla) çalışma izni başvurularına öncelik verilmesinin, göçmenleri düzensiz göç etmekten caydıracağını, sığınma sistemi üzerindeki yoğunluğu azaltacağını dile getirmektedir. İşgücü piyasası ve belirli beceriler

üzerinde anlaşma sağlanması için AB ve üçüncü ülkeler arasında düzenli zirvelerin yapılmasını desteklemektedir (http-64).

Renew sürdürülebilir entegrasyon politikalarının, hem gönderen hem alan toplumlar için yatırım olduğunu belirtmektedir. Ulusal entegrasyon politikasının, AB fonlarıyla desteklenmesini ve buna uygun şekilde uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır. Göçmen ve mültecilerin gelişlerinden önce veya sonra, hızlı bir şekilde uygun dil kurslarına, eğitime, mesleki ve çıraklık fırsatlarına ve idari desteğe erişmelerinin önemli olduğunu dile getirmektedir. Ayrıca mültecilerin, işçi göçmenler gibi iş gücü piyasasına erişiminin hayati olduğunu ifade etmektedir (http-64).

Renew, S&D ve EPP'de olduğu gibi transit ve menşe ülkeler ile işbirliğini desteklemektedir. Renew, mültecilere evlerine yakın yerlerde kabul edilme tesisleri kurulmasını savunmaktadır. AB'nin sığınma ve göç alanında ortak değerlerini ve hukukun üstünlüğünü korumasını talep etmektedir. Uluslararası hukuka ve temel haklara uygun bir biçimde resmi geri dönüş ve geri kabul antlaşmalarının imzalanmasını istemektedir. Renew geri kabul antlaşmalarını desteklemesi, mültecilerin evlerine yakın yerlerde ikamet etmeleri talep etmesi nedeniyle insan haklarına duyarlılığı düşük olan bir sığınma ve göç politikasını savunmaktadır.

4.1.3.4. Yeşiller/Avrupa Özgür İttifakı Grubu'nun (The Greens/European Free Alliance: Greens/EFA) sığınma ve göç politikası

Greens/EFA 1999-2004 yılları arasında, eski üyeler ile yeni üyeler arasında dayanışma ilkesine dayanan, daha insani olan ve daha az baskı yaratan bir AB sığınma politikasının geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir (http-58). Greens/EFA, 2004-2009 yılları arasında, Avrupa'nın göçe ihtiyacı olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca ihtiyacı olanlara sığınma sağlamanın, ahlaki bir görev olduğunu belirtmiştir. Özünde insani muamele olan, tutarlı ve verimli sığınma prosedürleri bulunan, göçmenlerin yasal olarak çalışmalarına ve girişlerine izin veren, açık mekanizmalar talep etmiştir. Bu kapsamda ilk adım olarak AB'nin göçmen ihtiyacı olduğunu kabul etmesi gerektiğini, göçmenlere AB sakinleri ile aynı hakların verilmesini ve yapılacak olan göçmen mevzuatı

revizyonunun uluslararası alandaki insan haklarına göre uyarlanması gerektiğini söylemiştir (http-59).

Greens/EFA sürekli olarak güçlü bir göçmen yanlısı haklar politikası için oy kullanmaktadır. Bu kapsamda 2005 yılı öncesi ve sonrası oylama kayıtları aynıdır. Ancak 2005 yılından sonra sığınma pozisyonları değişmekte ve daha kısıtlayıcı bir hale gelmektedir (Lopatın, 2013, s. 749).

Greens/EFA 2009-2014 yılları arasında Macaristan'daki yasal reformu eleştirmiş, AB'nin temel değerlerine saygı duyulması gerektiğini belirtmiştir. Tam teşekküllü bir AB sığınma sistemi kuramadıklarını, ancak sığınma hakkı verilmesi için ayrımcılık nedenlerinde farklılıklar yaparak mültecilerin durumunu iyileştirdiklerini, sınır kontrol ajansı olan Frontex'te[28], sivil toplum kuruluşları temsilcileriyle birlikte insan hakları paneli kurduklarını dile getirmektedir. Bu alandaki çabalarının, AB'nin demokrasi açığını azaltmaya yardımcı olduğunu ifade etmektedir (http-60).

Greens/EFA 2014-2019 yılları arasında, dayanışmaya dayalı ve sorumluluğu paylaşan, Avrupa Sığınma Sistemi talep etmiştir. İlk giriş ülkesi şartını kaldırmak, yerine kalıcı ve otomatik bir yeniden tahsis mekanizması koymak için mücadele ettiğini beyan etmiştir. AB üyesi devletleri, Yunanistan ve İtalya'dan 160.000 mülteciyi kendi topraklarına yerleştirme taahhütlerini yerine getirmek için Parlamento'da büyük çoğunluk oluşturduğunu dile getirmiştir. Bazı AB üyesi devletlerde, tehlike altındaki mültecilere yardım eden sivil toplum kuruluşları, belediye başkanları ve sivil toplum girişimlerinin, hükümetlerin tepkisi ve cezai suçlamalar ile karşı karşıya kaldığını söylemiştir. Greens/EFA kendileri sayesinde AP'nin, mültecilere insani yardım sağlayanların suçlu sayılmasına karşı net bir tutum takındığını ifade etmiştir. Bu durumları suç haline getirmek bir yana, yardım sağlayanların eylemlerini desteklemek için mücadele ettiğini belirtmiştir (http-61).

[28] Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı Frontex, AB temel haklar sözleşmesi ve entegre sınır yönetimi kavramına uygun olarak Avrupa sınır yönetimini teşvik eder, koordine eder ve geliştirir.Sınır ötesi suç faaliyetlerindeki eğilimlerin yanı sıra göç kalıplarını belirlemeye yardımcı olmak için Frontex, AB'nin dış sınırlarındaki ve dışındaki durumla ilgili verileri analiz eder. Sınırlardaki durumu izler ve sınır yetkililerinin üye devletlerle bilgi paylaşmasına yardımcı olur. Ajans ayrıca, her Üye Devletin göç baskısı dâhil olmak üzere dış sınırlarındaki zorluklarla yüzleşme kapasitesini ve hazırlığını değerlendirmek için güvenlik açığı değerlendirmeleri yürütür, https://frontex.europa.eu/about-frontex/who-we-are/origin-tasks/, (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

Greens/EFA eskiden bu yana göçün siyasi ve ekonomik olmak üzere iki nedenden kaynaklandığını belirtmektedir. Savaştan kaçan, cinsiyeti, rengi veya inancı nedeniyle zulme uğrayan, yaşamlarından endişe duyan sığınmacı ve mültecilerin, siyasi nedenleri oluşturduğunu söylemektedir. Güney insanlarının iş aramasını, ekonomik nedenleri meydana getirdiğini belirtmektedir. AB'nin yalnızca mülteci ve diğer göçmenlerin kabulüne ilişkin politikalara değil, aynı zamanda göçün nedenlerini ele alan politikalara ihtiyacı bulunduğunu belirtmektedir. Greens/EFA asıl sorunun dünyadaki zenginliğin dağılımı ve ülkelerin gelişmişliği ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Yoksulluğun, yaşam standartlarında dünya çapında yaşanan düşüşün, doğal kaynaklar için verilen savaşların, iç savaşların, diktatörlük ve siyasi zulümlerin, ekolojik felaketler gibi faktörlerin etkisiyle, Avrupa üzerinde göç baskıları olabileceğini dile getirmektedir. Böyle durumlarda AB'nin küresel bir yaklaşıma ve daha net, daha şeffaf, daha insancıl, daha gerçekçi bir politikaya sahip olması gerektiğini, böylece hem menşe ülkelere hem de ev sahibi ülkelere, sürdürülebilir ve faydalı bir cevap verilebileceğini belirtmektedir (http-62).

Greens/EFA Avrupa'nın mevcut göç politikasının başarısız olduğunu, bu nedenle göçmenlik politikasına yönelik radikal bir revizyona ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Sürdürülebilir bir göçmenlik politikası için hem menşe ülkelerdeki hem de Avrupa'da yaşayan göçmenlerin haklarının dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. AB'de çalışıp yaşamak isteyen üçüncü ülke vatandaşlarının büyük kısmının vasıfsız işçiler olduğunu, bunlarında sığınma başvurusu yapmak veya yasa dışı yollardan girerek, belgesiz yaşamak dışında seçeneklerinin bulunmadığını dile getirmektedir. Tek başına yeterli olmasa da insan ticaretini engellemek, ayrımcılık ve dışlanmaya neden olan her türlü sömürüyü ortadan kaldırmak için yasal ve erişilebilir göç kanallarının oluşturulmasının gerekli bir ön koşul olduğunu ifade etmektedir. Greens/EFA yalnızca toplumlarının ihtiyaçlarına veya potansiyel göçmenlerin değerlerine dayalı seçici bir göç politikasının kabul edilemez olduğunu vurgulamaktadır (http-62).

Greens/EFA göç politikasının, yalnızca işgücü piyasası ihtiyaçlarına göre belirlenmemesi gerektiğini belirtmektedir. Göç politikalarına menşe ülkelerdeki kalkınma çabalarının eşlik etmesi gerektiğini dile getirmektedir. Bu kapsamda,

bilgi ve deneyim alışverişinin teşvik edilmesini, AB'de yaşayan göçmenlerin, menşe ülkelerdeki kariyer fırsatları hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiğini ifade etmektedir. Bu durumun da AB'ye dönüş hakkını kaybetmeden dönüş yolculuğuna izin veren, esnek vize politikası ile mümkün olacağını belirtmektedir. Avrupa Komisyon'unun tüm üye devletlerde göçmenlerin tek tip hak ve sorumluluklarını oluşturacak ortak şartları belirleyen yasal bir çerçeve oluşturmasını benimseyerek, Avrupa genelinde işgücü göçünün yönetilmesi yaklaşımını desteklemektedir. Greens/EFA aşamalı ve hızlı bir biçimde ekonomik, sosyal ve siyasal entegrasyonu tam olarak sağlayan çalışma ve oturma haklarının uyumlu hale getirilmesinin, işçi göçmenler için fırsat eşitliği yaratacağını söylemektedir (http-62).

Greens/EFA talep üzerine göç ile arz talepli göçün yasal olarak birleştirilmesini önermekte, bu durumun kişilerin ekonomik veya kişisel nedenlerle AB'ye göç etmesine izin vereceğini belirtmektedir. Bu kapsamda sürekli kalış, tam entegrasyon ve eşit hakların dayanak olduğunu dile getirmektedir. Dış sınır kontrollerinin arttırılmasının, yasa dışı göçle mücadelede etkili olamayacağına inanmaktadır. Yasal göçmenlik kanallarını açılmasının yanı sıra, işverenlerin üçüncü ülke vatandaşlığına sahip kişilerle ilgilenirken, yasal iş kanunu hükümlerine daha az titizlikle uymasını sağlamanın doğru yaklaşım olduğunu ifade etmektedir (http-62).

Greens/EFA sığınma hakkını, zulüm gören kişiler için uluslararası düzeyde kabul edilen ve korunarak güçlendirilmesi gereken temel ve devredilmez bir hak olarak görmektedir. 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin siyasi bir ilke olarak AB Antlaşması'na dâhil edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Sınır kurallarının, özellikle de insanlık dışı havaalanı kurallarının kabul edilemez olduğunu söylemektedir. Bu tür kurallar ile AB bünyesindeki tüm sığınmacılar için parmak izi veri tabanı oluşturulmasını sağlayan kısıtlayıcı önlemlerin, koruma arayan insanların suçlu sayılmasına yol açacağını, bu nedenle bunların kabul edilemez olduğunu dile getirmektedir (http-62). Görüldüğü üzere Greens/EFA, ihtiyacı olanlara sığınma hakkı verilmesini temel ve devredilmez bir hak olarak görmekte, buna yönelik kısıtlayıcı hükümlere açıkça karşı çıkmaktadır.

Greens/EFA Komisyon'unun sığınma kurallarını, Cenevre Sözleşmesi'nde bulunmayan diğer tedbirleri de kapsayacak şekilde genişletilmesine ilişkin çalışmalarını desteklemektedir. Geçici koruma tanınmasının merhamet eylemlerine değil, sağlam hukuki temellere dayanması gerektiğini belirtmektedir. (http-62). Buradan hareketle Greens/EFA'nın mültecilerin haklarını genişletmeye, mülteci haklarına hukuki temel sağlayan düzenlemelere, uluslararası sözleşmelere destek verdiği söylenebilmektedir.

Greens/EFA gelecekteki Avrupa göç politikasının iki konuya odaklanması gerektiğini belirtmektedir. Bunlardan ilkinin sıfır göç politikasının terk edilerek kısa ve uzun süreli kalmalara dayanan, daha esnek bir vize politikasının uygulanması olduğunu, ikincisinin de bu nedenle dönüş seyahatlerini kolaylaştıran ve yasadışı kalma nedenlerini ortadan kaldıran, seyahat hakkı veren hareket özgürlüğü politikası olduğunu dile getirmektedir. Greens/EFA entegrasyon politikasının uyruğa göre değil, ikamete dayalı olması gerektiğini, tüm vatandaşlar ve yasal sakinlerin eşit haklara ve muameleye tabi tutulmasını, böylece ayrımcılık karşıtı olması gerektiğini belirtmektedir (http-62).

Menşe ülkede var olan durumun, kişinin fiziksel güvenliğini, yasal güvenliğini ve temel haklara saygıyı sağlayacak şekilde olması durumunda, geri dönüşe izin verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bir kişinin geri dönmesi durumunda, menşe ülkesindeki entegrasyonuna yardımcı olunması gerektiğini ifade etmektedir. Bu yardımın kişiye yapılan eğitim ve mali destek ile menşe ülkeye yapılan diğer desteklerin birleşimi şeklinde olması gerektiğini ifade etmektedir. Greens/EFA AB'nin yaşadığı zorluğun, göçü insan haklarına saygılı şekilde yönetilmemesinden kaynaklandığını vurgulamaktadır. Eğer insan haklarına saygılı şekilde göç yönetilirse, hem menşe ülkelerin hem de ev sahibi ülkelerin zarar görmeyeceğini belirtmektedir. AB'de ırkçı ve yabancı düşmanı tepkilerin oluşabileceği bir ortama müsaade edilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Bu kapsamda Avrupa'da oturan tüm herkes için insan hakları ve eşit haklar sağlanmasının, ırkçı ve yabancı düşmanı tutumlara karşı mücadelenin temeli olduğunu dile getirmektedir (http-62).

Greens/EFA üye ülkeler arasındaki sorumlulukların ve mali yükler paylaşımının, Avrupa göç politikasının ayrılmaz bir parçası olması gerektiğine

inanmaktadır. Acil durumlarda yardım sağlamaya çalışan sivil toplum kuruluşlarına daha fazla fon ayrılması gerektiğini vurgulamaktadır. İş bulma ve eğitim konularında, menşe ve geçiş ülkelerinde etkili bilgilendirme çalışmaların yapılması gerektiğini belirtmekte, göç akışlarının yönetilmesi için menşe ve transit ülkelerle müzakere yapılmasını desteklemektedir. Ancak yapılan müzakere ve antlaşmaların, AB'nin insan haklarını savunma taahhütlerini ihlal etmemesi gerektiğini dile getirmektedir. Menşe ülke veya göçmenlerin beceri düzeylerine göre ayrım yapmayan, ortak bir göçmenlik politikası çağrısında da bulunmaktadır (http-63).

Greens/EFA sınır kontrolleri ve yasadışı göçle mücadelenin, AB'nin üçüncü ülkelere uyguladığı göç politikalarının sadece bir yönü olduğunu, göçün zararlı etkilerini azaltmak için asıl yapılması gerekenin, aktif bir kalkınma politikası olması gerektiğini söylemektedir. Kitlesel göçlerin, başarısız ekonomilerin, nüfusun yoksullaşmasının, siyasi istikrarsızlığın, iç savaşların, yapılan zulümlerin, insan hakları ihlallerinin sonucu olduğuna inanmaktadır. Dış sınır kontrolü ve yasadışı göçle mücadele için alınan her tedbirin, AB Temel Haklar Şartı ve AİHS'te belirtilen temel hak ve özgürlükler ile özellikle de sığınma ve geri göndermeme hakkı ile uyumlu olması gerektiğini belirtmektedir (http-63).

Greens/EFA zulüm görenlerin sığınma hakkına sahip olmasını temel ve devredilmez bir hak olarak görmektedir. Cenevre Sözleşmesi'nin AB mevzuatına eklenmesini talep etmektedir. AB'nin sığınma ve göç politikasının insan haklarına saygılı bir şekilde olması gerektiğini vurgulamaktadır. Görüldüğü üzere Greens/EFA'nın sığınma ve göç politikasının insan haklarına duyarlı, uluslararası hukuka uygun bir yapıda olduğu görülmektedir.

4.1.3.5. Kimlik ve Demokrasi Grubu'nun (Identity and Democracy: ID) sığınma ve göç politikası

AP'de 2019 seçimlerinde, AB'ye şüphe ile yaklaşan, İslam ve göçmen karşıtlığı bulunan aşırı sağ ve popülist partiler, ID siyasi grubunu oluşturmaktadırlar (Güner, 2021, s. 579). ID grubunun odak noktası, güvenliği arttırmak ve yasa dışı göçle mücadele etmektir (http-38). Ulusal kimliklerin korunması ve sahiplenilmesi gerektiğini belirtmekte, aynı zamanda kontrolsüz

kitlesel göçe karşı çıkmaktadır (http-40). AB dış sınırlarının daha iyi korunması gerektiğini, her devletin kendi sınırlarını koruma, kontrol etme ve denetleme hakkının bulunduğunu dile getirmektedir. Yasadışı ve suçlu göçmenlerin menşe ülkelerine geri göndermek konusunda, AB'nin daha fazlasını yapması gerektiğini belirmektedir (http-43).

ID Avrupa'daki vatandaşların ve ulusların kimliğini korumayı amaçlamaktadır. ID grubu üyeleri, göçmenleri kontrol etme, düzenleme ve sınırlandırma hakkının, temel bir hak olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda terörizm ve İslamlaştırmayla mücadele etmek için daha güçlü bir işbirliği yapan ve daha iyi korunan dış sınırlara sahip olan, daha güvenli bir Avrupa için mücadele etme isteklerinin de temel bir hak olduğunu dile getirmektedir. Her ulusun kendi sınırlarını kontrol etme, koruma ve denetleme hakkının olduğunu belirtmektedir. AB'nin menşe ülkelerden gelen yasadışı ve suçlu göçmenlerin geri dönüşünü sağlamaya, daha fazla odaklanması gerektiğini dile getirmektedir. Ayrıca ID Türkiye'nin olası üyeliğine de karşı çıktığını açıkça ifade etmektedir (Statutes of the ID Group, s. 4).

ID Afganistan'da ABD'nin askeri birliklerini hazırlıksız bir şekilde geri çekmesinin ardından tüm Avrupa devletlerini, kitlesel bir mülteci akışına karşı korunmaya çağırmaktadır. Suriye iç savaşındaki hataların tekrarlanmaması gerektiğini belirtmektedir. Avrupa'nın 2015 yılında Angela Merkel ve "Willkommenskultur" (Karşılama Kültürü) tarafından kolaylaştırıldığı ve cesaretlendirildiği gibi yeni bir kitlesel mülteci ve göçmen alımını kaldıramayacağını dile getirmektedir. Mültecilerin kabulünün Afganistan'ın komşu ülkelerinde yapılması gerektiğini, böylece daha fazla insana daha çabuk yardım edilebileceğini vurgulamaktadır (http-65).

ID grubu 1. Başkan Yardımcısı Nicolas Bay, her 10 göçmenden 8'inin yetişkin erkek olduğunu belirtmektedir. Bu kişilerin sığınma talep etmediğini, ekonomik göçmenler olduğunu dile getirmektedir. Nicolas Bay, tüm yasadışı göçmenlerin sınır dışı edilmesi ve dış sınırların kapatılması gerektiğini ifade etmekte, bu konuda Avrupa göç politikası tarafından yapılan baskının kesinlikle kabul edilemeyeceğini belirtmektedir. Ayrıca şansını denemek isteyen

göçmenleri, sadece tam bir kararlılığın caydırabileceğini ve bunun sonucunda göç politikalarının kontrolüne izin verilebileceğini vurgulamaktadır (http-66).

ID grubu 2. Başkan Yardımcısı Jörg Meuthen, daha kötüsü olmaması için, Avrupa'nın yüzü ve kimliği için, yasadışı ve engelsiz göçün değişebileceğinin tamamen farkında olduklarını ifade etmektedir. Bu kapsamda frenleme ve istenmeyen göçün kontrolünün, ID grubunun temel politikası olduğunu dile getirmektedir. Göç sorunları ve güvenlik konusunda verimli işbirliğinin, şartlı olması gerektiğini belirtmekte, kalkınma desteğinin düzenli olması gerektiğini vurgulamaktadır. Mültecilerin yakınlaşmasına yardım etmek istediklerini, onların Afrika'daki evlerine ve Afrika'da Avrupa'nın bulunduğu bölgelere, geri dönüşünün sağlanmasının güvenli olduğunu söylemektedir. Ayrıca Afrika'nın göç yoluyla kaybettiği yeteneklere ihtiyacının da fazla olduğunu eklemektedir. Afrika'ya yardım konusunda kendi vizyonlarını ortaya koyduklarını, asıl olarak yapılan müdahalelerin, ataerkil yabancıyı durdurmaya odaklandığını, bunun yerine Afrika ülkelerinin kendileri ile daha iyi ilgilenmelerinin etkinleştirilmesi gerektiğini belirtmektedir (http-67).

ID grubu Çek Cumhuriyeti Delegesi Ivan Davıd, AB'nin ortak sığınma politikasını reddettiklerini ifade etmektedir. Bu kapsamda üye devletlerin, sığınma konusunda karar vermelerini kısıtlayan çabalara karşı olduklarını, bu durumun üye devletlerin egemenliklerini inkâr anlamına geldiği dile getirmektedir. Göçmenlerin kabul edilmesi ve reddedilmesinde, ulusal sınırlar ve diğer ilgili karar verme süreçlerinde, sivil toplum kuruluşları ve kar amacı gütmeyen kuruluşların süreci izlenmesinde görev almasının kabul edilemez olduğunu belirtmektedir (http-68).

ID grubu Başkanı Marco Zannı ise güvenli sınırları olmayan bir Avrupa'nın, geleceğinin olmadığını dile getirmektedir. Bugün bile kendilerini, AB'nin göç politikasının başarısızlığını gözlemlerken bulduklarını söylemektedir. Göç konusunda strateji, vizyon ve uygulama eksikliğini olduğunu, sınırlarda yasallığı koruyan ve sınır ülkelerinin savunmasını destekleyen, etkili sistemlere ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir. Düzensiz varış ve akışlardaki kontrolsüzlüğün tek gerçek çaresinin, menşe ülkelerdeki hareketliliği ve insan ticaretini durdurmak olduğunu belirtmektedir (http-69).

ID grubu Avusturya Delegesi Harald Vilimsky, dış sınırların genişlemesini talep etmekte, üye devletlerin kendi sınırlarını korunmasının mümkün olduğunu belirtmekte, bu konuda Avrupa politikasının tutarlı olmadığını dile getirmektedir (http-70). AB'nin göç politikasını değiştirmeye ihtiyacı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca AB'nin durumun önemini kavrayamadığını belirtmektedir. Almanya Başbakanı Merkel'den bu yana, Almanya'nın büyük bir göç alımı yaşadığını, diğer üye devletlerinde aynı sorunla karşı karşıya kaldığını ifade etmektedir. Bu bağlamda sorunun basitçe çözülemeyeceğini, sınır koruma birlikleri ve çitler ile ortadan kaldırılamayacağını vurgulamaktadır. 2020 yılında 400.000 üçüncü ülke vatandaşının AB'den ayrılmasının istenildiği ve sadece 70.000 kişinin bunu gerçekleştirdiğini, bu durumun hukukun üstünlüğünün kapitülasyonu olduğunu söylemektedir. Bu gelişmelerin durdurulması gerektiğini, hem kendi sınırlarını hem de AB sınırlarını koruyan Polonya, Macaristan gibi devletlerin desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir. AB'nin dış sınırlarına varan herkesin içeri alınmasına izin verilmemesi gerektiğini de vurgulamaktadır. Ayrıca göç politikasına karşı temel davranışların değiştirilmesi gerektiğini, böylece Avrupa'nın yeniden bir geleceği olacağını dile getirmektedir (http-71).

ID grubunun resmi internet sayfası incelendiğinde sığınma ve göç karşıtlığına dair çok bilgi ve belge olmadığı görülmektedir. Grup başkan ve üyelerinin görüşlerinden de anlaşılacağı üzere ID, göçmen karşıtı olan aşırı sağ ve popülist bir siyasi gruptur. ID grubu amacının, yasadışı göçle mücadele etmek ve güvenliği arttırmak olduğunu belirtmektedir. Her üye devletin kendi sınırlarını koruma hakkı olduğunu belirtmektedir. ID, göçmen karşıtı sığınma ve göç politikası yürütmektedir. Görüldüğü üzere ID, göçmen karşıtı bir politika yürüttüğünü açıkça belirterek insan haklarına aykırı olan bir sığınma ve göç politikasını savunmaktadır.

4.1.3.6. Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu'nun (European Conservatives and Reformists: ECR) sığınma ve göç politikası

ECR ilke ve değerlerini belirleyen Prag Deklarasyonu'nu 2009 yılında ilan etmiştir. Bu deklarasyonda, etkili bir şekilde kontrol edilen göç ve sığınma prosedürlerinin kötüye kullanılmasına son verilmesi, temel ilke ve değer olarak kabul edilmiştir (http-45 ve http-72). ECR sıkı kontrol altında olmadıkça göçe

karşı durmamaktadır. Grup adına bazı çekinceleri olmasına rağmen ECR grubu, AB genişleme politikasına paralel olarak, AB çapında bir göç politikasını desteklemektedir (Akbaba, 2019, s. 111-112).

ECR kurulduklarından bu yana Avrupa göç sistemindeki kusurlara dikkate çektiklerini, Ortak Avrupa Sığınma Sistemi'nin değişmesi ve reforma uğraması için çağrıda bulunduklarını belirtmektedir. Bu durumun kuruluş ilkelerinden olduğunu ve önemli bir önceliği bulunduğu da eklemektedir. Hâlihazırdaki AB sisteminin, kitlesel göç, bölgesel çatışmalar ve yoksulluk, küreselleşmenin modern değişimleri ile başa çıkmada etkisiz olduğunu dile getirmektedir. Öncelikle üye devletlerin ve vatandaşlarının taleplerine saygı duyulan bir göç sistemine ihtiyaç duyulduğunu belirmektedir. Sürdürülebilir bir AB göç sisteminin, tüm üye devletlerin ve Avrupa insanının tam desteğine sahip olması gerektiğini dile getirmektedir. AB'nin yalnızca birkaç üye devlet tarafından desteklenen ve dayatılan bir göçmenlik sistemi ile devam edemeyeceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda zorlama yerine, işbirliği sisteminin geçerli olması gerektiğini ifade etmektedir (http-47). ECR göç sisteminde, söz sahibinin öncelikle üye devletler olması gerektiğini belirterek, bu konuyu üye ülkelerin takdirine bıraktığı söylenilebilmektedir.

ECR AB'nin temelleri doğru atmaya odaklanması gerektiğini belirtmektedir. Aynı zamanda şu durumlarda daha sürdürülebilir bir göç seviyesinin sağlanacağını dile getirmektedir: "AB dış sınırlarını korumak için üye devletlere daha fazla destek sağlamak, başarısız sığınmacıların menşe ülkelerine geri dönüş oranını arttırmak, AB sığınma sisteminin kötüye kullanılmasıyla mücadele etmek, FRONTEX'in rolünü güçlendirmek, tüm üye devletlerin desteğini alan AB çapında önlemleri kabul etmek, göçmenlerin Akdeniz üzerinden AB'ye hayati tehlike arz eden yolculuk yapmasını önlemek için işbirliği anlaşmalarına varmak amacıyla üçüncü ülkelerle çalışmaya devam etmek." (http-47). Bu açıklamalar bize ECR'nin güvenlik odaklı göç politikalarını yürüttüğünü göstermektedir.

ECR AB iç güvenliğinin sağlanması için, dış sınırlarının korunmasının oldukça önemli olduğunu ifade etmektedir. Çalışmaları sayesinde üye devletlerin dış sınırları ile ilgili veri tabanlarına karşı sistematik kontroller yapmak ile

yükümlü olduğunu, bu önlemin Avrupa'da artan terör tehditlerine karşı bir cevap niteliğinde olduğunu ve bu önlemin terörist yabancı savaşçıları, düzensiz göçmenleri, insan tacirlerini dış sınırlarda tespit edilmesini sağlayacağını belirtmektedir (http-47).

ECR AB'de göçün sürdürülebilir olması, AB tarafından gerçek ve en savunmasız sığınmacılara yardım edilebilmesi için üye devletlerin başarısız sığınmacıları menşe ülkelerine geri göndermesinin gerekli olduğunu dile getirmektedir. Geçerli pasaportları veya kimlik kartı olmadan, AB üyesi devletlerde düzenli olarak kalan, AB ülkesi vatandaşı olmayanların geri dönüşünü hızlandırmak için üye devletlere Avrupa seyahat belgesi standardı sağlayan önemli bir mevzuata öncülük ettiğini ifade etmektedir. ECR temel amaçlarından birinin, formun güvenlik özelliklerini ve teknik güvencelerini güçlendirmek olduğunu, böylece onun üçüncü ülkelerce kabulünün sağlanacağını belirtmektedir. Bu belgenin tanıtılmasından önce üçüncü ülkelerin, yetersiz güvenlik ayrıntıları içermesi ve değişen formatları nedeniyle, üye devletler tarafından sağlanan iade belgelerini kabul etmede, isteksiz davrandıklarını söylemektedir. Devamında bu belgenin istemdeki kusurların birçoğunu ele aldığını belirtmektedir. Bu belgenin tam anlamıyla bir çözüm getirmese de sığınma sisteminin kötüye kullanılmasının önlenmesinde önemli bir adım olduğunu, bu şekilde AB'nin ve AB'de ikamet etmekte olan başarısız sığınmacıları sayısının azaltmasını sağlayacağını vurgulamaktadır. Bu belgenin üye devletler tarafından kullanıldıktan sonra dönüş sayılarının arttığını söylemektedir (http-47).

ECR üye devletlerin kolluk kuvvetleri arasında uygun ve kapsamlı bilgi paylaşımının olduğuna inandıklarını, bunun terörizm, siber suçla, sınır ötesi suçla mücadele esas olduğunu belirtmektedir. Suç ve şiddet tehdidine karşı Avrupa vatandaşlarının güvenliğinin sağlamasının, AB'nin önceliği olması gerektiğini dile getirmektedir. AB'nin daha sürdürülebilir bir göç seviyesini elde etmesinin gerekliliğine inandıklarını ifade etmektedir. Dünyadaki yoksulluğu azaltmaya yardımcı olmak için özel teşebbüsü kullanma konusundaki çığır açan fikri, kendisinin ortaya koyduğunu belirtmektedir. ECR Avrupa Komisyonu'nu kısa vadeli çözümlerden ve bildirilerden uzaklaşarak harekete geçirmeye zorladıkları için gururlu olduklarını, bunun yerine topluluk ve ülkelerin uzun ömürlü yapılar,

güçlü ekonomiler ve endüstriler inşa etmelerine yardımcı olan bir sisteme doğru hareket edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Sağlanan fonun, gelişmekte olan ülkelerdeki özel girişimlere para sağlamak için kullandıklarını, yoksulluk ve AB'ye kitlesel göçün temel nedenlerini ele aldıklarını, iş yoluyla insanların itibarlarının geri verilmesine, gelişmekte olan ülkelerdeki yeniliklerin büyümesine yardım ettiklerini söylemektedir (http-73).

ECR göç ve sığınma kurallarının kötüye kullanılmasına engel olmaya çalışmaktadır. Sığınma ve göç konusunda üye devletlerin ve vatandaşlarının isteklerine karşılık veren bir sistemi talep ettikleri vurgulamaktadır. Dış sınırların daha da güçlendirilmesini, başarısızı sığınmacıların menşe ülkelerine geri gönderilmelerini desteklemektedir. Görüldüğü üzere ECR, insan haklarına uygun olmayan, güvenlik eksenli bir sığınma ve göç politikasına sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.1.3.7. Avrupa Birleşik Solu/İskandinav Yeşil Solu Konfederasyon Grubu'nun (Confederal Group of the European United Left/Nordic Green Left: GUE/NGL) sığınma ve göç politikası

GUE/NGL göçmenlere yönelik baskıcı yaklaşımları reddettiklerini söylemektedir. İnsan haklarını güvence altına alan kapsamlı ve makul bir göç politikası geliştirilmesinin, Avrupa'nın tarihi bir görevi olduğuna inandıklarını dile getirmektedir. Göçmen, mülteci ve sığınmacı haklarına ilişkin mümkün olan en iyi koruyucu standartları benimsemesinin aracı olarak, AB'nin sığınma sistemlerinin uyumlu hale getirilmesini desteklediklerini belirtmektedir. Ayrıca insanlık dışı olayların kınanmasında, göçmenlerin gözaltında tutulmasında ve temel haklarının ihlal edilmesinde tepki verilmesi sürecinde, ön saflarda yer aldıklarını ifade etmektedir. Göçmenlerin idari olarak gözaltına alınmasının, suçlu ve bağımlılığı olmayan kişileri de gözaltına alınması sonucunu doğurduğundan, bu durumun da hem yasal hem de ahlaki açıdan kabul edilemeyeceğini söylemektedir (http-79).

GUE/NGL, Akdeniz'de açık denizlere kurulmuş tekneler dâhil, çok uluslu kurtarma operasyonları yapılmasının koordine edilmesini talep etmektedir. Sığınmacıların yeniden yerleşimi ve insani vizeleri kullanması için sığınma ve göçmenlerin yasal erişimini desteklemektedir. BM aktörleri, üye devletler ve

uluslararası hukukla tam uyum sağlayan, deniz arama ve kurtarma, geri göndermeme, uluslararası koruma, temel haklar, çocuk hakları ve aile hayatı hakkı ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) yargısını içeren işbirliğinin arttırılmasını desteklemektedir. Sığınmacıların çıkması ve göçmenlerin tutulması için AB sınırlarına duvarlar inşa edilmesini, sınır gözetimlerinin arttırılmasını, insanların hareket özgürlüğünü kısıtlaması nedeniyle kınamaktadır. Hareketlilik ortaklarına ilişkin anlaşmaların değerlendirilmesini, tüm yeniden kabul antlaşmalarının askıya alınmasını da talep etmektedir. Mevcut Dublin sisteminden uzaklaşılmasını, yer değiştirme programları dâhil sığınma ve mültecilerin kabulünün, üye ülkeler arasında paylaşımının arttırılmasını, aile, dil ve kültürel bağların dikkate alınarak, aynı zamanda yeterli finansmanın sağlanarak, kabul merkezlerinin açılmasını, gözaltı merkezlerinin kapatılmasını desteklemektedir (http-80). Bu açılardan bakıldığında GUE/NGL, güvenlik eksenli göç politikalarının yürütülmesine karşı çıkmakta, sığınmacı ve mültecilerin temel haklarını merkeze alan politikalar yürütülmesini talep etmektedir.

GUE/NGL göçmen ve mülteciler nüfusunun büyük kısmına ev sahipliği yapan güney ülkelerine yapılan yardımlarda, büyük bir artışın sağlanması hususunda, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve BMMYK ile yakından işbirliği yapılması gerektiğini belirtmektedir. Temel alınan ekonomik ticaret politikalarının, güney ülkelerinin sömürülmesine, yoksulluk ve sefaletin milyonları etkilemesine yol açtığını dile getirmektedir. Menşe ülkelerin sürdürülebilir siyasal ve ekonomik kalkınmalarına katkıda bulunmak için AB dış ve komşuluk politikası reformunun yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda dayanışmaya ve insanların ihtiyaçlarına dayalı, gerçek kalkınma işbirliği politikalarının geliştirilmesini desteklemektedir. GUE/NGL askeri çatışmalara son verilmesini, menşe ülkelerde sürdürülebilir siyasi ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak amacıyla, AB dış ve komşuluk politikasında reform yapılması gerektiğini belirtmektedir. Hem içeride hem dışarıda göç ve sığınma ile ilgili tüm AB fonlarının değerlendirilmesini, sürekli izlenmesini ve şeffaflığının sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır (http-80).

GUE/NGL Başkanı Gabi Zimmer ve Avrupa Parlamentosu Üyesi Alda Sousa, 23 Ocak 2014 tarihinde Brüksel'de yer alan Béguinage kilisesindeki Afgan

mültecileri ziyaret ederek açıklama bulunmuşlardır. Zimmer, mültecilerle dayanışma içinde olduklarını ve mültecilere destek verdiklerini, bu duruma AP'deki tüm üyelerin dikkatini çekmek için ellerinden geleni yapacaklarını, AB dışında olan kişilerle de dayanışma gösterilmezse, adalet diye bir şey olmayacağını ifade etmektedir. Alda Sousa ise hiç kimsenin yasadışı olmadığını, gruplarının herkesin eşit hakları için mücadele ettiğini, Afganistan'ın güvenli bir ülke olmadığını, bu nedenle mültecilerin oraya geri gönderilmesinin kabul edilemez olduğunu, Avrupa'nın dayanışma üzerine kurulduğunu, bu nedenle bu dayanışmanın şimdi gösterilmesi gerektiğini dile getirmektedir (http-74).

GUE/NGL 3 Şubat 2014 yılında saygılı ve sorumlu bir göç politikası için paylaştığı yayında, göç ve sığınma bölgelerindeki önceliklerini belirlemiştir. GUE/NGL Avrupa kalesinin genişlemesi ile mücadele ettiğini ifade etmiştir. Bu kapsamda göçün olumlu yönlerini vurgulayarak bireylerin serbest dolaşımı için politika yürüttüklerini, kalesiz Avrupa kampanyasını yürüttüklerini, insan haklarını teşvik ettiklerini belirtmiştir. Aynı zamanda üçüncü dünya ülkeleriyle işbirliği aracılığıyla, AB sınırlarının dışsallaştırılmasına, geri kabul antlaşmalarının imzalanmasına, göçmenlerin gözaltına alınmasına ve sınır gözetim teknolojilerinin geliştirilmesine karşı çıktığını ifade etmiştir. Göçmenlerin ve mültecilerin suçlu olarak görülmesine, bu yönde terminoloji kullanılmasına karşı mücadele ettiğini de beyan etmiştir (http-79).

GUE/NGL grubu üyesi Cornelia Ernst 20 Mart 2014 tarihinde, AB liderlerinin Avrupa sınırına gelen göçmenlerin, sığınmacıların ve mültecilerin haklarını ve yaşamlarını korumak için daha fazlasını yapması gerektiğini, insan hakları merkezli olmayan göç ve sığınma politikaları yürütülmüyorsa, bu durumun AB'nin kendi değerlerine bağlı kalmadığı anlamına geldiği açıklamasında bulunmaktadır (http-75). ZİMMER ise 2014 yılında 500'e yakın insanın Malta açıklarında boğulduğu olayın ardından, ölümlerden doğrudan AB'nin sığınma ve göç politikasının sorumlu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca AB kıyılarında yıl içinde 3000 kişinin öldüğünü, savaştan, yoksulluktan ve açlıktan kaçan çocuklar, kadınlar ve erkeklerin AB'ye gelmek için yasal ve güvenli yollara ihtiyaç duyduğunu, modern sığınma ve göç politikasının rolünün bu olması gerektiğini ifade etmiştir (http-76). Gabi Zimmer'in de açıklamalarından da

anlaşılacağı üzere GUE/NGL, göçmen, mülteci ve sığınmacı yanlısı bir tutum takınmakta olup yaşanan kriz ve ölümlerden AB sığınma ve göç politikasını sorumlu tutmaktadır.

GUE/NGL 2015 yılında da Akdeniz'de yaşanan göçmen ölümlerinden sonra, AB sığınma politikasında, radikal ve acil bir değişiklik çağrısında bulunmuştur. Zimmer bu durum karşısında Konsey'in tepkisinin utanç verici ve insanlık dışı olduğunu, Avrupa kıtasının hak, adalet ve koruma kıtası olması gerektiğini, görüldüğü kadarıyla bu hakların sadece bazıları için geçerli olduğunu, diğerleri için geçerli olmadığını söylemiştir. GUE/NGL grubu İsveç üyesi Malin Björk, insanları bir araya getiren bir toplumun inşa edilmesi gerektiğini, bu kapsamda insani vizelere ihtiyaç duyulduğunu, Frontex için daha fazla fon ayrılmasının kabul edilemeyeceğini dile getirmektedir (http-77).

Gabi Zimmer'in 2017 yılında yaptığı bir başka açıklamada, dayanışmanın AB'nin sığınma ve göç politikasının temeline yerleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. AB ve üye devletlerin, göç karşısında yasal yollar sağlamada başarısız olduklarını, Yunanistan ve İtalya'da korunmaya muhtaç olan insanları yeniden yerleştirme yükümlülüklerini yerine getirmediklerini ifade etmiştir. AB üye devletlerinin, Dublin Tüzüğünü kullanarak yeni gelenlerin büyük çoğunluğunun sorumluluğunu Yunanistan, İtalya gibi güney ülkelerine bıraktıklarını, AB üyesi olmayan vatandaşları dışarıda tutmak için bariyerler bırakıldığını ve çitler çekildiğini belirtmiştir. Mevcut durumun devam edemeyeceğini, Dublin Tüzüğünün hem mültecilere hem de üye devletlere dayanışma esasına dayanacak şekilde değiştirilmesi gerektiğini, mülteci ve göçmenlerin insan haklarına ve temel haklarına tam saygı gösteren AB çapında bir politika çağrısında bulunduklarını dile getirmiştir (http-78).

GUE/NGL hem 2005 öncesi hem de 2005 sonrasında, düzensiz göç mevzuatının daha az kısıtlayıcı olması için sürekli olarak oy kullanmaktadır. Ancak 2005 yılından sonra, sığınma konusunda, oylarda daha büyük bir değişiklik ve daha kısıtlayıcı bir politikaya geçiş görülmektedir (Lopatın, 2013, s. 750; Attina, 2019, s. 8).

GUE/GNL AB'nin insan haklarına dayanan bir göç politikasını savunmaktadır. Göçmen, mülteci ve sığınmacılara en iyi hakların sağlanmasını

hedeflemektedir. Göçmenlerin haklarının ihlal edilmesine karşı olduğunu, sığınmacıların yerleşiminden yana olduklarını, insani vizelerin verilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Bu hususlardan da anlaşıldığı üzere GUE/GNL, insan haklarına dayanan, göçmen yanlısı bir sığınma ve göç politikası yürütmektedir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

İnsan hakları anlayışının, modern çağa ait bir düşünce olduğu kabul edilmektedir. Tarihsel süreçte insan hakları kavramını, doğal haklar anlayışı ile ortaya atan düşünür John Locke'tur. Locke insanın doğal halde hayat, hürriyet ve mülkiyet hakkı olduğunu belirtmektedir. Tarih boyunca verilen mücadeleler, yaşanan devrimler sonucunda insan hakları anlayışının içeriği belirginleşmeye başlamıştır. Literatürde hangi hakların insan hakkı olduğu ve insan hakları tanımı konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. İnsan hakları teorisyenleri farklı biçimlerde insan haklarını tanımlamaktadır. İnsan hakları, insanın sırf insan olması dolaysıyla sahip olduğu, devredilemeyen ve vazgeçilemeyen, insan onuruna yakışan bir yaşam için zorunlu olan haklar olarak kabul edilmektedir. İnsan hakları hukuki olarak tanınmadan önce de var olduklarından, her zaman ihlalcilere karşı ileri sürülebilmektedir. İnsan hakları devlete, siyasi iktidara ve diğer tüm kişi ve kuruluşlara karşı ileri sürülebilmektedir. İnsan hakları, devletler ve hükümetlerin meşruiyet ölçütü olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan devlet ve siyasi iktidarlar ancak insan haklarını yerine getirdiği ölçüde meşru olarak görülmektedirler.

Her insanın doğuştan insan haklarına sahip olduğu kabul edilmektedir. Tüm insanların insan haklarına sahip olması gerektiğinden, insan hakları evrensel bir nitelik taşımaktadır. İnsan haklarının olduğu yerde özgürlükler de bulunmaktadır. Bir ülkede demokrasi ve hukuk varsa, insan haklarının varlığı da zorunluluk arz etmektedir. İnsan hakları özgürlükleri koruyan bir niteliğe sahiptir. İnsan hakları, kişilere siyasi iktidarlardan gelecek baskılara karşı korumaktadır. İnsan hakları uluslararası sözleşmelerle düzenlenerek, uluslararası hukukun da temel yapı taşlarından olması beklenilmektedir. Tüm bu hususlar dikkate alındığında insan haklarının, insan olmamızın gereği için zorunlu olduğu kabul edilmesi gerekmektedir.

Göç olgusu insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahiptir. İnsan söz konusu olduğunda hep daha iyi imkânlar için çaba verileceğinden göç hareketliliği sürekli devam edecektir. Göç hareketliliğinin yaşanmasıyla birlikte hem göç veren hem de göç alan ülkelerde ekonomik, siyasi, kültürel, sosyal ve diğer tüm

alanlarda birçok değişiklik yaşanmaktadır. Bu durum da göçün nedenleri, sonuçları ve etkileri bakımından oldukça geniş değişimlere yol açtığını göstermektedir.

Göçmenlerin çeşitli sebepler dolayısıyla göç ettiği bilinmektedir. Genel olarak göç hareketliliğin yönü üçüncü dünya ülkelerinden, refah seviyesinin iyi olduğu ülkelere doğru olmaktadır. Son yıllarda AB, demokrasi, hukuk ve insan haklarında yakaladığı standartlar ile belli bir refah seviyesine ulaşmış olması nedeniyle göçmenlerin odak noktası haline gelmiştir. Kitlesel göç hareketleri ile karşı karşıya kalan AB'nin, birçok sorunla mücadele ettiği bilinmektedir.

Arap baharı sonrası 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç savaş dolaysıyla AB'ye kontrolsüz toplu göç akını yaşanmıştır. AB toplu göç akını ile baş edebilmek için güvenlik odaklı politikalar yürütmüştür. Sayıları milyonları bulan göçmen sayısı nedeniyle AB, çeşitli tedbirler almıştır. AB üyesi ülkeler göçmen krizine karşı farklı tedbirler almıştır. Bu açıdan Birlik üyesi ülkeler tarafından farklı politikalar benimsenmiş olup, AB çapında tek bir politika yürütülmemiştir. Göçmenler Avrupa sınırlardan içeri girebilmek için sınır hattında olan üye devletlerin topraklarına doğru tehlikeli yolculuklara çıkmıştır. Bu yolculukların büyük kısmı Akdeniz üzerinden gerçekleştiğinden birçok travmalara yol açmıştır.

Avrupa sınırlarına yapılan bu toplu göç akınını durdurmak için AB üyesi devletler farklı politikalar yürütmüştür. Üye devletlerin her birisinin kendi tedbirlerini alması dolayısıyla birbirinden farklı uygulamalar söz konusu olmuştur. Yunanistan, İtalya, İspanya, Bulgaristan gibi Avrupa dış sınır hattında olan ülkeler düzensiz göç akınını durdurmak için oldukça büyük çabalar göstermişlerdir. Bu açıdan düzensiz toplu göç akınında AB üyesi ülkeler arasında adil bir yük dağılımı bulunmamaktadır. AB dış sınırlarında olmayan ülkeler göçmen akınına karşı herhangi bir çaba göstermezken, dış sınırlarda bulunan ülkeler ise tek başlarına göç akınına karşı çaba göstermek zorunda kalmıştır. Üye devletlerin birbirinden farklı yürüttüğü politikalar ile göçmenler, mağduriyetler yaşamıştır. Üye devletler düzensiz göç akını ile mücadele etmek için insan haklarını ihlal eden tutum ve politikalar içerisine girmiştir. Özellikle Polonya, Macaristan gibi ülkeler sınırlarını korumak için AB temel değerleri, sözleşmeleri ve insan hakları ile bağdaşmayan davranışlar sergilemişlerdir. Göçmenlerin büyük

çoğunluğunun sığınma talep ettiği dikkate alındığında, AB'nin uluslararası sözleşmeler ile mültecilere tanınan hakları yerine getirmediği görülmektedir. Dolayısıyla AB'nin sığınma ve mültecilik durumlarında söz konusu olan insan hakları taahhütlerini yerine getirmediği söylenilebilmektedir.

Dönemin Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman'ın teklifi üzerine 23 Temmuz 1952 tarihinde Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kurulmuştur. Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Ortak Meclisi, AET ve AAET'yi kapsar şekilde genişletilmiştir. Ortak Meclis ilk olarak 19 Mart 1958 tarihinde Fransa'da, Avrupa Parlamenter Meclisi adıyla toplanmıştır. 30 Mart 1962 tarihinde ise Avrupa Parlamenter Meclisi, adını Avrupa Parlamentosu olarak değiştirmiştir.

Başta ekonomik nedenler ile bir arayan gelen Avrupa devletleri, zamanla siyasi birliğe doğru giderek 1 Kasım 1993 tarihinde Maastricht Antlaşması ile AB'yi kurmuşlardır. AP, Maastricht Antlaşmasıyla birlikte Konsey ile beraber ortak karar alma yetkisine sahip olmuştur. 2009 yılında imzalanan Lizbon Antlaşması ile AP, Konsey ile eşit duruma getirilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda AP'nin sandalye sayısı 751 olarak belirlenmiştir. Ancak Birleşik Krallık'ın Brexit süreci ile beraber AB'den ayrılması ile beraber AP'deki sandalye sayısı 705'e düşmüştür. Günümüzde AP bünyesinde 1 başkan, 705 Avrupa Parlamentosu Üyesi, 7 siyasi grup, 28 komite, 45 delegasyon, genel kurul ve genel sekreterlik makamlarından oluşmaktadır. Avrupa Parlamento üyeleri, milliyetlerine bakılmaksızın siyasi görüşlerine göre örgütlenmektedir. Hâlihazırda AP, 27 AB üyesi devletten seçilen 705 Avrupa Parlamentosu üyesinden oluşmaktadır.

Avrupa Parlamentosu Üyeleri siyasi gruplar bünyesinde oturmaktadır. Günümüz itibariyle AP'de 7 siyasi grup bulunmaktadır. Her siyasi grup en az 25 Parlamento üyesinden oluşmak zorundadır. Her Parlamento üyesi, seçildiği ülkeyi değil Avrupa halkını temsil edildiği kabul edilmektedir.

Avrupa Parlamentosu'nda yer alan siyasi grupların sığınma ve göç politikalarına bakıldığında, benzerlikler ya da farklılıklar açısından, birbirine yakın görüşlere sahip gruplar bulunmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak AP bünyesindeki en büyük siyasi grup olan EPP'nin sığınma ve göç politikasına bakıldığında, AB'nin etkili ortak bir sığınma sistemi kurması gerektiğini

belirtmektedir. EPP, sığınma ve göç konusunda önceliği, göçmen sayısının azaltılmasına, mültecilerin üye ülkeler arasında adil bir şekilde dağıtılmasına, AB dış sınırlarının güvenliğinin arttırılmasına verdiği görülmektedir. EPP, mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin Cenevre Sözleşmesi'nin modernleştirilmesini savunmaktadır. Her üye devletin topraklarında kimin kalacağına kendisinin karar vermesi gerektiğini belirterek, bu konuda söz hakkının üye devletlere ait olduğunu belirtmektedir. Europol'un göçmen kaçakçılığı ile mücadelede önemli bir görev üstelendiğini de ifade etmektedir. Göçmen kaçakçılığının önlenmesi için transit ve menşe ülkeler ile yakından işbirliği yapılması gerektiğini dile getirmektedir. Bu açılardan bakıldığında EPP'nin Avrupa'ya göçmen gelmesini engellemeye çalışan, dış sınırların güvenliğine önem veren, sığınma ve göç politikası yürüttüğü görünmektedir. EPP'nin öncelikleri dikkate alınarak insan haklarına duyarlılığı ön planda olmayan, Avrupa vatandaşlarına öncelik veren bir politika yürüttüğü de söylenebilmektedir.

S&D mültecilerin üye ülkeler arasında bölüştürülmesi gerektiğini belirtmekte, göçmen ve mülteci haklarına dikkat çekmektedir. Bu kapsamda AB dış sınırlarında sığınma kurallarına erişimin sağlanması istemekte, insanların uluslararası hukuk ve AB temel değerlerine aykırı şekilde geri gönderilmemesi gerektiğini ifade etmektedir. S&D, EPP gibi göç akışını yönetmek için menşe, transit ve hedef ülkeler ile yakından işbirliği yapılması gerektiğini belirtmektedir. S&D'nin göçmen haklarını koruyan, insan haklarına dayanan bir sığınma ve göç politikası yürüttüğü anlaşılmaktadır.

Renew grubu da EPP ve S&D gibi göç ile ilgili zorlukların üstesinden gelmek için transit ve menşe ülkeler ile işbirliğini desteklemektedir. Mültecilere evlerine yakın yerlerde kabul edilme tesisleri kurulması için yoğun çaba gösterilmesi gerektiğini savunmaktadır. Aynı zamanda AB'nin sığınma ve göç alanında ortak değerlerini ve hukukun üstünlüğünü korumasını talep etmektedir. Uluslararası hukuka ve temel haklara uygun bir biçimde resmi geri dönüş ve geri kabul antlaşmalarının imzalanmasını istemektedir. Görüldüğü üzere Renew, her ne kadar sığınma ve göç politikasında uluslararası hukuka ve temel haklara atıfta bulunsa da geri kabul antlaşmalarını desteklemesi, mültecilerin evlerine yakın

yerlerde ikamet etmelerini talep etmesi göz önünde bulundurulduğunda, insan haklarına duyarlılığı düşük bir politika yürüttüğü söylenebilmektedir.

Greens/EFA zulüm görenlerin sığınma hakkına sahip olmasını temel ve devredilmez bir hak olarak görmektedir. Cenevre Sözleşmesi'nin AB mevzuatına ilke olarak eklenmesini talep etmektedir. Menşe ülkelere dönüşün ancak güvenli ve temel haklara saygılı olması durumunda söz konusu olabileceğini belirtmektedir. AB'nin sığınma ve göç politikasının insan haklarına saygılı bir şekilde olması gerektiğini vurgulamaktadır. Böylece Greens/EFA'nın sığınma ve göç politikasının insan haklarına duyarlı, uluslararası hukuka uygun bir yapıda olduğu görülmektedir.

ID göçmen karşıtlığı ile aşırı sağ ve popülist bir grup olarak dikkat çekmektedir. Yasadışı göçle mücadele etmeyi ve güvenliği arttırmayı temel amaç haline getirmektedir. AB üyesi her devletin kendi sınırlarını koruma hakkı olduğunu belirtmektedir. AB'nin yasadışı ve suçlu göçmenleri geri gönderilmesinin hızlandırması gerektiğini belirtmektedir. Başkan ve üyelerinin söylemlerinden de anlaşılacağı üzere ID, göçmen karşıtı sığınma ve göç politikası yürütmektedir. Görüldüğü üzere ID, göçmen karşıtı bir politika yürüttüğünü açıkça belirterek insan haklarına aykırı olan bir sığınma ve göç politikasını savunmaktadır.

ECR göç ve sığınma kurallarının kötüye kullanılmasına karşı olduğunu belirtmektedir. Sığınma ve göç konusunda üye devletlerin ve vatandaşlarının isteklerine karşılık veren bir sistemi talep ettikleri vurgulamaktadır. Dış sınırların daha da güçlendirilmesini, başarısız sığınmacıların menşe ülkelerine geri gönderilmelerini desteklemektedir. ECR'ye ilişkin bu açıklamalara bakıldığında insan haklarına uygun olmayan, güvenlik eksenli bir sığınma ve göç politikasına sahip olduğu söylenebilmektedir.

GUE/GNL AB'nin insan haklarına dayanan bir göç politikası yürüttüğünü belirtmektedir. Göçmen, mülteci ve sığınmacılara mümkün olan en iyi hakların sağlanmasını talep etmektedir. Göçmenlerin haklarının ihlal edilmesine karşı durduğunu belirtmektedir. Sığınmacıların yerleşiminden yana olduklarını, insani vizelerin verilmesi gerektiğini de dile getirmektedir. Böylece GUE/GNL'nin

sığınma ve göç politikasının insan haklarına dayanan, göçmen yanlısı bir politika olduğu görülmektedir.

EPP, S&D, Renew, Greens/EFA, ECR, GUE/GNL mevcut AB sığınma ve göç politikasının işler olmadığını belirtmektedir. Benzer şekilde transit ve menşe ülkeler ile işbirliğini desteklemektedir. Görüldüğü üzere AP bünyesindeki 7 siyasi grubun altısı mevcut sığınma politikasının yetersizliğinden ve eksikliğinden bahsetmektedir. Bu durumda bize siyasi grupların AB sığınma ve göç politikasından memnun olmadığını göstermektedir. Siyasi grupların sığınma ve göç politikalarına bakıldığı zaman S&D, GUE/GNL ve Greens/EFA'nın insan haklarına dayanan, göçmen yanlısı yumuşak politikalar yürüttüğü söylenilebilmektedir. EPP, Renew ve ECR'nin ise insan haklarına duyarlılığı fazla olmayan daha ziyade güvenlik eksenli, göçmenlerin geri dönüşüne dayanan göç politikalarını yürüttüğü görülmektedir. ID grubu ise göçmen karşıtı olan bir grup olup, sığınma ve göç politikasının, insan haklarına aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

Güvenlik odaklı politikalar yürüten EPP, Renew ve ECR ile göçmen karşıtı politikalar yürüten ID gruplarının Parlamento'daki sandalye sayıları toplamı 407'dir. Dolayısıyla sığınmacı ve göçmenlere yönelik karar alma mekanizmalarında çoğunluğu oluşturmaktadırlar. Bu durumda AB'nin insan hakları bağlamında sığınma ve göç politikaları üretebilmesi çok mümkün görünmemektedir. Hâlihazırda son dönemde yaşanan Rusya ve Ukrayna arasında süren savaşta Ukraynalı sığınmacılar ile Suriyeli sığınmacılara yönelik uygulamalar göz önünde bulundurulduğunda, sığınmacılar arasında dahi insan hakları bağlamında uygulama farklılıkları olduğu görülmektedir.

Siyasi gruplar insan haklarına dayanan sığınma ve göç politikaları yürütmekle, AB temel değerlerine, uluslararası hukuka ve insan haklarına uygun bir şekilde davranmış olacaktır. AB'nin ve AP'nin tarihsel süreçte geçirdiği aşamalar dikkate alındığında insan haklarının temel odak noktası olduğu bilinmektedir. Bu anlamda AP bünyesindeki 7 siyasi grup gerçek kurucu değerlerine ulaşmak adına, insan haklarına uygun sığınma ve göç politikaları yürütmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

AKBABA, S. (2019). A Critical Assessment of a Eurosceptic Party Group on European Integration: A Case Study of the European Conservatives and Reformists Group. *Baltic Journal of European Studies Tallinn University of Technology*, 4-1(16), 97-118.

AKÇADAĞ, E., (2009). Avrupa Parlamentosu ve Parlamentodaki Siyasi Gruplar. *TASAM Siyasal İletişim Enstitüsü Dergisi*, 1-15.

AKÇAY, Y., E., ARGUN, Ç. ve AKMAN, E., (2011). AB'nin Tarihsel Gelişimi ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(4), 117-131.

AKÇAY, Y., E., ve DENİŞ, E., H., (2021). Avrupa Parlamentosu'ndaki Siyasi Gruplar ve Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyelik Süreci. *Kırıkkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 19-46.

AKDOĞAN, M., (2018). Avrupa Birliği'nin Sınırlarına Dayanan Mülteci Krizi ve Yönetimi. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi*, 1(1), 48-74.

AKILLIOĞLU, T., (1995). *İnsan Hakları Kavram, Kaynaklar ve Koruma Sistemleri*. Ankara: A.Ü.S.B.F. İnsan Hakları Merkezi Yayınları.

AKŞEMSETTİNOĞLU, G., (2020). Avrupa Parlamentosu Seçimlerinde 40 Yıl: 1979-2019. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 163-185.

ANAR, E., (2000). *İnsan Hakları Tarihi*. İstanbul: Çiviyazıları Yayınları.

ARAS, İ., (2017). 2014 Avrupa Parlamentosu Seçimleri. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergis*i, 16(1), 1-32.

ARISOY, A., ve GÜL, H., (2011). *Avrupa Siyasi Partilerinin "Avrupalılaşması". Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 181-197.

ATTINA, F., (2019). The new party politics of the European Union. *Journal European Institute of Romania*, 37, 1-21.

AYDOĞAN, B., (2012). Avrupa Parlamentosu'nda Yer Alan Siyasi Grupların Helsinki Zirvesi Sonrası Türkiye İle İlgili Siyasi Sorunlara Yaklaşımları. *Journal of Global Studies Special*, 47-71.

BEETHAM, D., (2006). *Demokrasi ve İnsan Hakları*. (Çev. B. Canatan). Ankara: Liberte Yayınları.

BENEDEK, W., (2014). *İnsan Haklarını Anlamak*. (Çev. M. B. Kılcı). Ankara: Türkiye Adalet Akademisi Yayınları.

BM Sözleşmesi, https://www.un.org/en/about-us/un-charter, (Erişim Tarihi:03.06.2022)

BOZBEYOĞLU, E., (2015). Mülteciler ve İnsan Hakları. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi,* 2(1), 60-80.

BOZTÜRK, H., (2020). Avrupa Kuşkuculuğunun Parlamento'daki Sesi Kimlik ve Demokrasi Grubu. *Journal of Awareness Dergisi*, 5(4), 515-526.

BULUT, Y., AKIN, S., ve KARAKAYA, S., (2018). Türkiye'nin Mülteci Politikaları: Suriyeli Mültecilerin Durumuna İlişkin Bir İnceleme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 207-222. 4

CEYLAN, A., N., (2017). Kamu Hukuku (Genel Kamu Hukuku) Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Hakların Bütünlüğü İlkesi. *Anasay Dergisi*, 2017(2), 217-226.

ÇAKRAN, Ş., ve EREN, V., (2017). Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(39), 1-30.

ÇEÇEN, A., (1995). *İnsan Hakları*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

ÇELİK, V., (2018). Avrupa Birliği'nde Demokrasi Açığını Kapatma Yollarından Biri Olarak Euroseptizm ve Bu kavramın Türkiye'deki Karşılığı, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(14), 254-272.

ÇÖPOĞLU, O., M., (2017). Avrupa'da Yükselen Popülist Aşırı Sağ Partiler: Özgürlükler ve Uluslar Avrupa'sı (ENF) Grubu Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(7), 1-17.

DAĞI, İ., ve POLAT, N., (2004). *Demokrasi ve İnsan Hakları*. Ankara: Liberte Yayınları.

DEMİREL, D., (2014). Avrupa Parlamentosu: Yapısal Bir Analiz. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(26), 143-148.

DİNÇ, C., (2020). Avrupa Birliği Kurumlar ve Politikalar. Ankara: Nobel Yayınları

DONNELLY, J., (1995). *Teori ve Uygulamada Evrensel İnsan Hakları*. (Çev. M. Erdoğan ve L. Korkut). Ankara: Yetkin Yayınları.

EMİNİ, E., M., (2004). Hak Kavramı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 203-216.

ERDOĞAN, M., (2018). *İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku*. Ankara: Hukuk Yayınları.

GALTUNG, J., (1999). Bir Başka Açıdan İnsan Hakları. (Çev. M. Sözen). İstanbul: Metis Yayınları.

GÖKPINAR, M., (2015). Bir Kavram Olarak İnsan Hakları ve Çeşitli Açılardan Sınıflandırılması. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2015(120), 11-72.

GÜL, H., (2011). Lizbon Anlaşması'nın Avrupa Parlamentosu'nun İşlevsel Rolü Üzerine Etkisi ve Parlamentoda Siyasi Hayat. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 48(560), 17-32.

GÜLEÇ, C., (2015). Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye'ye Yansımaları. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 81-100.

GÜNER, O., (2021). 2019 Seçimleri Sonrasında Avrupa Parlamentosu'ndaki Siyasal Grupların Türkiye'ye Karşı Pozisyonları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 577-605.

GÜRKAYNAK, M., ve İREN, A., A., (2016). Modernizm Öncesi ve Sonrası Batı Toplumlarında İnsan Haklarının Kavramsallaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 329-357.

GÜZEL, B., (2019). Toplumsal Uyum Süreçlerinde Yerel Yönetimlerin Önemi: İyi Uygulama Örnekleriyle Göçmen, Sığınmacı ve Mülteci Dostu Kentler. *Hukuk ve İktisat Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 77-88.

HATHAWAY, A., O., (2007). Why Do Countries Commit to Human Rights Treaties?. *Journal of Conflict Resolution*, 51(4), 588-621.

IOM (Uluslararası Göç Örgütü), Göç Terimleri Sözlüğü, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf (Erişim Tarihi: 05.01.2022).

İnsan Hakları Bildirgesi, https://avalon.law.yale.edu/18th_century/rightsof.asp (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b8768cb1d7eeae05.pdf (Erişim Tarihi: 05.01.2022).

KALABALIK, H., (2009). *İnsan Hakları Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.

KARLUK, S. R., (1996). *Avrupa Birliği ve Türkiye*. İstanbul: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası.

KAYA, A., AYDIN, S., GÜRSOY, D. Y., BEŞGÜL, Ö. O., (2020). *Avrupa Birliği'ne Giriş Tarih, Kurumlar ve Politikalar*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KİRİŞ, M., H., (2013). Avrupa Parlamentosu'nda Siyasal Gruplar ve Parlamento Seçimleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013(29), 123-135.

KİRİŞ, M., H., (2020). Avrupa Parlamentosu 2019 Seçimler: Siyasal Gruplar, Ulusal Partiler ve Yeni Eğilimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020 (51), 134-152.

KUÇURADİ, İ., (2011). *İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

KUÇURADİ, İ. ve PEKER, B., (2004). *Elli Yıllık Deneyimlerin Işığında Türkiye'de ve Dünyada İnsan Hakları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

KYMLİCKA, W., (2015). *Çokkültürlü Yurttaşlık Azınlık Haklarının Liberal Teorisi*. (Çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

LOCKE, J., (2007). *Hükümet Üzerine Birinci İnceleme*. (Çev. F. Bakırcı). Ankara; Kırlangıç Yayınevi.

LOCKE, J., (2019). *Yönetim Üzerine İkinci İnceleme: Sivil Yönetimin Gerçek Kökeni, Boyutu ve Amacı Üzerine Bir Deneme*. (Çev. F. Bakırcı). Ankara; Serbest Kitaplar Yayınları.

LOPATIN, E., (2013). The Changing Position of the European Parliament on Irregular Migration and Asylum under Co-decision. *Journal of Common Market Studies*, 51(4), 740-755.

MOLENDOWSKA, M., (2017). The Contemporary Mıgratıon Polıcy In Program Actıvıtıes Of The Group Of The European People's Party (Chrıstan Democrats) In European Parlıament. 133-150.

MOURGEON, J., (1991). *İnsan Hakları*. (Çev. A. Emekçi ve A. Türker). İstanbul: İletişim Yayınları.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi, https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre Sozlesmesi-1.pdf (Erişim Tarihi: 05.01.2022).

ÖZBEK, E., (2019). *Sığınma Hakkı ve Mültecilerin İnsan Haklarının Korunması*, Doktora Tezi. Ankara; Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

PAINE, T., (2017). İnsan Hakları. (Çev. M. O. Dostel). İstanbul: İletişim Yayınları.

REÇBER, K., (2010). *Avrupa Birliği Kurumlar Hukuku ve Temel Metinleri*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.

RİVERO, J., (1998). Hukuk Bilim ve İnsan Hakları. (Çev. Ö. Anayurt). *Liberal Düşünce Dergisi*, 3(12), 17-22.

SHUE, H., (1979). *BASİC RİGHTS, Subsistence, Affluence, and U.S. Foreign Policy*. New Jersey: Princeton University Press.

Statues Of The Identıty and Democracy (ID) Group In The European Parlıament, https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/kantodev/pages/102/attachments/original/1582196570/EN_Statutes_of_the_ID_Group.pdf?1582196570 (Erişim Tarihi: 13.02.2022).

ŞÖHRET, M., (2013). Avrupa Birliği'nin Güvenlik Yapılanmasının Tarihsel Gelişim Süreci ve Mevcut Durumu. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 59-100.

TEPE, H., (2006). İnsan Hakları Nedir ve Neyin Aracıdır?. *Sivil Toplum Düşünce ve Araştırmalar Dergisi*, 4(13-14), 17-26.

TEZCAN, E., (2013). *Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları*. İstanbul: Hayat Yayınları.

TURHAN, A., (2013). İnsan Hakkı Kuşakları Arasındaki Tamamlayıcılık İlişkisi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 357-378.

TURHAN, A., (2017). Avrupa Birliği'nin Gelişim Sürecinde İnsan Hakları. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (9), 453-490.

ULUTAŞ, A., (2020). Mülteciler ile Sığınmacıların Adalete Erişimi Bağlamında BM İnsan Hakları Mekanizmaları ve Belgeleri. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 11(42), 615-634.

YATAĞAN, G., A., AKMAN, E., KİRİŞ, M., H., (2017). Karşılaştırmalı Çerçevede Avrupa Parlamentosunda Siyasi Gruplar. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(33), 12-23.

YAVUZ, B., (2009). Çoğulcu Demokrasi Anlayışı ve İnsan Hakları. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(1-2), 283-302.

YILMAZ, S., (2018). Modern Yurttaşlığın İstisnaları: Hannah Arendt ve Gıorgıo Agamben'in Görüşleri Çerçevesinde İnsan Haklarının Eleştirisinde Mülteciler ve Kamplar. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 73(3), 763-786.

YÜCEL, F., Y., (2010). Hak ve Menfaatler Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2010(91), 335-357.

İNTERNET KAYNAKLARI

http-1: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59_en (Erişim Tarihi: 20.11.2021).
http-2: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1960-69_en (Erişim Tarihi: 21.11.2021).
http-3: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1970-79_en (Erişim Tarihi: 21.11.2021).

http-4: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1980-89_en (Erişim Tarihi: 21.11.2021).

http-5: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1990-99_en (Erişim Tarihi: 21.11.2021).

http-6: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/2000-09_en (Erişim Tarihi: 21.11.2021).

http-7: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/2010-19_en (Erişim Tarihi: 21.11.2021).

http-8: https://www.europarl.europa.eu/portal/en (Erişim Tarihi: 28.11.2021).

http-9: https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/the-president (Erişim Tarihi: 28.11.2021).

http-10: https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/members (Erişim Tarihi: 28.11.2021).

http-11: https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-groups (Erişim Tarihi: 28.11.2021).

http-12: https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/committees (Erişim Tarihi: 28.11.2021).

http-13: https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/delegations (Erişim Tarihi: 28.11.2021).

http-14: https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/powers-and-procedures (Erişim Tarihi: 27.11.2021).

http-15: https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/democracy-and-human-rights (Erişim Tarihi: 28.11.2021).

http-16: https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties (Erişim Tarihi: 01.12.2021).

http-17: https://www.eppgroup.eu/about-us (Erişim Tarihi: 01.12.2021).

http-18: https://www.eppgroup.eu/what-we-stand-for/missions-values (Erişim Tarihi: 01.12.2021).

http-19: https://www.eppgroup.eu/what-we-stand-for/our-position (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-20: https://www.socialistsanddemocrats.eu/what-we-stand-for/our-achievements/fair-economy-service-people (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-21: https://www.socialistsanddemocrats.eu/what-we-stand-for/our-achievements/fairly-tackling-taxes (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-22: https://www.socialistsanddemocrats.eu/what-we-stand-for/our-achievements/reconciling-environment-our-economy (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-23: https://www.socialistsanddemocrats.eu/what-we-stand-for/our-achievements (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-24: https://www.socialistsanddemocrats.eu/what-we-stand-for/our-achievements/safeguarding-democracy-and-combatting-neo-fascism-and-extreme (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-25: https://www.socialistsanddemocrats.eu/what-we-stand-for/our-achievements/mobilising-progressive-forces-throughout-europe (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-26: https://www.socialistsanddemocrats.eu/what-we-stand-for/our-achievements/european-migration-and-refugee-policy-based-solidarity (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-27: https://www.socialistsanddemocrats.eu/what-we-stand-for/our-achievements/building-strong-partnerships-outside-europe (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-28: https://www.socialistsanddemocrats.eu/socialrights (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-29: https://www.socialistsanddemocrats.eu/our-european-green-deal (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-30: https://www.socialistsanddemocrats.eu/progressivesociety (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-31: https://www.socialistsanddemocrats.eu/what-we-stand-for/our-priorities (Erişim Tarihi: 02.12.2021).

http-32: https://www.reneweuropegroup.eu/group-charter (Erişim Tarihi: 07.12.2021).

http-33: https://www.reneweuropegroup.eu/priorities (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

http-34: https://euobserver.com/tickers/145134 (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

http-35: https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-liberal-alliance-to-be-named-renew-europe/ (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

http-36: https://www.greens-efa.eu/en/who-we-are/our-group (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

http-37: https://www.greens-efa.eu/en/who-we-are/our-history (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

http-38: https://www.idgroup.eu/about (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

http-39: https://www.idgroup.eu/democracy (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

http-40: https://www.idgroup.eu/identity (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

http-41: https://www.idgroup.eu/sovereignty (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

http-42: https://www.idgroup.eu/budget (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

http-43: https://www.idgroup.eu/borders (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

http-44: https://www.hurriyet.com.tr/dunya/apde-asiri-sagcilar-adini-degistirdi-41243255 (Erişim Tarihi: 08.12.2021).

http-45: https://ecrgroup.eu/ecr (Erişim Tarihi: 10.12.2021).

http-46: https://ecrgroup.eu/vision/creating_jobs_prosperity (Erişim Tarihi: 10.12.2021).

http-47: https://ecrgroup.eu/vision/safeguarding_citizens_borders (Erişim Tarihi: 10.12.2021).

http-48: https://ecrgroup.eu/vision/protecting_the_global_environment_at_a_cost_we_can_afford (Erişim Tarihi: 10.12.2021).

http-49: https://ecrgroup.eu/vision/cooperating_global_partners (Erişim Tarihi: 10.12.2021).

http-50: https://left.eu/history/ (Erişim Tarihi: 12.12.2021).

http-51: https://left.eu/about-the-group/ (Erişim Tarihi: 12.12.2021).

http-52: https://left.eu/what-we-stand-for/ (Erişim Tarihi: 12.12.2021).

http-53: https://www.eppgroup.eu/what-we-stand-for/our-position/wg-legal-and-home-affairs (Erişim Tarihi: 16.01.2022).

http-54: https://www.eppgroup.eu/how-we-make-it-happen/working-groups/wg-legal-and-home-affairs/civil-liberties-justice-and-home-affairs (Erişim Tarihi: 16.01.2022).

http-55: https://www.eppgroup.eu/newsroom/publications/epp-group-position-paper-on-asylum-and-migration (Erişim Tarihi: 16.01.2022).

http-56: https://www.socialistsanddemocrats.eu/position-papers/sd-position-paper-migration-asylum (Erişim Tarihi: 23.01.2022).

http-57: https://www.socialistsanddemocrats.eu/sites/default/files/position_paper/Migration%20and%20asylum%20position%20paper_en_160713_template.pdf (Erişim Tarihi: 23.01.2022).

http-58: http://extranet.greens-efa-service.eu/public/media/file/1/5859 (Erişim Tarihi: 30.01.2022).

http-59: http://extranet.greens-efa-service.eu/public/media/file/1/5922 (Erişim Tarihi: 30.01.2022).

http-60: https://www.greens-efa.eu/files/assets/docs/green_review_-_7th_legislature_of_the_european_parliament_.pdf (Erişim Tarihi: 30.01.2022).

http-61: https://www.greens2019.eu/home/achievements/ (Erişim Tarihi: 30.01.2022).

http-62: https://www.greens-efa.eu/en/article/document/-1093 (Erişim Tarihi: 30.01.2022).

http-63: https://www.greens-efa.eu/en/article/document/common-immigration-policy (Erişim Tarihi: 03.02.2022).

http-64: https://reneweuropegroup.app.box.com/s/02cccbvlh8xsysg6zgs90cz2axwiun9s (Erişim Tarihi: 09.02.2022).

http-65: https://www.idgroup.eu/press_release_17_august_2021 (Erişim Tarihi: 13.02.2022).

http-66: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/idgroup/pages/1636/attachments/original/1637575345/ID_Group_-_Plenary_Booklet_3.pdf?1637575345 (Erişim Tarihi: 17.02.2022).

http-67: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/idgroup/pages/1636/attachments/original/1637579220/PLENARY_BOOKLET_6_-_24-25_March_2021.pdf?1637579220 (Erişim Tarihi: 17.02.2022).

http-68: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/idgroup/pages/1636/attachments/original/1637579152/ID_Group_-_Plenary_Booklet_7_-_April_2021.pdf?1637579152 (Erişim Tarihi: 17.02.2022).

http-69: https://www.google.com/search?q=ingilizce+t%C3%BCrk%C3%A7e&rlz=1C1CHBD_trTR918TR918&oq=&aqs=chrome.2.69i59i450l8.49538j1j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8 (Erişim Tarihi: 17.02.2022).

http-70: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/idgroup/pages/1636/attachments/original/1637579169/ID_Group_-_Plenary_Booklet_13_-_4-7_October_2021.pdf?1637579169 (Erişim Tarihi: 17.02.2022).

http-71: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/idgroup/pages/1636/attachments/original/1638879622/ID_Group_-_Plenary_Booklet_16.pdf?1638879622 (Erişim Tarihi: 17.02.2022).

http-72: https://ecrgroup.eu/files/prague_declaration.pdf (Erişim Tarihi: 19.02.2022).

http-73: https://ecrgroup.eu/files/ECR_Image_Brochure_%28online_version%29.pdf (Erişim Tarihi: 19.02.2022).

http-74: https://left.eu/meps-show-solidarity-with-afghan-refugees-in-brussels/ (Erişim Tarihi: 20.02.2022).

http-75: https://left.eu/no-place-for-inhumane-asylum-and-migration-policies-on-shores-of-europe/ (Erişim Tarihi: 20.02.2022).

http-76: https://left.eu/mediterranean-mass-murder-highlights-fiasco-of-eu-migration-and-middle-east/ (Erişim Tarihi: 20.02.2022).

http-77: https://left.eu/council-response-to-migrant-deaths-is-shameful/ (Erişim Tarihi: 20.02.2022).

http-78: https://left.eu/lack-of-solidarity-continues-to-undermine-eu-migration-policy-2/ (Erişim Tarihi: 20.02.2022).

http-79: https://left.eu/issues/publications/for-a-respectful-and-responsible-migration-policy/ (Erişim Tarihi: 20.02.2022).

http-80: https://left.eu/issues/publications/guidelines-for-an-alternative-eu-migration-policy/ (Erişim Tarihi: 26.02.2022).

http-81: https://www.aldeparty.eu/cofoe_alde_party_policy#policy4 (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Fehmi KARAMAN

Doğum Yeri ve Tarihi :

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Hakkari Üniversitesi İİBF

Yabancı Diller : İngilizce (Orta)

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

A) Bildiriler

-

-

-

İLETİŞİM

E-Posta Adresi :

Tarih : 05/08/2022